

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти
У Рівненській області

Впровадження компетентнісного підходу в навчально-виховний процес закладів системи професійно-технічної освіти

матеріали обласного Інтернет-семінару

23 жовтня 2017 року

Впровадження компетентнісного підходу в навчально-виховний процес закладів системи професійно-технічної освіти: матеріали обласного інтернет-семінару (23 жовтня 2017 року). Відп. ред.. Л.М. Мосійчук. – Рівне: НМЦ ПТО, 2017. – 126 с.

У збірнику представлені матеріали, представлені педагогічними працівниками ПТНЗ Рівненської області на обласний інтернет-семінар, що висвітлюють питання упровадження компетентнісного підходу в навчально-виховний процес закладів системи професійно-технічної освіти: особливостей реалізації компетентнісного підходу у професійній підготовці учнів ПТНЗ, шляхи формування ключових компетентностей на уроках загальноосвітньої підготовки, навчально-методичне забезпечення підготовки кваліфікованих робітників на засадах модульно-компетентнісного підходу.

Статті надруковано в авторській редакції.

ЗМІСТ

<i>Білець А.П., викладач вищого професійного училища №22 м. Сарни</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ПТНЗ.....	5
<i>Булавіна Л.В., викладач ДПТНЗ „Березнівське вище професійне училище”</i> РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ ПРОФЕСІЙНОГО ЦИКЛУ.....	9
<i>Добринська Л.О., викладач ВПУ №29 смт Володимирець</i> ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО ПРЕДМЕТНИХ ОЛІМПІАД.....	16
<i>Довбета О.Д., викладач Радивилівського професійного ліцею</i> ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ НА УРОКАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ.....	20
<i>Доманська О.Я., викладач ДНЗ „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлю”</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ПТНЗ НА ПРИКЛАДІ ЗАСІДАННЯ КРУГЛОГО СТОЛУ.....	24
<i>Жакун В.П., викладач ВПУ №29 смт Володимирець</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ.....	31
<i>Зелінський О.І., викладач ДПТНЗ „Сарненський професійних аграрний ліцей”</i> ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ.....	41
<i>Каштан Н.Б., викладач ДПТНЗ „Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну”</i> КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТУ „ОСНОВИ КОМПЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ ТА WEB-ДИЗАЙНУ”.....	47
<i>Колосюк Л.М., майстер виробничого навчання ДПТНЗ „Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну”</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ПТНЗ.....	50
<i>Кужіль О.В., викладач ВПУ №29 смт Володимирець</i> ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	62

<i>Лозюк В.Г., методист ДПТНЗ „Острозьке вище професійне училище”</i>	
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ НА ЗАСАДАХ МОДУЛЬНО- КОМПЕТЕНТІСНО ПІДХОДУ.....	70
<i>Марчук Т.М., викладач ДПТНЗ „Соснівський професійний ліцей”</i>	
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СТОЛЯРІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ KEYС-МЕТОДУ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	78
<i>Сахненко Л.М., викладач ДПТНЗ „Сарненський професійних аграрний ліцей”</i>	
ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ.....	87
<i>Тихончук О.В., викладач ДПТНЗ „Березнівське вище професійне училище”</i>	
КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ – ЗДАТНІСТЬ КОРИСТУВАТИСЬ МОВОЮ ЗАЛЕЖНО ВІД КОНКРЕТНОЇ СИТУАЦІЇ.....	93
<i>Тутука Є.О., викладач вищого професійного училища №22 м.Сарни</i>	
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ХІМІЇ (ЗДОСВІДУ РОБОТИ).....	100
<i>Чикалюк О.Г., майстер виробничого навчання ДПТНЗ „Соснівський професійний ліцей”</i>	
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ.....	106
<i>Шевчук І.О., викладач ДПТНЗ „Березнівське вище професійне училище”</i>	
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ.....	111
<i>Шеремета Т.М., викладач ДПТНЗ „Дубровицький професійний ліцей”</i>	
ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ВИВЧЕННІ БІОЛОГІЇ.....	115
<i>Шукалюк Г.П., викладач Рівненського професійного ліцею</i>	
РОЗВИТОК ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПТНЗ ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ.....	123

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ПТНЗ

1. Професійна компетентність викладача – ключовий компонент в реалізації компетентнісного підходу у професійній підготовці учнів ПТНЗ.

З початку 90-х років ХХ ст. українське суспільство перебуває в умовах переходу від однієї соціально-економічної системи до іншої. Цей перехід тісно пов'язаний зі зміною способу життя українців, переоцінюванням ними усталених норм і цінностей, у тому числі й у системі освіти. Результатом сучасної освіти повинне бути становлення людини, здатної до співпереживання, готової до вільного гуманістично орієнтованого вибору, індивідуального інтелектуального зусилля і самостійної, компетентної і відповідальної дії в політичному, економічному, професійному і культурному житті.

В українському суспільстві на сьогодні найактуальнішим залишається питання про конкурентоспроможність спеціалістів в умовах ринкової економіки, стрімких технологічних змін, глобалізації суспільства. Вирішення даної проблеми безпосередньо залежить від працівників освітньої сфери, бо саме від професійної компетентності викладача залежить формування конкурентоздатності, ключових компетентностей учнів, їх спроможності увійти у світовий глобальний простір.

Удосконалення рівня професійної компетентності учнів – один із основних напрямів реформування сучасної системи освіти. Саме тому на сучасному етапі модернізації системи освіти й виховання в Україні особливої гостроти й актуальності набувають питання підвищення й розвитку професійної компетентності викладачів.

У наш час у науці відсутній однозначний підхід до визначення поняття «професійна компетентність».

Професійна компетентність учителя обумовлює його педагогічну майстерність. На думку А.С. Макаренка, педагогічна майстерність – це знання особливостей педагогічного процесу, уміння побудувати і привести у рух.

За глибокими переконанням А.С. Макаренка, оволодіти педагогічною майстерністю може кожен педагог за умови цілеспрямованої роботи над собою. Вона формується на основі практичного досвіду. Проте не кожний досвід стає джерелом професійної майстерності. Таким джерелом є лише педагогічна діяльність, осмислена з точки зору суті, цілей і технологій, сплав особистісно-ділових якостей і професійної компетентності педагога.

На думку науковців, показниками професійної компетентності є загальна сукупність об'єктивно необхідних знань, умінь та навичок, уміння правильно їх

застосувати під час виконання своїх функцій; знання й прогнозування можливих наслідків певних дій; результат праці людини; практичний досвід; гнучкість методу; критичність мислення, а також професійні позиції, індивідуально-психологічні якості.

Отже, однією із основних умов реалізації компетентнісного підходу у професійній підготовці учнів ПТНЗ є практична готовність викладача.

Зміст практичної готовності викладача виражається у зовнішніх (предметних) уміннях, тобто в діях, які можна спостерігати. До них належать організаторські і комунікативні уміння. Нагадаю, що організаторська діяльність викладача забезпечує залучення учнів до різних видів діяльності й організацію діяльності колективу, яка перетворює його із об'єкта в суб'єкт виховання.

Мобілізаційні вміння викладача обумовлені привертанням уваги учнів і розвитком у них стійких інтересів до навчання, праці та інших видів діяльності; формування потреби у знаннях, праці, інших видах діяльності; озброєння учнів навичкам навчальної роботи; формування в учнів активного, самостійного і творчого ставлення до явищ навколишнього середовища шляхом створення спеціальних ситуацій для прояву вихованцями моральних вчинків.

Інформаційні уміння пов'язані не тільки з безпосереднім викладанням навчальної інформації, а й з методами її отримання та обробки. Серед них - уміння і навички роботи з друкованими джерелами і бібліографування, уміння здобувати інформацію з інших джерел і переробляти її відповідно до цілей і завдань педагогічного процесу.

Інформаційними є також уміння:

- доступно викладати навчальний матеріал із урахуванням специфіки предмета, рівня підготовленості учнів, їх життєвого досвіду і віку;
- логічно правильно будувати процес передачі навчальної інформації, використовуючи різні методи і їх поєднання: розповідь, пояснення, бесіду, проблемний, індуктивний, дедуктивний виклад матеріалу та інші;
- доступно, лаконічно і виразно формулювати питання;
- ефективно використовувати ТЗН (технічні засоби навчання), ЕОТ (електронно-обчислювальну техніку), засоби наочності (графіки, діаграми, схеми тощо);
- оперативно змінювати (у випадку необхідності) логіку і спосіб викладу матеріалу.

Розвивальні уміння передбачають:

- визначення «зони найближчого розвитку» окремих учнів, класу в цілому;
- створення проблемних ситуацій і інших умов для розвитку пізнавальних процесів, почуттів і волі учнів;
- стимулювання пізнавальної самостійності і творчого мислення, потреби у встановленні логічних (від окремого до загального, виду до роду, посилення до наслідку, конкретного до абстрактного) і функціональних (причини – наслідку, цілі – засобу, кількості – якості, дії – результату) відношень;

- формування і постановка питань, які вимагають застосування засвоєних раніше знань;
- створення умов для розвитку індивідуальних особливостей, здійснення з цією метою індивідуального підходу до учнів.

2. Сучасна матеріально-технічна база, програмне забезпечення - основа підготовки конкурентоспроможних робітників.

Важливою умовою реалізації компетентнісного підходу у професійній підготовці учнів ПТНЗ є формування практичних умінь та навичок учнів. Навчання на основі новітньої матеріально-технічної бази, застосування сучасних тренажерів, використання спеціального програмного забезпечення сприяють швидкому оволодінню професією. Застосування сучасних тренажерів з опрацювання основних прийомів і вмінь дає змогу швидко оволодіти прийомами та професійними вміннями без використання паливно-мастильних матеріалів, вартісних будівельних матеріалів, електроінструмента та продовжують моторесурс машин та механізмів. При успішному відпрацюванні вправ на тренажерах учню необхідно мінімум часу, пального, інших розхідних матеріалів для освоєння діючих машин та устаткування. Сучасне програмне забезпечення зможе моделювати різні технологічні процеси, виробничі ситуації, проблемні моменти, що сприятиме і допомагатиме учню логічно правильно, технологічно вірно, з дотриманням норм і стандартів виконувати роботу (випускати продукт), при цьому дотримуватись всіх вимог охорони праці та виробничої санітарії.

ВИСНОВКИ

Таким чином, професійна компетенція викладача, потреба у знаннях учнів, новітня матеріально-технічна база ПТНЗ, сучасне програмне забезпечення навчального процесу дають змогу проводити підготовку конкурентоспроможних робітників на ринку праці в умовах сьогодення.

Аналіз світових тенденцій у галузі професійно-педагогічної освіти засвідчує зростання вимог до педагогічного професіоналізму і особистих якостей викладача. На думку вчених, основними проблемами, з якими зустрічатимуться викладачі у цьому тисячолітті, є:

- постійне ускладнення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів;
- самостійна постановка і вирішення творчих і дослідницьких завдань;
- ускладнення проблем виховання;
- безперервне оволодіння прогресивними технологіями навчання і виховання, новими досягненнями вітчизняного і зарубіжного досвіду;
- розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок із таких суміжних з педагогікою наук, як філософія, психологія, медицина, релігієзнавство, економіка, правознавство, кібернетика та ін.;

- робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі.

Усе це може здійснювати лише викладач з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими, дослідницькими здібностями, високим рівнем інтелігентності, духовно-морального потенціалу, конкурентоздатності, ерудованості, здібностей до здійснення педагогічної діяльності.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ ПРОФЕСІЙНОГО ЦИКЛУ

*Як ніхто не може дати іншому того, що
може сам, так не може навчати, розвивати та
виховувати інших той, хто сам не працює над
своїм вихованням. Він лише до тих пір може
виховувати й навчати, поки сам працює над
своїм вихованням.*
Дістервег

Найважливіша компетентність педагога 21 ст. – забезпечити освітнє середовище, яке сприяє благополуччю кожної дитини і формує її багатий духовний світ. На мою думку, для вдалої реалізації компетентісного підходу потрібно модернізувати професійно-технічну освіту, педагогам працювати на випередження. В професійній школі можна вдало запроваджувати модульне середовище, дистанційне навчання, хмарні технології. Але на жаль, навчальна база закладів не дає можливостей для таких нововведень, тому свій компетентісний підхід повинна базувати на запровадженні сучасних освітніх технологій.

Оскільки, компетентісний підхід тісно пов'язаний із такими підходами до навчання, як ***особистісно орієнтований*** (потребує трансформації змісту освіти, перетворення його з моделі «для всіх» на суб'єктивні надбання одного учня, що їх можна виміряти) та ***діяльнісний*** (може бути реалізований тільки в діяльності, тобто в процесі використання конкретним учнем певного комплексу дій), то в педагогічній роботі для розвитку знань, умінь і навичок використовую методи сучасних технологій навчання, які допомагають у формуванні саме таких компетентностей:

Логічна компетентність (вчити учнів доводити та спростовувати твердження);

Технологічна компетентність (вчити учнів використовувати сучасні виробничі технології);

Компонентами будь-якої компетентності є:

- **мотиваційний** – внутрішня мотивація, інтерес;
- **змістовний** – комплекс професійних знань, умінь та навичок;
- **дійовий** – навички навчальної праці (самостійність, самооцінка, самоконтроль).

Формування мотиваційного компонента здійснюється через:

- забезпечення позитивного ставлення учнів до професійної діяльності;
- виховання пізнавального інтересу;
- пізнавальну самостійність та активність.

Внутрішня мотивація в багатьох учнів ще нестійка і залежить від ситуації. Тому необхідно пропонувати цікаві логіко-розвивальні завдання, розв'язання ситуативних завдань, різноманітні історичні матеріали, ігрові ситуації.

Сприяють формуванню позитивної мотивації й різні форми заохочення, підтримка успіхів, емоційне спілкування.

Розвитку пізнавальних інтересів та пізнавальної активності учнів сприяє: залучення їх до самостійного пошуку й «відкриття» нових знань, розв'язання завдань проблемного характеру; якщо навчання потребує напруження думки, мислення, але посильне; коли навчальний матеріал пов'язаний з раніше вивченим; завдання практичного і прикладного характеру, зокрема і старовинні; використання диференційованих дидактичних матеріалів, комп'ютерної техніки, мультимедійних засобів навчання.

Формування змістовного та дієвого компонентів професійної компетентності здійснюється на основі використання різних форм організації навчальної діяльності учнів (індивідуальна, групова, фронтальна, робота в парах).

Всі ці форми впливають з освітніх технологій, які дозволяють виховати конкурентоспроможного робітника, здатного реалізувати себе на ринку праці. Але самих форм недостатньо, потрібен педагог, який здатний об'єднати всі можливі форми подачі матеріалу в потрібну компетентність. В своїй професійній діяльності намагаюся використовувати різні освітні технології, змішувати їх, щоб по-новому донести інформацію до учня, саме це і вважаю компетентнісним підходом на сучасному етапі розвитку ПТО. Прагну розвивати в учнів пізнавальну активність та самостійність, і в цьому мені допомагають нижче описані технології та форми навчання.

Інтерактивні технології надають широкі можливості особистісного підходу до навчання кожного учня, формують свідому громадську позицію у дітей. Використання інтерактивних методик сприяє підвищенню мотивації учнів до навчання, інтересу до навчального предмету, придбанню практичних навичок використання теоретичного матеріалу, зумовлює організацію та розвиток ділового спілкування, яке веде до взаєморозуміння, вирішення спільних завдань. Для вчителя це постійний стимул для підвищення свого фахового рівня, оволодіння практичним досвідом, замислення над постійним самовдосконаленням і вдосконаленням якості навчання.

Тільки той учитель, якого поважають і якому довіряють учні, здатний зацікавити, повести за собою.

Інтерактивні форми допомагають побудувати і провести урок так, щоб глибоко схвилювати учня.

В своїй роботі ІТ практикую наприклад на уроках спеціальної технології вишивки на вивченні майже всіх тем, окрім, наприклад, першої теми „Історія та функціонування вишивки на Україні". Під час її вивчення стараюся подати лекційний матеріал з використанням наочності, тому що використання наочності під час лекції збільшує засвоєння матеріалу на 14-38%, а використання візуальних засобів поліпшує результати на 200%. На вивчення інших тем сміло використовую ІТ, оскільки сам інтерактив – це насамперед діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя і учня.

Часто в проведенні уроків використовую ефективні методи навчання „мозковий штурм", „прес", „займи позицію", Наведу приклад у вишивальниць при вивченні теми „Виконання виробів технікою аплікація" поступило замовлення: усунути дефект (дірку) на пілочці жіночого пальто. Пропоную учням подати ідеї щодо використання технік, якими можна усунути цей дефект. Звичайно учні зацікавлені і подають багато ідей, тобто різні види гладі, які дійсно можна застосувати при такому дефекті на легкому одязі. В даному випадку я користуюся методом „прес", займаю позицію і переконую їх в тому, що саме на такому виробі краще виконати накладну аплікацію.

Правила поведінки під час „мозкового штурму":

- намагатися зібрати якомога більше ідей щодо вирішення завдання або проблеми;
- примусити працювати свою уяву: не відкидаючи ніяку ідею тільки тому, що вона суперечить загальноприйнятій думці;
- можна подавати скільки завгодно ідей або розвивати ідеї інших учасників;
- не можна обговорювати і критикувати висловлювання інших та намагатися давати оцінку запропонованим ідеям.

Метод кейсів – групова форма організації інтерактивного навчання, за якою як викладач так і учні беруть участь у безпосередньому обговоренні ситуацій та завдань. Кейси готуються в письмовій формі й складаються, читаються, вивчаються та обговорюються.

Модель цієї форми організації навчання становить текст обсягом від кількох до десятків сторінок, що й називають «кейсом». Учні попередньо прочитують і вивчають кейс, залучаючи матеріали лекційного курсу та інші джерела інформації. Після цього відбувається докладне обговорення змісту. При цьому я, як викладач, виступаю в ролі ведучого: генерую питання, фіксую відповіді, підтримую дискусію, тобто виступаю як режисер процесу відтворення. Усе це нівелює класичний дефект традиційного навчання, пов'язаний із сухістю, відсутністю емоційності викладання навчального матеріалу. Емоцій, творчої конкуренції й навіть боротьби тут так багато, що добре організоване обговорення кейсу нагадує театральне видовище.

Отже, **кейси** – це навчальні матеріали, в яких сформульовано практичні проблеми, що передбачають колективний або індивідуальний пошук їх вирішення.

Без постановки проблеми засвоєння матеріалу кейсу неможливе. Тому хочу зупинитися ще й на **проблемних** технологіях навчання.

Для створення проблемної ситуації можна використати наступні методичні прийоми:

- педагог підводить учнів до протиріччя і пропонує їм самим знайти спосіб його рішення;
- зіштовхує протиріччя практичної діяльності;
- викладає різні точки зору на одне і те ж питання;
- спонукає учнів робити порівняння, узагальнення, висновки із ситуації, спів ставляти факти);
- ставить конкретні питання (на узагальнення, обґрунтування, конкретизацію, логіку роздумів);
- визначає проблемні теоретичні і практичні завдання;
- формує проблемні задачі (наприклад, з недостатніми вихідними даними, з невизначеністю в постановці питання, з суперечливими даними, з свідомо допущеними помилками, з обмеженим часом вирішення та ін.);
- пропонує учням опорні конспекти і дає завдання для роботи з ними, в тому числі проблемні.

Для успішної реалізації технології **проблемного** навчання необхідні:

- оптимальна система проблемних ситуацій і засобів їх створення (усного і письмового слова, мультимедіа засобів);
- відбір і використання найбільш актуальних, суттєвих проблем;
- врахування особливостей проблемних ситуацій у різних видах навчальної роботи;
- особистісний підхід і майстерність педагога, здатність викликати активну пізнавальну діяльність учнів.

Розрізняють проблемні ситуації 4-х рівнів.

- **Звичайної несамостійної активності** - сприйняття учнями пояснень педагога, засвоєння зразків розумових дій в умовах проблемної ситуації, виконання самостійних робіт, вправи відтворюючого характеру.

- **Напівсамостійної активності** - учні можуть застосовувати знання в новій ситуації і брати участь у спільному з педагогом пошуку способів вирішення поставленої навчальної проблеми.

- **Рівень самостійної активності** - учні виконують самостійну роботу репродуктивно-пошукового типу, коли учень самостійно працює з текстом підручника, застосовує знання у новій ситуації, конструює рішення задачі середнього рівня складності, шляхом логічного аналізу доказує гіпотези з незначною допомогою педагога.

- **Рівень творчої активності** - учні виконують самостійні роботи, які вимагають творчої уяви, логічного аналізу, відкриття нового способу рішення, самостійного доведення. Робляться самостійні висновки і узагальнення, винаходи.

Наприклад на уроках спеціального малювання, щоб правильно зобразити куб чи циліндр я маюю послідовність виконання практичної роботи на дошці, потім проводжу закріплення матеріалу, використовуючи інтерактивну бесіду, після цього витираю дошку, цим самим створюю проблему. Учні повинні намалювати предмет за добре засвоєним матеріалом. Тоді робота групи поділяється на проблемні ситуації по вище названих рівнях.

Внаслідок поєднання активних методів навчання виникають нові типи уроків, такі як проблемна лекція, проблемне практичне або лабораторне заняття, що сприяє формуванню базисних ділових якостей молодой людини.

В 2010 році я розпочала роботу над проблемним питанням «Системне рішення учнями проблем і проблемних задач – основний засіб формування пізнавальної самостійності учнів» та вирішенні таких *навчальних цілей*:

1. Розвиток пізнавальної активності та самостійності учнів через систему колективних творчих справ;
2. Організація роботи в групах;
3. Створення ситуацій, що вимагають активної участі учнів;
4. Формування активної громадської позиції учнів групи.

Суть проблеми полягає у тому, що підготовка сучасної людини включає, з одного боку, отримання загальної культури, а з другого - формування здатності працювати та самостійно здійснювати діяльність.

Це потребує в освітньому процесі прийняття нової культури навчання і виховання, при якій знання й уміння здобуваються в діяльності та розв'язанні проблем в умовах активної позиції учня й урахування його індивідуальних особливостей.

Навчання у професійно-технічних училищах особливо підходить для здійснення пізнавальної активності та самостійності завдяки своєму практичному прикладному характеру, а методика викладання більшості предметів містить потенційні можливості для застосування продуктивних стратегій навчання і виховання, серед яких важливе місце посідають: проблемно-пошукова, експериментально-дослідницька стратегія, а також робота за проектом і темою.

Створення умов для реалізації пізнавальної активності та самостійності в навчально-виховному процесі вимагає застосування педагогом новітніх технологій навчання та виховання, які спрямовані на формування в учнів умінь пошуку, збору, аналізу інформації та вирішення проблем; усвідомлення педагогом себе передусім організатором і консультантом, який заохочує та сприяє самостійній діяльності учня; утвердження училища як місця для особистісного та соціального розвитку підлітка; пошук балансу між

компонентами знань, цінностей, настрою й умінь як ефективної стратегії поведінки, що ґрунтується на широкому спектрі особистісних і соціальних умінь.

Основним засобом формування пізнавальної самостійності є системне рішення учнями проблем і проблемних задач, що мають у якості свого обов'язкового компонента як проблемну ситуацію, так і роботу над проектом. Необхідно, щоб учні були включені у спеціально організовану педагогом навчально-виховну діяльність.

При викладанні спеціального малювання для розвитку творчих здібностей учнів залучаю їх до виконання колективних справ, а зокрема виготовлення картин, організації виставки кращих робіт. У виховній роботі залучала до виконання проекту по підготовці виховних годин. Прикладом є відкрита година спілкування з теми: «Субкультури».

Збір інформації з даної проблеми є однією з можливостей розвитку пізнавальної самостійності. У процесі пошуку певної відповіді чи рішення проблеми розвивається вміння вибирати найважливіше, найбільш цікаве в морі інформації.

Серед проблемних задач необхідно використовувати і такі, що розвивають здатність учнів вносити зміни у дану конструкцію, композицію чи технологію з метою вдосконалення. Знову ж таки на уроках спеціального малювання ми можемо пофантазувати над створенням найкращого малюнка моделі на задану тему, щоб створити асоціацію. Наприклад, тема «Підводний світ» чи «Золота осінь» є найбільш улюбленою серед учнів під час зображення моделей одягу.

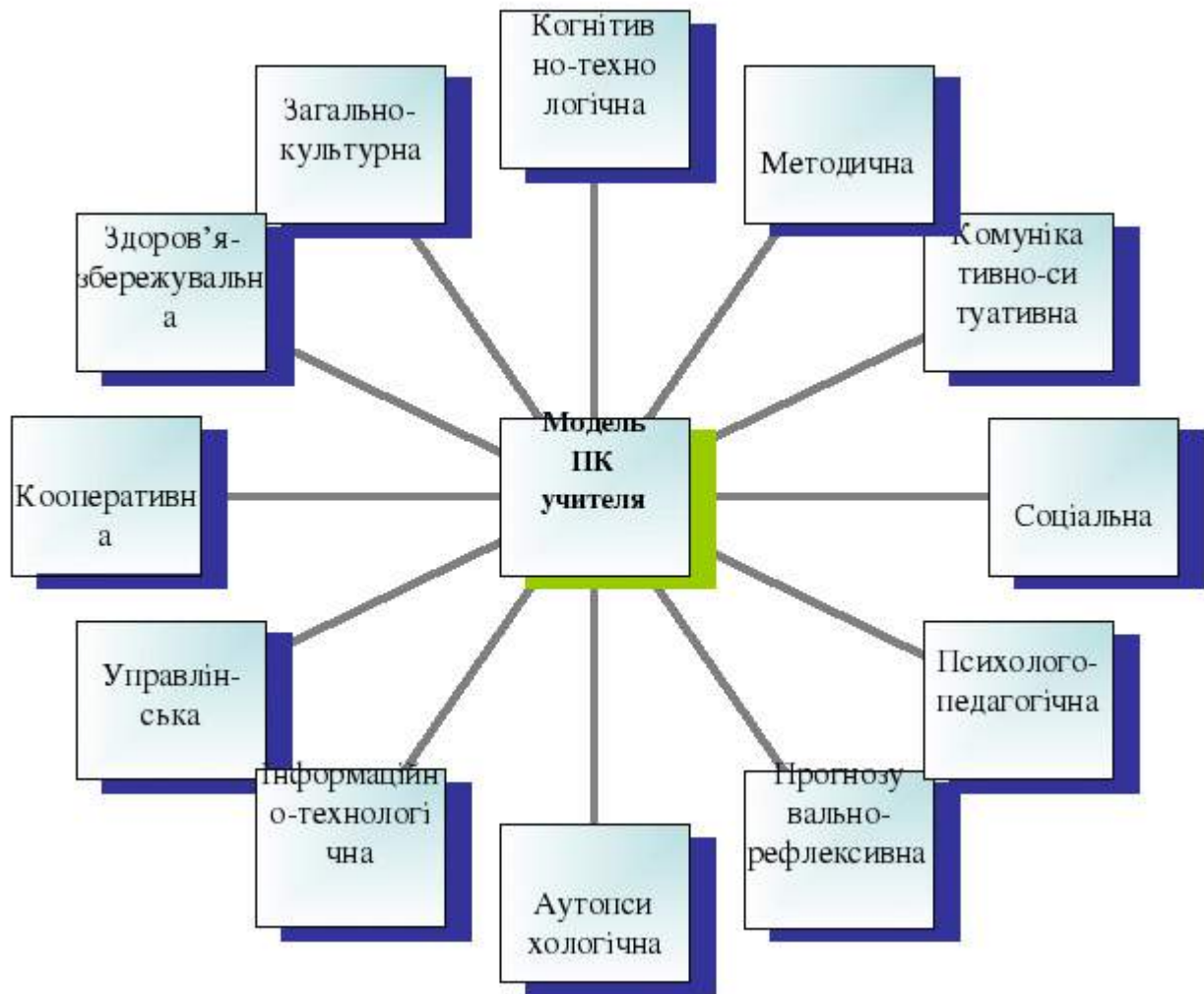
В багатьох випадках використовуються проблемні задачі, спрямовані на розвиток спостережливості й логічного мислення. Наступна група задач спрямована на розвиток творчого мислення й уяви, тобто діяльність має інноваційний характер.

Щоб робота педагога була результативною в даному напрямку, йому необхідно періодично ставити своїх учнів у ситуації, які вимагають їх активної участі у навчально-виховному процесі.

«Та обставина, - зазначає президент АПН В.Г. Кремень, - що людство вступило в період, коли зміна ідей, технологій, знань відбувається скоріше, ніж зміна одного людського покоління, означає, що ні в школі, ні в найкращому університеті неможливо навчити людину на все життя. А це означає, що нині недостатньо зосереджувати увагу лише на засвоєнні певної суми знань. Водночас треба домогтися реалізації у ході навчального процесу ще однієї функції – навчити дитину вчитися впродовж життя, самостійно засвоювати нові знання і нову інформацію, виробити потребу в цьому.»

У своїй професійній діяльності я втілюю ідеї нової культури навчання і виховання молоді. Свідченням тому є проведені мною відкриті уроки та позаурочні заходи, активна життєва позиція учнів очолюваної мною групи. Для вдалої роботи даного напрямку розробила план роботи та ряд схем та таблиць.

Тому, щоб досягти вдалого результату потрібно і вчителю, і учню бути активним учасником навчально-виховного процесу. Учитель повинен мати власну позицію, культуру, щоб учні могли наслідувати його приклади. Тому я постійно прагну удосконалити свою педагогічну майстерність, культуру мови та культуру поведінки за розробленою *моделлю педагогічної культури викладача*.

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО ПРЕДМЕТНИХ ОЛІМПІАД

Учнівські олімпіади в Україні проводяться з початку 60-х років ХХ ст. В 1991 р. відбулася перша Всеукраїнська учнівська олімпіада з правознавства, а в 1994 р. - юних істориків. В діючому Положенні про Всеукраїнські учнівські олімпіади основними завданнями є: стимулювання творчого самовдосконалення дітей, учнівської молоді; формування творчого покоління молодих науковців та практиків для різних галузей суспільного життя; пропаганда досягнень науки, техніки та новітніх технологій тощо.

В Україні створена трирівнева система заохочення учнів до участі в олімпіадах: на державному, регіональному та місцевому рівнях. Позитивний імідж олімпіад формують різні види заохочень: нагородження грамотами та грошовими преміями, відзначення на батьківських зборах тощо.

Для будь-яких видів і форм діяльності завжди важливою була мотиваційна компетентність. Вершиною в піраміді потреб людини науковці визначають потребу у самовираженні, самореалізації, тобто потреби в реалізації своїх потенційних можливостей і зростанні як особистості. Психологи стверджують, що підлітковий вік - це вік відкриття та утвердження власного унікального і неповторного Я. В дійсності реалізувати свої потенційні можливості в інтелектуальній сфері кожен учень може, взявши участь в олімпіадних змаганнях.

Підготовка до предметних олімпіад вимагає від учнів поглибленого вивчення обраного предмета і знання допоміжних дисциплін, включає оволодіння навичками пізнання та самопізнання. В результаті поєднання знань, різних видів і форм навчальної діяльності, особистісних якостей відбувається формування і розвиток раніше набутих життєвих компетентностей особистості.

Процес підготовки до олімпіад створює особливу атмосферу роботи для майбутнього учасника інтелектуального змагання. Учні доводиться більше часу витрачати на індивідуальні заняття, спілкування із учасниками минулорічних або цьогорічних олімпіад. Підготовка до олімпіад - це можливість здобути нові знання та набуті навичок, отримати професійну підготовку, здійснити самореалізацію в інтелектуальній сфері, сформувати почуття власної гідності. Активний розвиток пізнавальних інтересів сприяє виробленню життєвих цінностей та підвищенню загальнолюдської культури особистості. Шлях підготовки до олімпіад складний, проте завжди спрямований на успіх.

Типовою є ситуація, коли інтелектуально розвинена дитина має високі показники успішності з багатьох предметів. У навчальному закладі, де панують

демократичні відносини, діють високі моральні норми, учителі мають виходити з інтересів дитини. І тому тут важливо надати учневі свободу вибору, бо це є важливою умовою її реалізації. Дитина, яка здійснює вибір під дією примусу, втрачає інтерес до пізнання, а отже, не налаштована на успіх. Ще Платон вказував: “Навчанню слід надати такого вигляду, щоб не було ніякого примусу”.

Важливим чинником під час підготовки до олімпіад є співпраця викладача з батьками: спільна психологічна підтримка учня, увага до організації часу занять, рекомендації щодо вибору літератури тощо. Співпраця навчального закладу та сім'ї формує позитивний психологічний стан учня (відчуття впевненості, оптимізму) та надихає на пізнання та самопізнання.

Викладач, який постійно підвищує свій фаховий рівень, має вироблену систему підготовки учня до олімпіади, набутий досвід роботи. Такий викладач сприяє формуванню високоінтелектуальної особистості, а це - показник компетентності самого викладача.

Графік занять, складений з урахуванням інтересів викладача і учня виховує, дисциплінує, підтримує в учнів пізнавальний інтерес. Б. Шоу зауважував: “Єдиний шлях, який веде до знань - це діяльність”.

Підготовку учня доцільно розпочати з аналізу питань олімпіад минулих років. Кожен наступний етап олімпіад передбачає більш складні завдання, що активізує учнів і сприяє здобуттю ними нових знань та навичок. Поступовому розширенню теоретичних знань та оволодінню новими навичками сприяє проведення аналізу написаної роботи та спрямування спільних з викладачем зусиль на усунення недоліків на кожному етапі олімпіад. Тоді кожен наступний етап буде більш результативним.

Успішність та результативність навчання можлива за умови взаємодії педагога та учня на рівні партнерів. Авторитарний спосіб спілкування може спричинити втрату учнем інтересу до навчання та пізнання. Конструктивний, демократичний спосіб спілкування заохочуватиме учня до самостійного здобуття знань. У пізнанні важливо не нав'язувати знання учню. Учень, спостерігаючи за викладачем, вчиться самостійно пізнавати; місія викладача - лише показати необхідний шлях пізнання.

Формування навичок самостійності під час розв'язання практичних завдань допоможе учню в подальшому самостійно формувати мотивацію, здійснювати планування, оцінку своєї діяльності, самоуправління. Поступово заохочуючи дитину до самопізнання, наставник надає рекомендації, здійснює консультування.

Кожен предмет олімпіади має свої особливі методи та предмет пізнання. Наприклад, під час підготовки до правознавчих олімпіад найцікавішим і водночас найбільш складним є вироблення навичок розв'язання практичних задач, але саме це найкраще сприяє формуванню життєвої компетентності. В процесі підготовки викладач може поступово ускладнювати практичні завдання, залучаючи учнів до пошуку необхідної норми права та самостійного опрацювання законодавства.

Олімпіадні змагання є складним випробуванням для учасників. Вони вимагають не лише активізації інтелектуальних сил, а й значного напруження емоційно-вольової сфери. Важливим для учня є вміння працювати над собою. Учасник олімпіади має усвідомлювати, що здобуття перемоги можливе лише за умови подальшої наполегливої підготовки.

У самовихованні важливе значення має вміння аналізувати свою роботу і давати їй належну оцінку. Інколи початківець олімпіад, який здобув перемогу, в подальшому не докладає зусиль для покращення результативності, вважаючи, що має достатньо високий рівень знань. Тому важливим є самовиховання, самопримушення, боротьба із внутрішньою неорганізованістю, з лінощами. Підтримка викладача, його компетентний індивідуальний підхід до учасника олімпіад допоможе учневі спрямувати зусилля на подолання труднощів.

Засобами впливу можуть бути поради, лагідне слово, докірливий погляд. Викладач має бути мудрим у підході до вибору даних засобів. І навпаки, приниження учня, примус, грубість призводять до втрати конструктивних взаємовідносин між педагогом та учнем. Демократичний та ціннісний підхід у стосунках між викладачем і учнем, високі моральні норми спілкування сприяють створенню умов ефективної співпраці.

Підготовка до предметних олімпіад передбачає зміну форм навчання. Учень налаштовується на індивідуальну діяльність або роботу в малих групах, що забезпечує формування важливої риси - відповідальності. Заняття в групі полегшують роботу викладача з підготовки до олімпіад і сприяють раціональному використанню часу. Так, спільний обмін інформацією, яку учні винайшли самостійно, дозволяє заощадити час учнів та викладача, сприяє формуванню відповідальності, самовихованню. Учень, прагнучи досягти якнайкращих результатів у малій групі найсильніших учнів, постійно працює над собою, формуючи вольові якості.

Участь та перемога в районних, обласних, всеукраїнських етапах олімпіад часто впливають на подальший вибір професії, сприяють якісній підготовці до ЗНО.

Отже, підготовка учнів до предметних олімпіад тісно пов'язана з формуванням життєвих компетентностей особистості.

1. Формуються всі складові моделі життєвої компетентності особистості (компетентності відносно себе як особистості та суб'єкта життєдіяльності, що включають ціннісні орієнтації, відповідальність тощо; компетентності відносно взаємодії з іншими людьми, до яких належать комунікабельність, уміння розв'язувати проблеми тощо; компетентності відносно діяльності в усіх її видах і формах, що включають здатність до співпраці, самостійність, уміння робити власний вибір тощо).

2. Найважливішими складовими життєвої компетентності особистості є: інформаційна, організаторська, соціальна, громадянська, комунікативна тощо.

3. Основні умови ефективної підготовки учня до олімпіад мають дві взаємопов'язані сторони: педагогічну та інституційну, що представлена державою, навчальним закладом, сім'єю тощо.

4. Підготовка учнів до олімпіад спрямована на досягнення життєвого успіху, формування власного світогляду, підвищення інтелектуального розвитку особистості.

**Довбета Оксана Дмитрівна,
голова методичної комісії
викладачів загальноосвітніх предметів
Радивилівський професійний ліцей**

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ

*З досвіду роботи викладачів
загальноосвітніх предметів
Олієвської М.П., Ярмуса В.Д.,
Борисевич І.П., Грицайчук В.І.,
Довбети О.Д., Мелих Н.В.,
Мовчан Т.О.*

Головне завдання, яке стоїть сьогодні перед викладачами загальноосвітніх предметів — формувати компетентну особистість, здатну знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих, а у майбутньому, і професійних ситуаціях.

Аналіз відвіданих уроків свідчить про розуміння викладачами мети та змісту компетентнісного підходу в навчально-виховному процесі, орієнтацією на ключові компетентності, майстерність у використанні та поєднанні необхідних для реалізації поставлених завдань, інструментів навчання.

Такі предмети, як історія, правознавство, Захист Вітчизни повинні не стільки інформувати, скільки формувати навички та уміння, які дозволять учням знайти своє місце в суспільстві, аналізувати, розуміти сутність процесів, які відбуваються у повсякденному житті, бачити їхню внутрішню природу, розуміти суспільно-історичні корені процесів і явищ.

Викладач історії Олієвська М.П. та викладач Захисту Вітчизни і правознавства Ярмусь В.Д. приділяють значну увагу формуванню громадянської та соціальної компетентностей. Педагоги організовують роботу в парах та групах («акваріум», «ажурна пилка», «навчаючись навчаю»), залучають учнів до обговорення соціально значимих проблем (роль ООН–УПА, участь України у ВТО, НАТО, Європейському Союзі, національна ідея, соборність, федералізм, європейський вибір України тощо). Проведення диспутів, вікторин, семінарів, «круглих столів», зустрічей, уроків мужності, заохочення вживання історичної термінології (комунікативна та соціальна компетентність), використання учнями на уроках та під час підготовки домашніх завдань різноманітних додаткових джерел інформації, підготовка проектів (інформаційно-комунікаційна компетентність) сприяють, на думку викладачів, вихованню особистісних рис громадянина України, задоволенню потреб учнів не лише пізнавальних, а й потреб саморозвитку. Так, проведена викладачем історії Олієвською М.П. історична гра «Лабіринтами минулого» показала, що учні ефективніше працюють

в групі, проявляють ініціативність, командний дух, зацікавленість предметом, вчаться висловлювати свої думки та критично мислити. Одній групі учнів потрібно відновити в хронологічній послідовності дати певних історичних подій, а другій групі - назвати події, які відбулись відповідно до зазначених дат. Далі учні одержують нові ролі - стають на мить історичними постатями і готуються до презентації власних міркувань щодо певних історичних подій. Виховні заходи ліцею, такі як «Герої не вмирають» та «Революція Гідності. Ми маємо пам'ятати», приурочені трагічним подіям на Майдані та війні на Донбасі, орієнтовані в першу чергу на виховання загальнолюдських цінностей, здатність учнів аналізувати та орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя, тобто формують загальнокультурну та громадянську компетентність.

Викладач української мови Борисевич І.П. прагне зробити процес навчання багатоаспектним: виробити в учнів уміння грамотно писати і висловлюватись рідною мовою, емоційно розповідати, доречно підібрати слово у певній ситуації, організовувати взаємозв'язок своїх знань і впорядковувати їх в процесі виконання вправ (пізнавальна та комунікативна компетенції). Значну увагу викладач приділяє професійному спрямуванню уроків. Так, під час проведення бінарного уроку «Штучні камені для облицювання» (з предметів «Технологія облицювальних робіт» та «Українська мова») учням було запропоновано виправити мовленнєві помилки, відредагувати текст, в якому вживались професійні терміни, розмістити частини тексту відповідно до технологічного процесу. Учні, в ігровій формі, практикувались в описі того чи іншого інструменту, не називаючи його (соціальна та комунікативна компетенції). Борисевич І.П. створює власні навчально-методичні розробки для підготовки кваліфікованих спеціалістів робітничих професій, прикладом яких є «Методичний посібник з української мови для викладачів професійних ліцеїв» та «Термінологічний словник-довідник для учнів професійного ліцею». Викладач проводить нестандартні уроки, які сприяють формуванню духовного світу учнів, загальнолюдських цінностей, патріотичних почуттів, поваги до історії, традицій українського народу, рідної мови та державних символів, що є складовими загальнокультурної, соціальної, громадянської та інформаційно-комунікаційної компетентності: урок-дослідження «Заплету я слова у віночок» (учні знаходили інформацію про традиції та символіку України і захищали її у формі проєктів), літературно-музичний усний журнал «Тополя. Катерина. Відьма. Історія написання» (учні інсценізували поезії Тараса Шевченка), пісенний батл-шоу «Франко – це теж круто!» (учні були поділені на команду хлопців та команду дівчат, перед якими стояло завдання на швидкість дати якомога більше правильних відповідей про життя та творчість митця, сказати, які з наведених фактів із життя Каменяра є достовірними, а також виконати пісні І.Франка, які є популярними серед українських виконавців).

Викладач художньої культури Грицайчук В.І. практикує впровадження в структуру уроку обов'язкової інформаційної сторінки – це перші хвилини уроку

після організаційного моменту, відведені на інформацію про мистецькі новини в світі, Україні, області, місті. Учні до кожного уроку готують коротку інформацію про цікаві новини культури, слідкуючи за цим в Інтернеті та по телебаченню. Така поурочна інформація дає змогу учням бути постійно проінформованими, адже мистецтво – це не тільки історія, а й наше теперішнє та майбутнє. Крім цього, найцікавіше проходять уроки, побудовані за принципом випереджувального навчання, коли до підготовки уроку активно залучаються самі учні. Частиною такого уроку стають презентації, проекти, повідомлення, творчі завдання підготовлені самими учнями, забезпечуючи максимальну активність та інтерактивність. Саме при такій формі роботи в учнів формується цілий комплекс ключових компетентностей.

Викладач англійської мови Довбета О.Д. проводить нестандартні уроки, такі як, наприклад, урок-подорож «Віртуальна мандрівка до Великої Британії», під час якого учні пригадують географічні та історичні факти країни, мають змогу «прогулятися» визначними місцями Лондона з гідами, роль яких виконують учні, слухають справжні англійські хіти різних поколінь, «відвідують» одні з найвідоміших пабів та ресторанів Британії, дізнаються про особливості чаювання по-англійськи і т.д.. Залежно від мети уроку викладачі Довбета О.Д. та Мелих Н.В. використовують навчальні відео, створюють разом з учнями різні види презентацій та проекти, що дозволяють отримати та аналізувати інформацію з різноманітних джерел, краще засвоїти новий навчальний матеріал (пізнавальна, інформаційно-комунікаційна, соціальна компетентності). Учні із задоволенням беруть участь у майстер-класах («Я роблю це так!», «Секрети вивчення англійських слів»), на яких знайомляться із сучасними експрес-методами вивчення нової лексики на основі асоціацій та візуальних образів; виставах («Все для тебе або Ромео і Джульєтта на сучасний лад»(рольовагра)); уроках-дискусіях («Яка професія найкраща?»), на яких учні працюють парами, трійками, четвірками і вчаться висловлювати і відстоювати свою думку, переконувати або погоджуватись з думкою інших; пісенних шоу («Співаємо разом!»); «круглих столах» («Про Facebook і не тільки...» - як за допомогою соціальних мереж, сайтів, мобільних додатків та програм можна вдосконалити знання з англійської мови); зустрічей із носіями мови (волонтером Корпусу миру США в Україні Алекс Полк). При вивченні теми «Професії» викладачі Довбета О.Д. та Мелих Н.В. значну увагу приділяють вивченню професійної лексики для кожної спеціальності, користуються власними розробками та посібниками («Їжа та харчування», «Сучасні засоби комунікації», «Загальна будова та експлуатація вантажного автомобіля»).

На уроках хімії викладач Мовчан Т.О. акцентує увагу учнів на зв'язку навчального матеріалу з повсякденним життям людини, явищами, які відбуваються в довкіллі і як саме результати навчання можуть бути використані в практичній діяльності людини. Так, під час уроку-семінару на тему: «Мінеральні добрива та їх вплив на навколишнє середовище» учні не лише

поглибили та розширили свої знання про склад, властивості, використання, вплив мінеральних добрив на рослини, а й змогли активно обмінятися думками. Учні були поділені на групи, кожна з яких отримала завдання і працювала самостійно. Крім цього, групи отримали зразки мінеральних добрив, які вони характеризували та записували молекулярну формулу. Для закріплення знань та вмінь учнів була проведена гра «Запитання-відповідь», під час якої вони отримали запитання від садівників та городників-аматорів і надавали їм компетентні рекомендації щодо використання мінеральних добрив.

Отже, для успішного формування ключових компетентностей особистості сучасний педагог повинен планувати урок із використанням усього розмаїття форм і методів навчальної діяльності та пов'язувати навчальний матеріал із повсякденним життям та інтересами учнів.

Список літератури

1. Бондар С. Компетентність особистості - інтегрований компонент навчальних досягнень учнів / С. Бондар // Біологія і хімія в школі. – 2003. – № 2. – С. 8-9.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти.- <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/derj-stand.html>
3. Державні стандарти професійно-технічної освіти.- <http://mon.gov.ua/activity/education/profesijno-texnichna/standarty.html>
4. Коваленко О.Я., Кудіна І.П. Книга вчителя іноземної мови: Довідково-методичне видання.- Харків: Торсінг Плюс, 2005. - 240 с.
5. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. І. Пометун // Рідна школа. – 2005. – № 10. – С.65- 69.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ПТНЗ НА ПРИКЛАДІ ЗАСІДАННЯ КРУГЛОГО СТОЛУ

На сьогоднішній день виділяють такі ключові компетенції випускника професійно-технічного навчального закладу: навчально-пізнавальна, інформаційна, комунікативна, соціально-трудова, особистісного самовдосконалення. Все це дозволяє випускнику ПТНЗ осмислено застосовувати комплекс професійних знань, умінь і способів діяльності у подальшому житті.

Для отримання повноцінних компетенцій доцільно на уроках розширити виконання навчально-дослідних робіт, використання ділових, рольових, імітаційних ігор у творчій самостійній роботі, проведення уроків у формі конференцій, круглих столів тощо. Необхідно також викладачу у своїх учнях формувати *певні вміння* у компетентності майбутнього професіонала [2, с.269].

Засідання круглого столу - це важлива форма навчання, яка сприяє формуванню знань учнів, їх закріпленню та вдосконаленню, поглибленню й систематизації. Саме це розкриває *аналітичні вміння* в учнів, що включають в себе аналіз теми, розподіл на частини, визначення домінуючого завдання [5, <http://www.tpal.com.ua/spase/osnnapr/ipto/doc/nauk/1.2.pdf>].

Прогностичні вміння передбачають орієнтацію учнів на чітке уявлення мети діяльності у вигляді передбачуваного результату. В даному випадку включено в роботу міжпредметний компонент, коли учні розуміють, що варто помістити в роботу матеріали з інших предметів з зазначенням можливостей їх використання.

При формі проведення заняття «круглий стіл», чітко розвиваються *проективні вміння* в учнів, адже відбираються форми, методи і засоби роботи над проектною роботою, обґрунтовуються способи їх поетапної реалізації, плануються системи стимулювання активності учнів тощо.

Комунікативні вміння – це взаємопов'язані групи перцептивних умінь, які зводяться до вміння «розуміти інших». На круглому столі учні мають можливість почути та зрозуміти інші доповіді, а також продемонструвати свої навички вербального спілкування.

Так, як *інформаційні вміння* пов'язані не лише з безпосереднім викладом інформації, а й з методами її отримання та обробки, то варто зазначити, що для підготовки доповідей учні демонструють свої навички роботи з друкованими та інтернет-джерелами, переробляють інформацію відповідно до мети та поставлених завдань.

Форма проведення занять у вигляді круглого столу – це комплексна форма узагальнення результатів самостійної пізнавальної діяльності учнів під керівництвом викладача, що здійснюється завдяки спільним зусиллям викладача й учнів. Це розвиває *рефлексивні вміння* в учнів, при яких здійснюється контрольо-оцінювальна діяльність [1, с.44].

Отже, компетентнісний підхід висуває на перше місце не інформованість учня, а вміння вирішувати ним проблеми та поставлені завдання. Метою круглого столу є поглиблення, зміцнення та розширення діапазону знань учнів; формування позитивного ставлення до самостійного набуття ними знань; розвиток і саморозвиток творчих здібностей учнів, їх активності; створення передумов самовиховання, самовдосконалення, самовизначення учнів [3, с.37].

Для формування компетентностей в ДНЗ «Рівненське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі» проведено засідання круглого столу на тему «Перспективи застосування інформаційних технологій у ресторанній діяльності» під гаслом «Кулінарія подібна моді, вона ніколи не стоїть на місці»

Засідання круглого столу на тему

«Перспективи застосування інформаційних технологій у ресторанній діяльності»

Мета: ознайомити учнів із перспективами застосування інформаційних технологій у ресторанній галузі; популяризувати застосування інтернету для самостійного пошуку інформації; втілювати проблемно-пошуковий метод навчання; розвивати інтереси; сформувати навчально-пізнавальну, інформаційну та комунікативну компетентності; виховувати найкращі почуття сучасної людини, естетичний смак.

Обладнання: мультимедійний проектор, виставка творчих робіт.

Зміст роботи

1. Визначення актуальності теми проекту.
2. Дослідження теми та підготовка презентацій.
3. Засідання круглого столу.

Хід засідання

1. Організаційний момент.

- привітання;
- перевірка наявності доповідачів.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Інновації - це рушійна сила, яка дозволила світу протягом двох століть досягти небачених раніше темпів розвитку. Сьогодні ми можемо позначити інновації, що стали опорною точкою для гігантських стрибків у розвитку. Щодня з'являються нові технології, продукти, відносини. Світ не може і не хоче жити по-

старому, не змінюючись. І ресторанна галузь - один з яскравих прикладів прогресу.

Ресторанний бізнес – це одна з галузей індустрії гостинності, що перспективно розвивається в світі і Україні зокрема. Люди приходять до ресторану не тільки скуштувати вишукані страви, а й відпочити, отримати естетичне задоволення і просто поспілкуватися один з одним. Досягнення успіху у розвитку ресторанного бізнесу залежить від безлічі факторів, одним з яких безумовно є *використання інформаційних технологій*.

3. Повідомлення теми

Сучасні інформаційні комп'ютерні технології, розроблені спеціально для підприємств громадського харчування, дозволяють значно спростити, оптимізувати і прискорити цілий ряд рутинних, специфічних для цієї галузі операцій.

Сьогодні ми ознайомимося із перспективами застосування інформаційних технологій у ресторанній діяльності. Гасло нашого круглого столу звучить так «Кулінарія подібна моді, вона ніколи не стоїть на місці». Тож саме під цим девізом ми будемо сьогодні працювати.

4. Вивчення нового матеріалу.

1) Інтерактивний ресторан. (Доповідач 1)

Інтерактивний ресторан - це нова концепція для закладу, в якому візуальні та інтерактивні технології служать в якості засобів додаткової взаємодії з відвідувачами. Сучасні технології можуть не тільки привабити додаткових клієнтів, але й оптимізувати роботу персоналу, наприклад, за допомогою *інтерактивного меню*.

З використанням *технології віртуальної реальності*, що увібрала в себе найсучасніші досягнення в області інформаційних технологій та тривимірної графіки, інтер'єр закладу може бути перетворений у видовищний атракціон.

Для інтерактивного спілкування клієнтів з офіціантами та отримання додаткових послуг пропонується установка інтерактивних моніторів на столики відвідувачів ресторану. За допомогою пульта управління та монітора, розташованих на кожному столику, є можливість переглянути меню ресторану, афіші запланованих заходів, викликати офіціанта, вивести на екран поточні знижки, «гарячі пропозиції» від шеф-кухаря, переглянути рекламні ролики і т.д.

Крім того, сама поверхня стола може також бути повністю інтерактивною. Таким чином всі страви можуть бути візуалізовані для клієнта, а замовлення здійснюватися простим натисканням на обрану страву.

2) Сучасні види обладнання в закладах ресторанного господарства. (Доповідач 2)

Льодогенератор – це вид професійного холодильного обладнання, призначений для автоматичного виготовлення харчового льоду. Сучасні моделі льодогенераторів дозволяють виробляти лід різної форми та видів.

Винні кліматичні шафи використовуються як альтернатива винним погребам.

Барні холодильники – *фрігобари*. Є міні холодильники, які встановлюються в зручному для бармена місці. Вони призначені для зберігання охолоджених безалкогольних та алкогольних напоїв.

Хоспер – це теплове обладнання, що дозволяє одночасно поєднувати функції мангала та печі.

Стефан-гриль. Продукт різної товщини насаджується на шомпол і обсмажується зсередини. Дана технологія отримала назву "cook in" М'ясо смажиться до золотистої скоринки зсередини, а зовні зберігає свій ніжний рожевий колір і соковитість.

Пакоджетінг - революційний процес, при якому безпосередньо змішуються в пюре глибоко заморожені харчові продукти, не допускаючи розморожування.

Технологія *Thermomix* - це змішання і подрібнення компонентів тієї чи іншої страви при постійному нагріванні. Тобто фактично термоміксер - це міні-котел для приготування їжі з функцією перемішування.

Cookvac - унікальний гастрономічний винахід іспанських кухарів, є компактным приладом для приготування їжі та її маринуванні у вакуумі

Апарат під назвою *Carimax* за принципом роботи подібний до кавової машини. У завантажувальний резервуар наливається м'ясний або рибний бульйон. В фільтр машини вставляється спеціальна таблетка, яка зроблена з діатомових водоростей часів палеоліту. Ця таблетка при пропущенні через неї бульйону будь-якої температури дозволяє видалити до 94% жиру.

3) Нові кулінарні технології. (Доповідач 3)

Одним з напрямів створення кулінарної продукції нового покоління є використання технології *sous vide*, що у буквальному перекладі означає «приготування без повітря», тобто під вакуумом. Основний принцип технології *sous vide* - це поєднання приготування у вакуумній упаковці при низьких температурах з подальшим швидким охолодженням і регенерацією.

Їжа *ф'южн*, або поєднання різних кулінарних традицій і продуктів для створення нових, гібридних страв, існує вже давно - із самого моменту зародження кулінарії.

Сучасна наука здатна творити чудеса. Навіть коли здається, що все вже відкрито, воно продовжує дивувати. Одна з модних концепцій сучасності – *молекулярна кулінарія*. Батьком молекулярної кулінарії вважається Хестон Блюменталь, який у 1999 році приготував незвичайний мус з ікри та шоколаду. Цей мус і став першою стравою, приготованою з використанням молекулярних технологій. З тих пір поєднання незвичайних смаків і форм стало візитною карткою нового тренда. Кухар працює не на молекулярному рівні, а з хімічним складом та агрегатним станом продуктів.

Фудпейрінг - “Як гармонійно поєднувати продукти”. Основна ідея фудпейрінга - дізнатися, аромати яких продуктів найбільш поєднані один з одним. Згодом утворюється дерево, в центрі якого - продукт-основа, а на гілках - ті компоненти, які найбільше підходять для цього інгредієнта.

Аромат аналізують спеціальні прилади, які показують зміст тих молекул в продукті, які людське нюх не сприймає. Саме ця інформація служить науковою основою для дерев фудпейрінга.

4) Популярність крипто валюти. (Доповідач 4)

Біткоїн – віртуальні гроші у вигляді цифрового коду, котрий досі нікому не вдалося зламати. Його створив невідомий програміст під псевдонімом Сатоші Накамото у 2008 році. Відтоді вартість біткоїнів, на відміну від інших валют, стрімко зростала. Один біткоїн коштує майже \$1 тис.

Згідно з біткоїн-протоколом, сьогодні кожні 10 хвилин у мережі з'являється 12 монет. Однак їх ще потрібно добути так би мовити з надр Інтернету, цей процес називають *майнинг*. Для цього існують спеціальні потужні комп'ютери. Чипи для них роблять лише в двох країнах світу – в Китаї та Україні.

5) Способи теплової обробки, що використовуються в закладах ресторанного господарства за кордоном. (Доповідач 5)

Вибір методу приготування їжі пов'язаний з часом обробки, температурою, а також устаткуванням, що дозволяє зберегти смак, поживні речовини, вітаміни і воду, а крім того, надати продукту привабливого зовнішнього вигляду.

Соте. Це назва прийому кулінарної обробки має французьке походження. Полягає він у миттєвому опусканні продукту в невелику кількість киплячого масла з метою руйнування клітишних структур.

Деглясування. Після смаження продукту (зазвичай м'яса або птиці) його видаляють зі сковороди, жир зливають, наливають міцний бульйон, вершки, сік, вино або коньяк і уварюють суміш. Даний процес, при якому екстрактивні речовини розчиняються в рідині, називається деглясуванням або деглясе.

Папільот — спосіб теплової обробки, що передбачає приготування їжі, загорненої в папір. Останнім часом папір стали замінити фольгою або термостійкою вініловою плівкою, іноді спеціальними пласти-ковими пакетами.

Бланшування - приготування шляхом короткотривалого занурення в киплячу воду, олію або жир.

Пан-бройл - Обробка здійснюється без додавання жиру, якщо жир акумулюється із внутрішніх джерел у результаті його плавлення у самому продукті. Цей жир повинен періодично видалятися у процесі обробляння.

Приготування на сковороді вок. Цей вид посуду здавна широко використовується в азійській кухні. Наразі завдяки неабиякому приділенню уваги до кухні Сходу вок активно застосовують і в європейських ресторанах.

Фламбування — це підпалювання кулінарного виробу, до складу рецептури якого входить алкогольний компонент.

Приготування у вакуумі. У ресторанний світ цей спосіб приготування кулінарної продукції прийшов нещодавно, і застосовують його у новій інтерпретації.

Інтенсивне охолодження й шокове замороження. Технологію інтенсивного охолодження й шокowego замороження давно й успішно застосовують у Європі ресторани різного рівня — від елітних до демократичних.

6) Сучасний кондитерський декор. (Доповідач 6)

Кондитер — це не тільки технолог, а й художник і скульптор. Особливо це справедливо для майстрів, які можуть побудувати замок з цукру або фігуру лицаря на коні.

Кондитерське виробництво - це мистецтво, а значить існує своя мода, яка швидкоплинна. Якість виробів суттєво залежить від того, на скільки виробник сприйнятливий до останніх тенденцій на ринку продукції, до моди на неї, знає смаки споживачів і їхню платоспроможність.

Серед сучасних трендів можна відзначити наступні види декору кондитерських виробів:

- Оздоблювальні напівфабрикати на основі білкових мас(суфле, зефір, королівська глазур)
- Стійкі креми на основі вершкового масла
- Малайзійська техніка (бобова паста)
- Їстівний фотодрук
- Живі квіти, зелень, фрукти, овочі, горіхи, сухофрукти та ін.
- Шоколад
- Глясаж
- Мастика
- Карамель

5. Питання для дискусії.

- 1) Як ви вважаєте, чи доцільно в Україні застосовувати інтерактивні технології в ресторанах? Відповідь обґрунтуйте.
- 2) Чи є альтернатива сучасному кухонному дорогому обладнанню, чи варто витрачати кошти на їх придбання?
- 3) Які кулінарні технології є актуальними для українців? Як ви думаєте, чому?
- 4) Коли крипто валюта почне в Україні щоденно застосовуватися, зокрема в закладах ресторанного господарства?

6. Підведення підсумків круглого столу.

А тепер за допомогою інтерактивного методу «ПРЕС» ми спробуємо узагальнити нашу сьогоднішню роботу. Коротко ознайомлю вас з особливістю цього методу. Отже, метод «Прес» має таку структуру та етапи:

1. ПОЗИЦІЯ **Я вважаю, що ...** (висловіть свою думку, поясніть, у чому полягає ваш погляд).

2. ОБҐРУНТУВАННЯ **...тому, що...** (наведіть причину появи цієї думки, тобто на чому ґрунтуються докази на підтримку вашої позиції).

3. ПРИКЛАД ... **наприклад...** (наведіть факти, які демонструють ваші докази, вони підсилять вашу позицію).

4. ВИСНОВКИ

Отже (тому), я вважаю... (узагальніть свою думку, зробіть висновок про те, що необхідно робити; тобто, це є заклик прийняти вашу позицію).

Захищаючи свою позицію, намагайтесь дотримуватися структури методу «ПРЕС».

Навколишній світ, який змінюється неймовірно швидко, нам постійно вказує на напрямки нашої діяльності, необхідно тільки уважно слідкувати за його знаками. Тож сподіваюся, сьогоднішні знаки вкажуть вам шляхи вдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравчук Г. Шлях до підвищення компетенції випускника / Кравчук Галина // Профтехосвіта.—Но 2 (26). —2011. —С. 44–45.
2. Носаченко І. Методи ігрового навчання в закладах профтехосвіти / І.Носаченко // Педагог професійної школи: зб. наук. пр. –К., 2001. –Вип.1. –С. 269 –272.
3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок, інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. - К.: «Видавництво А.С.К.», 2004.
4. Формування професійної компетентності фахівців сфери послуг та туризму: навчально-методичний посібник [В.Т. Лозовецька, Л.Б.Луцянова, Л.В.Кохан та ін.]; за заг. ред. Лозовецької В.Т. – К.: Педагогічна думка, 2010. – 134 с.
5. <http://www.tpal.com.ua/spase/osnnapr/ipto/doc/nauk/1.2.pdf>

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

Всебічне застосування в навчально-виховному процесі інформаційних технологій навчання має великі перспективи в плані побудови розвинених моделей навчання та розвитку ідей, форм і методів педагогічної технології. Воно сприятиме гуманізації освіти учня, а також підвищенню ефективності навчання та його інтенсифікації і індивідуалізації в залежності від інтересів, здібностей та власного досвіду учнів, активізації навчально-пізнавальної діяльності школярів за рахунок введення в навчальну роботу елементів дослідницького характеру, збільшення частки самостійної роботи в навчальній діяльності учнів, що є визначальним для розвитку творчої особистості.

Мультимедійні навчальні програми, що використовуються, являють собою навчальне середовище, що дозволяє учневі поступово переходити від вивчення нового матеріалу до перевірки набутих знань, від більш простого до більш складного матеріалу. Вони різноманітні за змістом, структурою, способами подачі інформації тощо.

Програми можуть використовуватися як інформаційно-пізнавальний, інформаційно-тренінговий, інформаційно-контролюючий засіб навчання. Важливо, що в рамках мультимедійного середовища навчальні завдання адаптуються до освітніх можливостей дитини, учень сам приймає рішення, визначає характер і рівень необхідної йому допомоги, вибирає спосіб дії. Активна діяльність учня впливає на мотивацію навчання і забезпечує одержання глибоких знань і розвинених умінь та навичок.

Застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій при вивченні фізики дає учню новий інструмент пізнання у вигляді нових, досить розвинених і універсальних засобів отримання та подання різноманітної інформації, опрацювання, передавання та зберігання цієї інформації. Форми і методи навчально-пізнавальної діяльності за допомогою цих засобів дуже привабливі, бо мають досить високу наочність, за рахунок широкого використання кольорових малюнків і динамічних зображень, анімаційних ефектів та звукового супроводу. Процес навчання стає ще цікавішим і колоритнішим при використанні в навчальній діяльності комп'ютерних навчальних і ігрових програм.

Проведені дослідження показали, що використання мультимедійного навчального середовища на уроках фізико-математичного циклу сприяє формуванню понять, відпрацьовуванню учбових умінь та навичок, контролю та самоконтролю; засвоєнню навчального матеріалу, організації індивідуальної роботи учнів. Систематичне і цілеспрямоване використання мультимедійних навчальних

програм під час навчання істотно впливає на якість знань і рівень пізнавальної активності, змінює характер взаємовідносин між вчителем і учнем.

Ефективність застосування в навчальному процесі мультимедійних навчальних програм залежить, з одного боку, від визначення навчальних цілей його використання, місця на уроці, його дидактичних функцій і, з другого боку, від наявності програмних педагогічних засобів, які не тільки відповідають шкільним програмам, але й реалізують чітко встановлене педагогічне призначення.

Останнім часом з'являється можливість дедалі ширшого використання на уроках фізики комп'ютера. У багатьох випадках він дозволяє значно полегшити працю вчителя, скоротити час на одноманітну малопродуктивну роботу та підвищити якість знань учнів. Але успішне використання комп'ютера в навчальному процесі неможливе без відповідного програмного забезпечення. На сьогодні існує велика кількість педагогічних програмних засобів (ППЗ), які можуть бути з успіхом використані в процесі навчання фізики і які мають різне призначення.

Наприклад, контролюючі програмні засоби (ПЗ) призначені для тестування, контролю, перевірки знань. Ці програми можуть передбачати вибір відповіді з кількох запрограмованих, введення числового значення одержаного результату чи введення аналітичного вигляду одержаного розв'язку.

Існують програми, які можуть бути використані для ілюстрації тих чи інших явищ і понять і можуть використовуватися для комп'ютерної підтримки уроку фізики. Прикладом такої програми є ППЗ «Бібліотека електронних наочностей». Розглянемо приклад використання даного ППЗ.

Приклад уроку

План-конспект уроку з фізики.

Тема: Електричне поле.

Мета: Узагальнити знання учнів, отримані при вивченні розділу Електричне поле", відкоригувати розуміння учнями термінів, понять, і явищ пов'язаних з електричними зарядами, електризацією, електричним полем і його енергією.

Обладнання: ПК на кожних двох учнів, ППЗ «Бібліотека електронних наочностей.»

Тип уроку: урок узагальнення і корекції знань.

Хід уроку.

I. Організаційна частина.

II. Оголошення теми і мети уроку.

Сьогодні у нас останній урок по розділу „Електричне поле” і на цьому уроці ми повинні узагальнити весь вивчений матеріал, заповнити прогалини у своїх знаннях, до кінця розібратися у явищах, пов'язаних з електричними зарядами і електричним полем. **По ваших обличчях я бачу, що це вас не дуже надихає.**

Тоді давайте здійснимо одну з ваших мрій і перенесемо заняття з кабінету в кафе, бо як відомо, те, що подають в кафе, засвоюється набагато легше ніж те, що дають на уроках. Отже, напружте трошки свою фантазію і уявіть, що ви зайшли в інтернет-кафе і подорожуєте по цій всесвітній павутині.

III. Робота на уроці.

Відкрийте ярлик „Проведення уроку”, зайдіть в папку „Створені уроки”, „Фізика”, „10 клас”, виділіть ярлик „Журнал” і натисніть клавішу „Enter”.

Ви відкрили журнал „Прогулянка полем”, правда журнал виявився специфічним, а поле — електричним. Тож давайте прогуляємось сторінками журналу.

На обкладинці журналу, крім назви, вміщено попередження, що здійснювати прогулянку електричним полем можна тільки відповівши на питання анкети, яка надрукована на **першій** сторінці:

- Які види електричних зарядів ви знаєте?
- Яке походження слів електрон, електрика?
- Чи існує найменший, неподільний заряд?
- Якими способами тілу можна надати електричний заряд?
- Чи може електричний заряд існувати без частинки?

(Учні дають усні відповіді на питання)

На **другій** сторінці показано, як скляну паличку натирають шовком і вміщена інформація, що скло при цьому заряджається позитивно. Учні мають з'ясувати, яке з цих тіл має „надлишок”, а яке нестачу електронів. Аналогічне завдання на **третій** сторінці, тільки ебонітову паличку натирають вовною.

На **четвертій** сторінці показано фрагмент, в якому смужки електроскопа відхиляються при контакті з позитивно зарядженою паличкою. Коли ж до зарядженого електроскопа підносять паличку з негативним зарядом, кут відхилення листочків зменшується. Учні пояснюють причини відхилення смужок і зменшення кута відхилення при піднесенні протилежного заряду.

На **п'ятій** сторінці демонструється фрагмент, в якому показано відхилення стрілки незарядженого електрометра при з'єднанні його провідником з зарядженим. Кути відхилення стрілок обох електрометрів однакові. Учні пропонують прокоментувати побачене.

Перегорнувши журнал на **сторінку шість**, учні бачать зображення електричних султанів із смужок станіолу, а на **сьомій** їх поведінку при під'єднанні їх до електрофорної машини. Побачене коментується учнями.

Сторінка восьма — історична. На ній зображена схема взаємодії однойменних і різнойменних заряджених частинок, а також формула закону, який дозволяє визначити силу їх взаємодії. Також вміщена інформація, що цей закон першим відкрив англійський лорд Генрі Кавендіш, який однак своїх праць не опублікував і відкриття залишилось невідомим. У 1777 році закон був „перевідкритий” французьким військовим інженером і дослідником, в честь якого і назвали цей закон. Учні повинні назвати цей закон і сформулювати його, а також пояснити значення всіх величин.

На **сторінці 9** надрукована задача:

Визначити силу взаємодії електрона з ядром в атомі гідрогену, якщо відстань між ними $0,5 \times 10^{-8}$ м.

А) $9,21 \times 10^{-10}$ Н Б) $92,1 \times 10^{-45}$ Н В) $92,1 \times 10^{-13}$ Н

Сторінка 10 — блиц-опитування:

- Що таке електроємність?
- Чому не говорять про електроємність одного провідника?
- Як визначають електроємність двох провідників?
- Що таке конденсатор? Яке його призначення?

На **11 сторінці** зображена схема плоского конденсатора і формула ємності плоского конденсатора. Користуючись зображенням учні вибирають правильну відповідь на питання:

Ємність плоского конденсатора залежить

- А) напруги, заряду, площі обкладок
- Б) відстані між обкладками, діелектрика, площі пластин
- В) товщини діелектрика, заряду, напруги.

Сторінки 12 і 13 містять зображення сферичного і циліндричного конденсаторів і формули визначення їх ємності. Аналізуючи їх з'ясуємо їх недоліки і переваги.

Сторінка 14 „Перевірте своє мислення”

Як зміниться ємність плоского конденсатора, між обкладками якого було повітря, якщо відстань між обкладками зменшити втричі, а конденсатор помістити в гас. Діелектрична проникність гасу 2.

А) зросте в 6 раз Б) зменшиться в 6 раз В) не зміниться

Сторінка 15 „Відгадай”

На сторінці зображено повітряний конденсатор змінної ємності. Учні повинні назвати, що зображено на фотографії.

На сторінках 16-18 фотографії різних видів конденсаторів. Учні коментують чим відрізняються ці конденсатори.

Сторінка 19 „На дозвіллі”

Визначити максимальну енергію, яку може накопичити жовтий конденсатор з сторінки 18. (Ємність і напруга вказані на корпусі конденсатора)

А) 0,00125 Дж Б) 0,0125 Дж В) 0,00250 Дж

Чому на конденсаторах крім ємності обов'язково вказують напругу?

На сторінці 20 подивимось, що може статися з конденсатором, якщо перевищити вказану напругу.

III. Підсумок уроку, виставлення оцінок.

Прочитавши цей незвичний журнал ви повторили матеріал перед тематичною атестацією, деякі з вас дізналися щось нове, а деякі виправили свої помилки в розумінні явищ пов'язаних з електричним полем. Найуважніші і найактивніші читачі отримують оцінки.

V. Домашнє завдання.

Домашнім завданням будуть відповіді на питання **сторінки 21** „Читайте в наступному номері”.

Крім демонстрацій, ілюстрацій і текстових пояснень дана програма дає можливість створювати тестові завдання з довільною кількістю варіантів відповіді.

Як ще один приклад комп'ютерних навчальних засобів розглянемо електронні підручники, що поєднують у собі різноманітні інформаційні технології.

Зосереджуючи у собі велику кількість науково-методичного та практичного матеріалу, електронний підручник забезпечує того, хто навчається, зручною послідовністю подання інформації. Гіпертекстова технологія, яка пов'язує окремі терміни та текстові масиви за тематичними лініями, дозволяє організувати швидкий доступ до необхідної інформації. Вивчаючи нову тему підручника, учень може миттєво звернутися до вже пройденого матеріалу або до інших документів, що містять визначення понять чи коментарі, необхідні для сприйняття нового.

Ілюстрації в книгах завжди привертають увагу, а в електронних підручниках можна розміщувати не тільки різноманітні зображення, але й демонструвати динамічні, у тому числі мультимедійні (вони впливають відразу на декілька органів сприйняття) моделі реальних процесів та явищ. Причому користувач може бути стороннім спостерігачем за тим, що відбувається на екрані комп'ютера, або інтерактивно керувати діями. Прикладом такого підручника є ППЗ ЗАТ «Транспортні системи» «Фізика - 11». Дана програма містить теоретичний матеріал, що ілюструється великою кількістю ілюстрацій і динамічних моделей, запитання до цього матеріалу, приклади розв'язування задач і задачі для самостійного розв'язування. Крім цього ППЗ містить іменний

показчик, що дає можливість ознайомитись з короткими біографіями учених-фізиків і переліком їхніх основних праць, а також алфавітний показчик фізичних термінів з посиланням на їх означення в теоретичному матеріалі. Ось приклад використання цієї програми при вивченні теми «Заломлення електромагнітних хвиль»:

Приклад уроку:

План-конспект уроку з фізики.

Тема. Заломлення електромагнітних хвиль.

Мета. Вивчити явище заломлення електромагнітних хвиль на прикладі світлових хвиль, з'ясувати причини виникнення цього явища. Ознайомитись з поняттями відносного і абсолютного показників заломлення, оптичної густини середовища. Вивчити закон заломлення і навчитися розв'язувати задачі використовуючи його.

Обладнання. Мультимедійний проектор, комп'ютерний клас, ППЗ «Фізика - 11» ЗАТ «Транспортні системи».

Тип уроку. Урок засвоєння нових знань.

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина.

II. Актуалізація знань.

1. Що таке світло? Яка його природа?
2. Як поширюється світло?
3. Хто вперше виміряв швидкість світла?
4. Чому дорівнює швидкість світла?
5. Сформулюйте закон відбивання світла.

III. Вивчення нового матеріалу.

Після оголошення теми і мети уроку, використовуючи мультимедійний проектор і ППЗ «Фізика - 11» з'ясуємо, що заломленням називають явище зміни напрямку поширення фронту електромагнітних при проходженні крізь межу двох середовищ. Спостерігаємо явище заломлення з допомогою динамічної моделі.

Прослухавши другу і третю сторінки ППЗ і продивившись демонстрації переконуємось, що причиною заломлення світла є різна швидкість поширення фронту світлової хвилі в різних середовищах.

Відношення синуса кута падіння до синуса кута заломлення для даних середовищ є величиною сталою. Її називають відносним показником заломлення.

$$\frac{\sin \alpha}{\sin \gamma} = n$$

Відносний показник заломлення дорівнює відношенню швидкості поширення світла в першому середовищі до швидкості поширення світла в другому середовищі:

$$n = \frac{v_1}{v_2}$$

Якщо електромагнітна хвиля падає на межу вакуум-прозоре середовище то показник заломлення називають абсолютним.

$$n = \frac{c}{v}$$

Абсолютний показник заломлення є однією з головних оптичних характеристик речовини. Його, як правило, визначають експериментально. Чим більший абсолютний показник заломлення речовини тим більша її оптична густина.

Подивіться на таблицю абсолютних показників заломлення різних речовин і як заломлюється світло при проходженні через них.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

Розв'яжемо задачу № 1 вправи 17 спроектовану на екран:

Визначити показник заломлення скла, якщо швидкість поширення світла в ньому 200 000 км/с.

Далі перший ряд розв'язує задачу 2, другий 3, а третій 4. Після перевірки правильності розв'язків учні дають відповіді на питання:

1. Яке явище називають заломленням електромагнітних хвиль?
2. Яка причина його виникнення?
3. Що таке відносний і абсолютний показник заломлення?
4. Який фізичний зміст показника заломлення?
5. По яких характеристиках судять про оптичну густину середовища?

V. Підсумок уроку. Виставлення оцінок. Домашнє завдання: Коршак та ін. «Фізика - 11» § 41 Вправа 17 задача № 8.

При використанні ППЗ на уроках фізики доцільним є використання електронних проекторів та рідкокристалічних проекційних панелей. Вони дозволяють проектувати на екран навчальні відеофільми, відеокліпи та використовувати ППЗ у процесі вивчення нового матеріалу, організації фронтальної роботи в класі.

У процесі підготовки до проведення уроку з використанням ППЗ і ТЗН слід: детально проаналізувати зміст і мету уроку, зміст і логіку вивчення навчального матеріалу; визначити обсяг і особливості знань, які повинні засвоїти учні (уявлення, факти, закони, гіпотези), необхідність демонстрування предмета, явища або їх зображення; відібрати і проаналізувати аудіовізуальні та інші дидактичні засоби, встановити їх відповідність змістові та меті уроку, можливе дидактичне призначення як окремих посібників, так і комплексу загалом; встановити, на якому попередньому пізнавальному досвіді здійснюватиметься вивчення кожного питання теми; визначити методи і прийоми забезпечення активної пізнавальної діяльності учнів, міцного засвоєння ними знань, набуття умінь і навичок.

Приклад уроку:

План-конспект уроку з фізики.

Тема: Трансформатор.

Очікувані результати: учні зможуть навчитися розраховувати напруги, ЕРС і кількість витків обмоток трансформатора, розвивати вміння самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, вміння пояснювати вивчений матеріал своїм товаришам, навички колективної роботи.

Обладнання: роздатковий матеріал (теоретичні відомості і практичні завдання), таблиця „Трансформатор”, генератор змінного струму, трансформатор демонстраційний, трансформатор на панелі.

Організація діяльності учнів.

I Мотивація навчальної діяльності методом вправи „мікрофон” 5 хв.

1. Де ви використовуєте електроенергію?
2. Яке значення має електроенергія в житті людей?
3. Чому вона має таке велике значення?
4. Як отримують електроенергію?
5. Чому виникає електричний струм в генераторі?
6. Як можна зменшити втрати при передачі електроенергії?

II Оголошення теми та очікуваних результатів навчання. 3 хв.

Сьогодні на уроці ми розглянемо роботу ще одного електротехнічного пристрою, який займає важливе місце в електроенергетиці і радіотехніці. Це трансформатор. Отже, тема нашого уроку: „Трансформатор”

Після цього уроку ви зможете:

1. Пояснювати призначення і принцип роботи трансформатора, його будову.
2. Визначати вид трансформатора, коефіцієнт трансформації, напруги, ЕРС і кількість витків в обох обмотках.
3. Вдосконалите своє вміння відстоювати свою думку і доходити до спільного рішення з своїми товаришами.

III Надання необхідної інформації

15 хв.

Для надання необхідної інформації використовуємо ППЗ ЗАТ „Транспортні системи” „Фізика 11”

IV Інтерактивна вправа (робота в парах)

10 хв.

Ознайомившись із наданою інформацією учні отримують практичне завдання, різне для двох учнів у парі. Після виконання завдання учні перевіряють роботи один одного, доходять до спільної думки і здають на перевірку один варіант відповіді, за який отримують оцінку.

Завдання парам.

Закінчіть речення:

1. При підключенні трансформатора до джерела постійного струму напруга у вторинній обмотці дорівнюватиме ...
2. Навантажений трансформатор гуде тому, що ...
3. Сердечник трансформатора роблять з тонких ізольованих пластин для того, щоб ...
4. Тоншим провідником завжди намотана та обмотка, в якій ... витків.
5. Трансформатор у якого в первинній обмотці більше витків називають ...
6. В підвищувальному трансформаторі сила струму буде меншою у ... обмотці.

Заповніть таблицю

	k	U_1	U_2	n_1	n_2	Вид трансформатора
1	10	?	22	250	?	?
2	0,5	220	?	?	300	?
3	?	200	100	100	?	?

(Таблиця для кожної пари містить різні дані)

V Рефлексія (підбиття підсумків уроку)

7 хв.

Сьогодні на уроці ви дізналися, що трансформатор призначений для регулювання напруги і складається із первинної та вторинної обмоток і сердечника. Первинною називають обмотку, яку під'єднують до джерела струму, вторинною - ту, що під'єднують до споживача.

Електричний струм у вторинній обмотці виникає при зміні магнітного потоку, який через осердя передається від первинної обмотки.

Трансформатори поділяють на знижувальні і підвищувальні в залежності від коефіцієнта трансформації. Коефіцієнтом трансформації називають відношення напруги на клеммах первинної обмотки до напруги на клеммах вторинної обмотки при холостому ході.

Вправа „мікрофон”:

1. Як ви вважаєте, ми досягли мети уроку?
2. Як ви оцінюєте свою роботу на уроці? Свій внесок у виконання практичного завдання?
3. Що, на вашу думку, потрібно допрацювати у вивченій темі?

VI Домашнє завдання.

Гончаренко СУ. Ф-11 § 18. Знайти відповіді на питання:

1. В чому відмінності конструкції потужних і малопотужних трансформаторів?
2. З якою метою на деяких трансформаторах ставлять розширювальні бачки?

Водночас, при використанні комп'ютерів повинні враховуватись і негативні моменти. Передусім робота з комп'ютером швидко стомлює учнів, може погано впливати на зір або навіть призводити до розладу нервової системи. Комп'ютеризоване навчання не розвиває здатності учнів чітко й образно висловлювати свої думки, істотно обмежує можливості усного мовлення, формуючи логіку мислення на шкоду збагаченню емоційної сфери. В умовах автоматизованого навчання швидко формуються егоїстичні нахили людини, загострюється індивідуалізм, розширюється конкурентність, сповільнюється виховання колективізму, взаємодопомоги. Здебільшого інтерес до програми з обмеженою інформативністю швидко згасає. Оскільки діалог з машиною синтаксично збіднений, учень нерідко відчувається «дурнішим» за комп'ютер, що згодом може стати причиною стійкого негативізму до машини.

Крім того абсолютно недопустимо, коли засіб навчання починає все більш активно впливати і на цілі, і на зміст, і на методи, і на форми навчання, поступово посягаючи на святе святих гуманістичної педагогіки – вищу та незмінну роль Учителя: тієї самої особистості, яка тільки й здатна виховати Особистість.

Тому немає доцільності застосовувати ПК на кожному уроці або на всіх етапах уроку. Набагато ефективнішим є використання комп'ютера лише на певному етапі уроку, поєднуючи з іншими методами, які дозволяють розвивати навички спілкування, здатність чітко висловлювати свої думки, доводити правильність своєї точки зору, а також вміння вислухати позицію інших.

Приклад уроку:

План-конспект уроку з фізики.

Тема: Рентгенівське випромінювання.

Мета: Вивчити властивості і застосування рентгенівського випромінювання, розглянути способи його отримання і історію відкриття. Коротко ознайомитись з біографією І.Пулюя і його вкладом у вивчення випромінювань катодних трубок. Розвивати логічне мислення і навички зв'язного мовлення. Виховувати почуття патріотизму і національної гідності.

Обладнання: мультимедійний проектор, ППЗ «Фізика-11», таблиця «Рентгенівське випромінювання».

Тип уроку: комбінований з елементами гри.

Хід уроку.

I. Організаційна частина.

II. Повторення вивченого матеріалу, актуалізація знань з використанням гри «Вірю, не вірю».

(Учням пропонуються певні твердження, а вони визначають правильні вони чи ні. Група «експертів» підтверджує або заперечує правильність відповіді.)

1. Інфрачервоне випромінювання у вакуумі поширюється швидше чим радіохвилі. (Ні)
2. Червоне світло має більшу довжину хвилі чим фіолетове. (Так)
3. Ультрафіолетове випромінювання спричиняє сильне нагрівання тіл. (Ні)
4. Інфрачервоне випромінювання викликає засмагу в людини. (Ні)
5. Інфрачервоне випромінювання ще називають тепловим. (Так)
6. Ультрафіолетове випромінювання чинить бактерицидну дію. (Так)

7. Інфрачервоне випромінювання краще проходить через звичайне скло чим видиме світло. (Ні)
8. Інфрачервоне випромінювання використовують у приладах нічного бачення. (Так)
9. Видиме світло має меншу довжину хвилі чим ультрафіолетове випромінювання. (Ні)
10. Не можна засмагнути через віконне скло. (Так)
11. Ультрафіолетове випромінювання викликає свічення деяких речовин у видимому діапазоні. (Так)
12. Для вивчення оптичних властивостей інфрачервоного випромінювання використовують соляні лінзи. (Так)
13. У лампах для дезінфекції приміщень встановлюють кварцове скло, тому що воно добре пропускає ультрафіолетове випромінювання. (Так)
14. Ультрафіолетове випромінювання має найменшу довжину хвилі серед всіх електромагнітних випромінювань. (Ні)

III. Пояснення нового матеріалу.

Як ви пам'ятаєте, діапазон ультрафіолетового випромінювання лежить в межах 400 нм – 6 нм.

У 1895 році вивчаючи вплив прискорених електронних пучків на люмінесценцію деяких хімічних речовин, німецький фізик В.Рентген виявив, що в катодній трубці утворюється невидиме випромінювання, яке має велику проникаючу здатність. Він назвав його Х-променями. Їх довжина виявилась меншою 6 нм. Згодом це випромінювання назвали рентгенівським.

Як же отримують це випромінювання?

(Демонструється фрагмент уроку «Рентгенівське випромінювання»)

Властивості рентгенівського випромінювання. *(Демонструється фрагмент уроку)*

1. Велика проникаюча здатність.
2. Іонізуюча здатність.
3. Сильна фізіологічна дія.
4. Дифракція (Лауе 1912р).

Досить цікавою є історія відкриття цього випромінювання. (Демонстрація фрагменту).
Учень читає реферат про життя і праці Івана Пулюя.

Застосування рентгенівського випромінювання.

1. Рентгенодіагностика. У медицині за допомогою рентгенівського випромінювання дістають фотографії внутрішніх органів людини.
2. Рентгенодефектоскопія: просвічуючи металеві вироби (рейки, зварні шви тощо), вдається виявити внутрішні порожнини чи сторонні домішки – дефекти в суцільних виробах. *(Демонстрація фрагменту)*.
3. Рентгеноструктурний аналіз – дослідження структури кристалів (міжатомні відстані та порядок розміщення атомів у просторі) дає можливість розшифрувати будову найскладніших органічних сполук, навіть білків.
4. В астрофізиці – вивчення рентгенівських космічних джерел, рентгенівські телескопи.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

А тепер давайте пограємо в сніжки. Не біда, що в кабінеті немає снігу, ми будемо перекидатись словами і реченнями, питаннями і відповідями.

(Перший учень називає слово чи термін, що стосується теми, другий складає з цим словом речення, третій складає питання, а четвертий дає на нього відповідь)

Наприклад: Рентгенівське випромінювання – рентгенівське випромінювання відкрив Вільгельм Рентген – яка довжина рентгенівського випромінювання? – рентгенівське випромінювання має довжину менше 6 нм.

Рентгенівський знімок – рентгенівські знімки роблять в медичних установах – навіщо потрібні рентгенівські знімки? – рентгенівські знімки дають можливість виявляти захворювання легень на ранніх стадіях.

Рентгенівський спектр – спектри рентгенівського випромінювання бувають суцільними і характеристичними – що визначають за характеристичними спектрами? – за характеристичними спектрами визначають внутрішню будову та хімічний склад речовин.

V. Підсумок уроку. Виставлення оцінок.
Домашнє завдання. Коршак та ін. § 53.

Отже, можна зробити висновок, що використання комп'ютера в процесі навчання сприяє підвищенню інтересу й загальної мотивації навчання завдяки новим формам роботи і причетності до пріоритетного напрямку науково-технічного прогресу; активізації навчання завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подання інформації, змагання учнів з машиною та самих із собою, прагненню отримати вищу оцінку; індивідуалізації навчання – кожен працює в режимі, який його задовольняє; розширенню інформаційного і тестового «репертуарів», доступу учнів до «банків інформації», можливості оперативно отримувати необхідні дані в достатньому обсязі; об'єктивності перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок учнів.

А загалом спілкування з комп'ютером сприяє розвитку інтелектуального, духовного та морального потенціалу учнів, виховує уміння планувати й раціонально будувати трудові операції, точно визначати цілі діяльності, формує акуратність, точність і обов'язковість.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

За матеріалами дискусій, організованих в рамках проекту ПРООН "Освітня політика та освіта "рівний-рівному" (2004р.), українськими педагогами було визначено перелік ключових компетентностей учнів:

- уміння вчитись;
- соціальна компетентність;
- загальнокультурна компетентність;
- здоров'я зберігаюча компетентність;
- компетентності з інформаційних та комунікаційних технологій;
- громадянська компетентність;
- підприємницька компетентність.

Компетентності з інформаційних і комунікаційних технологій

Компетентності з інформаційних і комунікаційних технологій передбачають здатність учня орієнтуватись в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб ринку праці. Вони пов'язані з якостями технічно та технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя й активної трудової діяльності з умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, що охоплюють основні компоненти інформаційної культури учнів, базовані на раціональному співіснуванні з техносферою, відповідно до їхнього професійного самовизначення з урахуванням індивідуальних можливостей.

Компетентності з ІКТ передбачають здатності застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в навчанні та повсякденному житті, раціональне використання комп'ютера й комп'ютерних засобів при розв'язуванні задач, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням та передаванням; будувати інформаційні моделі й досліджувати їх за допомогою засобів ІКТ; давати оцінку процесові й досягнутим результатам технологічної діяльності.

Нині вміння застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в навчанні, практичній професійній діяльності та повсякденному житті є важливим елементом в житті кожної людини. Один із способів формування компетентностей учнів з інформаційних і комунікаційних технологій на уроках інформатики, а саме вміння застосовувати програмне забезпечення та ПК в професійній діяльності, висвітлено в плані уроку на тему «Обробка графічної інформації. Робота із зображеннями в документах» (Інформатика. 2-й курс. Група електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування) – Додаток 1).

ПЛАН-КОНСПЕКТ УРОКУ
(практичне заняття)

Інформатика

2-й курс

Професія : електромонтер-зв'язківець

ТЕМА: Обробка графічної інформації. Робота із зображеннями в документах.

МЕТА:

Навчальна. Перевірити практичні навички учнів по обробці графічної інформації та роботі із зображеннями в документах.

Розвиваюча. Розвивати в учнів практичні навички роботи з ПК та програмним забезпеченням, та вмінням застосовувати їх в професійній діяльності.

Виховна. Сприяти вихованню культури поведінки, сумлінності, відповідальності при виконанні завдань.

ОБЛАДНАННЯ: комп'ютери, локальна комп'ютерна мережа, мультимедійний проектор, програмне забезпечення (Текстовий редактор, графічний редактор та програма презентацій), електрична проводка, з'єднувачі, коробка, розетка, вимикач.

ТИП УРОКУ: інтерактивний урок.

ВИД УРОКУ: урок-змагання

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент.

1. Підготовка учнів до роботи.
2. Перевірка присутніх.

II. Актуалізація опорних знань. Перевірка теоретичних знань, знань з охорони праці, проведення інструктажів, виконання завдань.

Вступне слово викладача: ми продовжуємо з вами відпрацьовувати знання та вміння з теми «Комп'ютерна графіка. Робота з графічними зображеннями в документах». На практичних заняттях ви маєте змогу самостійно працювати за комп'ютером, самостійно виконувати практичні роботи та інші завдання і показувати свої результати знань та вмінь. Перевірку ваших практичних вмінь я хочу провести сьогодні незвичним способом. Ми проведемо конкурс на найсильнішу команду чи, у вашому випадку, найкращу бригаду електромонтерів. Ви будете працювати в команді відповідно до робочих місць. Ви маєте допомагати один одному і разом захищати свою роботу.

В кінці уроку ми підіб'ємо результати та визначимо найсильнішу команду. І, звісно, за результатами конкурсу всі будуть оцінені.

Перед тим, як приступити до виконання завдання повторимо теоретичний матеріал? Я буду задавати питання, а один із членів команди має швидко дати

відповідь на нього. За правильну відповідь команда отримає бали, що в кінцевому результаті будуть впливати на остаточну оцінку за практичну роботу.

То ж поїхали!

1-й раунд.

По черзі задаються питання командам, на які вони швидко мають дати відповіді. Коли відповідь вірна і прозвучала швидко, то команда заробляє один бал. Питання дублюються на екрані проектора

1. Що таке комп'ютерна графіка? Котрий із зображених документів містить графічні зображення?
2. Які види графіки ви знаєте? В чому полягає відмінність?
3. Як відкрити для редагування графічний файл в програмі Paint?
4. Як вставити малюнок з файлу в програмі MS Word?
5. Як вставити малюнок з файлу в програмі MS PowerPoint?
6. Які основні операції з графічними зображеннями можна виконувати в документах MS Word?
7. Як правильно зберігати створені документи з потрібною назвою?
8. Що заборонено при роботі на ПК?

Оскільки ви навчаєтесь за професією “Електромонтер-зв’язківець”, то наступні запитання для вас також не будуть складними. А повторений матеріал допоможе вам при виконанні практичної роботи.

9. Що таке електричний струм?
10. А чому і саме що заставляє впорядковано рухатись електрони по провіднику?
11. Які кольори ізоляції електричних дротів, як правило, використовують для під'єднання фазного проводу, нуля та заземлення?
12. А для чого необхідно заземлювати електричні пристрої?
13. Як на схемі позначається електрична лампочка та розетка?
14. Як на схемі позначається вимикач та заземлення?
15. Як на схемі позначається з'єднання електричних дротів?

То ж розминка завершилась. Ми з вами пригадали теоретичний матеріал і зараз приступимо до перевірки ваших практичних вмінь. Але перед тим, як приступити до роботи я хочу нагадати правила безпечної роботи з комп'ютером. Після того, як ви отримаєте завдання, ви маєте підготувати робоче місце (прибрати зайві речі з робочого столу, зручно розмістити мишу та клавіатуру) і згідно правил ввімкнути ПК. При роботі дотримуйтесь вимог безпечної роботи, перелік яких вказаний в інструкції. Не забудьте по завершенню роботи зберегти створені документи, завершити роботу всіх програм та вимкнути ПК.

І так, уявіть собі, що ви завершили навчальний заклад, здобули відповідну професію а я роботодавець, який може допомогти вам працевлаштуватись. Звичайно я, як керівник, хочу мати найкращих спеціалістів, тому зараз перевірю ваші знання та вміння.

У мене є для вас таке завдання. У щойно збудованому будинку необхідно

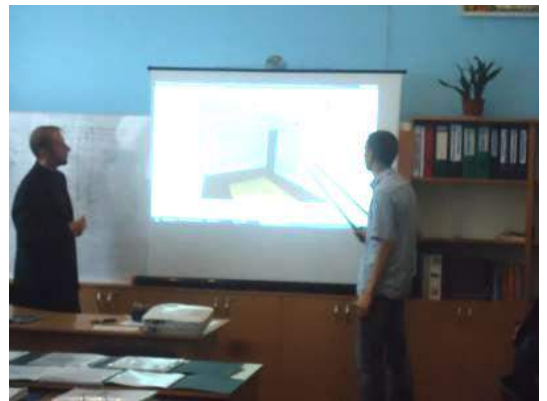
прокласти електропроводку. Для цього вам пропонується фото однієї з кімнат, а ви повинні, використавши відповідне програмне забезпечення, намалювати монтажну схему прокладання електричних дротів даної кімнати. Погляньте на екран проектора. В дану кімнату від електричного щита підведено три електричні дроти (червоний, синій та жовто-зелений). Ви повинні показати як необхідно прокласти дроти, де необхідно зробити з'єднання, щоб в кімнаті

було дві розетки, світильник та двохполюсний вимикач, що вмикає та вмикає одну чи інші дві лампочки даного світильника.

Місце розміщення вимикача та розеток показую на проекторі.

Після того, як у відповідній програмі ви виконаєте завдання, ви повинні зберегти свою роботу та відправити її на мій комп'ютер. Для цього у вас є 20 хвилин. Декого з вас я попрошу продемонструвати та захистити свою роботу. Тож бажаю успіху.

Поки я роздаю завдання ви можете вмикати комп'ютери.

III. Аналіз та підсумки уроку.

Ось один із правильних варіантів виконання завдання:

За 5-7 хвилин до завершення уроку починаю перевірку виконаних робіт та пропоную окремим учням захистити свою роботу.

Роблю підсумки конкурсу, визначаю кількість набраних балів та зайняті місця.

Виставляю оцінки.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ. Для виконання наступної практичної роботи необхідно повторити теоретичний матеріал по темі “Таблиці в текстових документах”.

Картка-завдання
для виконання практичної роботи з теми “Обробка графічної інформації. Робота із зображеннями в документах”

1. Запустіть програму **MS Word**.
2. Вставте в документ малюнок з файлу **Проект.jpg**, розміщеного в папці **Мої малюнки**.
3. Збережіть документ у файл з іменем **Схема_Прізвище**.
4. Побудуйте засобами даної програми (використавши необхідні інструменти) монтажну схему прокладання електричних дротів в кімнаті, зображеній на малюнку відповідно до вказівок викладача.
5. Збережіть зміни в документі.
6. Відправте виконану роботу на комп'ютер викладача, скориставшись локальною комп'ютерною мережею (папка для обміну – Server-5).
7. Повідомте викладача про завершення виконання роботи.

Картка-завдання
для виконання практичної роботи з теми “Обробка графічної інформації. Робота із зображеннями в документах”

1. Запустіть програму **MS PowerPoint**.
2. Вставте на слайд малюнок з файлу **Проект.jpg**, розміщеного в папці **Мої малюнки**.
3. Збережіть презентацію у файл з іменем **Схема_Прізвище**.
4. Побудуйте засобами даної програми (використавши необхідні інструменти) монтажну схему прокладання електричних дротів в кімнаті, зображеній на малюнку відповідно до вказівок викладача. Можна додати анімацію.
5. Збережіть зміни в документі.
6. Відправте виконану роботу на комп'ютер викладача, скориставшись локальною комп'ютерною мережею (папка для обміну – Server-5).
7. Повідомте викладача про завершення виконання роботи.

Картка-завдання
для виконання практичної роботи з теми “Обробка графічної інформації. Робота із зображеннями в документах”

1. Запустіть програму **Paint**.
2. Відкрийте файл **Проект.jpg**, розміщений в папці **Мої малюнки**.
3. Збережіть малюнок у файл з іменем **Схема_Прізвище**.
4. Побудуйте засобами даної програми (використавши необхідні інструменти) монтажну схему прокладання електричних дротів в кімнаті, зображеній на малюнку відповідно до вказівок викладача.
5. Збережіть зміни в файлі.
6. Відправте виконану роботу на комп'ютер викладача, скориставшись локальною комп'ютерною мережею (папка для обміну – Server-5).
7. Повідомте викладача про завершення виконання роботи.

**Каштан Наталія Броніславівна,
майстер виробничого навчання,
викладач предмету „Основи комп’ютерної графіки та Web-дизайну”
ДПТНЗ „Рівненський центр ПТО сервісу та дизайну”**

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТУ „ОСНОВИ КОМП’ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ ТА WEB-ДИЗАЙНУ”

Професійна підготовка кваліфікованого робітника переживає етап концептуального переосмислення, пов’язаного із зміною методологічних основ професійної освіти в цілому. Компетентісна парадигма професійної освіти, яка переносить акценти із формування знань, умінь, навичок у майбутніх фахівців на підготовку їх до трудового життя, змінює погляди на неї як на сферу становлення людини, знаходження кожним особистого сенсу життя.

Сутність компетентісного підходу полягає в тому, що весь процес освіти повинен бути спроектований під певний результат, заснований на компетенціях і вимогах ринку праці. Якщо раніше результатом професійної освіти вважалося отримання кваліфікації після освоєння певної кількості знань, умінь і навичок, то тепер результатом вважається певний набір компетенцій і відповідний рівень професійної компетентності після оцінки професійним співтовариством (при наявності професійних стандартів і системи оцінки відповідності їм) або роботодавцями. Кваліфікація присвоюється всім, хто успішно виконав навчальний план, і продемонструвати її можна наявністю диплома. Для отримання набору компетенцій і демонстрації певного рівня професійної компетентності необхідна наявність таких особистісних якостей, як здатність до отримання знань і умінь, мотиви, установки і цінності, а також умови організації навчального процесу для забезпечення формування професійної компетентності.

Актуальність дослідження. В останні роки поняття «компетентність» вийшло на загально-дидактичний і методологічний рівень. Перш за все, воно пов’язане з опануванням знань, умінь та навичок, спрямованих на здійснення професійної діяльності. Посилення уваги до цього поняття обумовлене і рекомендаціями Ради Європи, що стосуються відновлення освіти, її наближення до замовлення соціуму. Формування професійно-технічною освітою ключових компетентностей є актуальним завданням, яке відзначено в концептуальній модернізації вітчизняної освіти.

Метою цієї роботи є розгляд формування предметних компетентностей при вивченні загально-професійної дисципліни «Основи комп’ютерної графіки та Web-дизайну».

Виклад основного матеріалу. Дисципліна «Основи комп’ютерної графіки та Web-дизайну» викладається на 2-му та 3-му курсах по спеціальності 4113 «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення» ДПТНЗ «Рівненський центр ПТО сервісу та дизайну». Під час вивчення дисципліни

майбутні фахівці отримують основні теоретичні і практичні знання та навички з базових питань комп'ютерної графіки та візуалізації, основ її використання в прикладних системах.

В системі підготовки дисципліна формує практичний та науково-технічний світогляд майбутніх операторів. Учні пізнають теоретичні основи комп'ютерної графіки; знайомляться з сучасними графічними редакторами CorelDraw, PhotoShop, 3dsMax; засвоюють основи роботи з ними [2, 3].

Графічна компетенція – це система, в основі якої лежить вивчення різних видів графічних зображень (див. рис. 1) [1].

Рис. 1. Структурна модель формування графічної компетентності в комп'ютерній графіці

Загальні компетенції включають компоненти:

- розуміння суті і значення графічної інформації в розвитку сучасного суспільства;
- вміння читати графічну інформацію, готовність до використання основних методів, способів та засобів отримання, зберігання та обробки графічної інформації;
- володіння програмними інструментами графічних редакторів.

Професійні компетенції включають компоненти:

- здатність використовувати теоретичні та математичні основи комп'ютерної графіки;
- володіння основними поняттями дисципліни в її генезисі;
- уміння вибрати і використати технічні засоби введення/виведення графічної інформації, володіння мовами принтерів;
- здатність вибрати певні способи подання інформації кольорів, які засновані на результатах вивчення природи кольору, а вибір їх моделей пов'язаний з характером завдання обробки/створення зображень і відповідним типом графічних пристроїв;
- володіння моделями освітлення і методами зафарбування;
- знати стандарти на відображення растрових зображень, графічні формати, основні алгоритми стиснення, обробки і перетворення зображень;
- здатність створювати перспективні та паралельні проекції графічних об'єктів;

- володіння математичним апаратом таких геометричних перетворень, як переміщення (паралельний перенос), масштабування, поворот навколо точки на площині і осі в просторі (поворот);
- здатність використовувати популярні графічні програми і друкарські системи;
- володіння основами комп'ютерного дизайну;
- володіння сучасними прийомами створення візуальних ефектів і імітації природних явищ, необхідних для побудови фотореалістичних зображень.

Висновки. Компетентісно-орієнтоване навчання один з інноваційних підходів в сучасній освіті. Необхідність формування професійною школою ключових компетентностей відзначена в концептуальній модернізації вітчизняної освіти. Розглядається формування компетентностей при оволодінні загально-професійної дисципліни «Основи комп'ютерної графіки та Web-дизайну». Удосконалення методики формування графічних компетентностей як знання про методи графічного представлення інформації є актуальним завданням. Професійна підготовка майбутніх фахівців в області комп'ютерної графіки повинна бути орієнтована на підготовку конкурентно здатного фахівця на ринку праці в умовах формування відповідних професійних компетенцій при стрімкому розвитку програмних, інтелектуальних продуктів і рішень в області ІКТ.

Список літературних джерел

1. *Мироненко В.В.* КОМПЕТЕНТНІСТЬ В КОМП'ЮТЕРНІЙ ГРАФІЦІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.hups.mil.gov.ua/periodic-app/.../soi_2016_9_44.pdf
2. *Новожилова М.В.* Комп'ютерна графіка. Частина 1 / М.В. Новожилова, В.В. Мироненко. – Х.: ХНУБА, 2015.– 60 с.
3. *Новожилова М.В.* Комп'ютерна графіка. Частина 2 / М.В. Новожилова, В.В. Мироненко. .– Х.: ХНУБА, 2016.– 72 с.
4. TUNING Educational Structures in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.unideusto.org/tuningeu> .
5. *Локишина О.* Розвиток компетентісного підходу в освіті Європейського Союзу / О. Локшина // Шлях освіти. – 2007. - № 1. – С. 16-21.
6. *Горобець С.М.* Розвиток творчих компетентностей майбутніх фахівців під час вивчення дисципліни "Основи комп'ютерної графіки" // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2014. – Вип. 6. – С. 92-96.
7. *Горобець С.М.* Основи комп'ютерної графіки / С.М. Горобець. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2014. – 168 с.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ПТНЗ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин, інноваційних технологій та економіки не можливо не звертати увагу на професійно-технічну освіту, адже це перший щабель підготовки робітників, що займуть робочі місця на сучасних, передових підприємствах. Підготовка учнів ПТНЗ також повинна зазнати реформувань. Одним із сучасних підходів для підготовки кадрів на сьогодні є компетентнісний підхід, а також перехід на дуальну систему професійної підготовки.

Компетентність визначається, як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці.

Наявність у випускника професійно-технічного закладу відповідних компетентностей сприяє швидкій адаптації випускника на робочому місці, налагодженню співпраці з колективом, здобуттю поваги та належної оплати праці, розширення зони використання на робочих місцях, швидкому набуттю нових знань та навичок, а відтак – швидкому професійному та кар'єрному зростанню.

Зате, відсутність необхідних компетентностей призведуть до гірких наслідків неспроможності випускника виконувати поставлені завдання на відповідних ділянках роботи та, як наслідок, низької заробітної плати, або звільнення.

Поставивши основним завданням напрацювання необхідних компетентностей у учнів ПТНЗ, можна досягти якісних результатів підготовки робітників, що відповідають вимогам роботодавців.

За результатами дослідження Волинського Ресурсного Центру, що відображені у «Звіті за результатами дослідження ринку праці Волинського субрегіону» (2015р) роботодавці відзначають ряд основних та загальних компетентностей, якими повинен володіти сучасний випускник ПТНЗ. Подібне дослідження у 2016 році було проведене мною у галузі легкої промисловості, що висвітлено у статті «Використання варіативного компоненту у програмах з виробничого навчання з метою наближення професійно-практичної підготовки до потреб підприємств – замовників кадрів». Підсумувавши ці дослідження можна виділити **основні** компетентності для кваліфікованих робітників (II ступінь освіти) за професіями швейного напрямку, а саме:

1. Вміння виконувати найпростіші ручні та машинні роботи
2. Розуміння асортименту швейних виробів

3. Вміння працювати із сучасним швейним обладнанням різних модифікацій (універсальні швейні машини автомат, швейне спецобладнання, обладнання волого-теплових робіт)
4. Вміння виконувати підбір матеріалів та знання їх властивостей
5. Вміння розрізняти деталі крою
6. Вміння обробляти дрібні деталі та вузли швейних виробів
7. Розуміння та вміння дотримуватись правил з охорони праці
8. Вміння користуватись інноваційними технологіями та комп'ютерною технікою

Та загальні компетентності (загальнолюдські якості, якими повинен володіти працівник, не залежно від професії та виконуваних робіт):

1. Розуміння основ галузевої економіки та підприємництва
2. Володіння знаннями законів про працю
3. Розуміння та дотримання вимог енергозбереження, раціональної роботи електрообладнання
4. Володіння професійною етикою та загальнолюдськими якостями (відповідальність, уважність, наполегливість, творчість, бажання кар'єрного зростання тощо).

Сучасний ДС ПТО з професії «Кравець» забезпечує вимоги роботодавців по основних та загальних компетентностях завданням базового блоку (додаток 1). Виконуючи завдання базового блоку учні ПТНЗ здобувають знання та вміння, що дають основу для подальшої підготовки на відповідний розряд. Компетентності, що передбачені 2-3 розрядом включають в себе перелік основних знань та вмінь з виготовлення виробів легкого асортименту, а саме: постільно-столової білизни, поясних виробів, платтяно-блузочного асортименту. Завдання 4, 5, 6 розрядів передбачають підготовку висококваліфікованого робітника та забезпечують здобуття знань та вмінь з виготовлення виробів складного асортименту жіночого, чоловічого та дитячого одягу.

Під час підготовки учнів за компетентностями варто ретельно вивчати ринок праці та потреби роботодавців для введення у програми регіональних компонентів та виділення тих компетентностей, що є затребуваними у зв'язку з особливостями асортименту підприємств. Для прикладу, у м. Рівне найбільш потужними підприємствами, що надають робочі місця для випускників швейної галузі є підприємства з виготовлення спеціального одягу, весільного одягу. Для задоволення потреб цих роботодавців слід визначити для кожного з них перелік **додаткових** компетентностей та ввести їх у робочі програми та у переліки навчально-виробничих робіт на відповідних розрядах та в період підготовки учнів на базовому блоці (додаток 2).

1. Вміння виконувати обробку деталей та вузлів виробів спеціального одягу,
2. Вміння виконувати обробку деталей та вузлів весільного одягу

Крім того, педагогічний колектив закладу, що здійснює підготовку учнів за державними стандартами на компетентнісній основі повинен постійно перебувати у згуртованому пошуку нових методів та форм проведення уроків теоретичної та практичної підготовки, адже сучасний випускник повинен володіти переліком усіх **основних, загальних та додаткових компетентностей**. Під час розробки та проведення уроків, майстри та викладачі систематично виконують завдання з прищеплення учням знань, умінь та навичок необхідних компетентностей.

Слід зауважити, що для виконання усіх завдань компетентнісної підготовки, навчальний заклад постійно слідкує за оновленням матеріально-технічної бази. Обладнання навчальних майстерень має бути новим, сучасним. Перелік обладнання узгоджується з основними роботодавцями та відповідає їх вимогам. Доступність комп'ютерної техніки та Інтернет мережі у кожному навчальному приміщенні – основна вимога до якісного, сучасного уроку.

Отже, якість підготовки учнів за державними стандартами на компетентнісній основі залежить від розуміння педагогічного колективу вимог сучасного ринку праці до кваліфікованих працівників, а також здатності педагогів до постійного пошуку форм, методів та способів навчання, вміння постійно оновлюватись та відповідати потребам сучасності, перебувати у стані постійного навчання.

Список використаних джерел

1. «Звіт за результатами дослідження ринку праці Волинського субрегіону» - управління освіти і науки Рівненської ОДА, управління освіти, науки та молоді Волинської ОДА, Волинський Ресурсний Центр в рамках програми ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні», Рівне, 2015
2. Дегтярьова Г.С., Руденко Л.А. Теоретичні та методичні основи розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування. Навчально-методичний посібник. «Педагогічна думка», Київ, 2010
3. Горбатюк Н.А. Формування професійної культури у майбутніх фахівців швейного профілю. Професійна освіта: теорія і практика, Харків, 2003
4. Раєвська В.Ю., Синельник В.О. Розвиток пошукової активності – основа творчості, Харків, 2003
5. Литвинова Н. Профорієнтація як засіб підготовки учнівської молоді до праці, педагогіка і психологія професійної освіти, Львів, 2007
6. Бобров В.Я. Основи ринкової економіки і підприємництва / Бобров В.Я. – Київ: Вища школа, 2003. – 720 с. (Основні поняття економіки).
7. Бойчик І.М. Економіка підприємства / Бойчик І.М. – Київ: Атіка, 2004. – 479 с. (Особливі поняття економіки підприємництва).
8. Державний стандарт професійно-технічної освіти з професії «кравець» ДСПТО 7435 .С.14.10 - 2016 - [чинний від 14.10.2016]. – Офіц. Вид. - Київ: Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики України, 2016. – 72 с. (Національний стандарт України).
9. Наказ Міністерства освіти і науки України № 419 «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах» станом на 15 липня 2015 р./ Міністерство освіти і науки України. – Офіц. Вид. - Київ, 2006. – 48с. (Нормативні директивні правові документи).
1. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету, випуск 13(56), частина II, Рівне 2016. – 154с.

Базовий навчальний блок та зміст професійних базових компетентностей (типова програма базового блоку)

Інтегральна компетентність: готовність до подальшого засвоєння модулів

Код	Найменування компетентностей	Зміст професійних базових компетентностей
БК.1	Розуміння основ галузевої економіки та підприємництва	Знати: основні тенденції економічного розвитку країни та галузі; основи діяльності підприємства як суб'єкта господарювання в умовах ринкової економіки; основні принципи організації підприємницької діяльності та механізм організації власної справи Уміти: застосовувати отримані знання при вирішенні економічних ситуацій реального життя

БК.2	Розуміння основ трудового законодавства	Знати: основні трудові права та обов'язки працівників; положення, зміст, форми та строки укладання трудового договору; соціальні гарантії та чинний соціальний захист на підприємстві; підстави припинення трудового договору ; щорічні та додаткові відпустки Уміти застосовувати норми трудового законодавства, відстоювати власні трудові прав
БК.3	Володіння професійною етикою	Знати: індивідуальні психологічні властивості особистості; особливості спілкування в сфері послуг; психологічні властивості поведінки людини; характер, причини і способи розв'язання конфліктних ситуацій у виробничому колективі; основні психологічні вимоги до кравця; моральні вимоги до роботи кравця; підходи до забезпечення сприятливого психологічного клімату в колективі Уміти:

		визначати індивідуальні психологічні особливості (самодіагностика); володіти технікою ведення ділових індивідуальних бесід, слухати і переконувати; дотримуватись професійної поведінки кравця, кодексу культури; вміти розв'язувати конфліктні ситуації, знаходити спільну мову зі співробітниками
БК.4	Дотримання та виконання вимог охорони праці, промислової пожежної безпеки, виробничої санітарії	Знати: правові та організаційні основи охорони праці; правила галузевої безпеки; основи пожежної безпеки; основи електробезпеки; основи гігієни праці та виробничої санітарії; надання першої допомоги потерпілим при нещасних випадках Уміти: використовувати в разі необхідності засоби попередження і усунення непередбачених негативних явищ; володіти засобами і методами індивідуального та колективного захисту від небезпечних та шкідливих виробничих факторів; звільняти потерпілого від дії електричного струму; надавати першу допомогу потерпілим від нещасного випадку
БК.5	Розуміння та дотримання вимог енергозбереження, раціональної роботи електрообладнання	Знати: нормативно-правова база енергозбереження; правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження для підприємств галузі; роль енергозберігаючих технологій; способи контролю за витратою енергоресурсів; перспективи застосування новітніх технологій в енергозбереженні (застосування альтернативних джерел енергії); принципи раціональної роботи електрообладнання Уміти: ощадливо ставитися до використання паливно-енергетичних ресурсів; заощаджувати енергію при створенні систем енергопостачання; раціонально і ефективно експлуатувати електрообладнання та електроінструмент
БК.6	Розуміння	Знати:

	асортименту швейних виробів	загальні відомості про асортимент швейних виробів; класифікацію швейних виробів; функції одягу; вимоги до одягу Уміти: класифікувати швейні вироби за різноманітними критеріями; визначати функціональність одягу та його відповідність вимогам, які пред'являються до одягу
БК.7	Вміння виконувати найпростіші ручні та машинні роботи	Знати: правильну організацію робочого місця при виконанні ручних та машинних робіт; інструменти і пристрої для виконання ручних робіт; поняття про стібок, строчку та шов; види ручних стібків, їх класифікацію; правила виконання і розміри стібків, призначення; машинні стібки та строчки; класифікацію машинних ниткових швів; термінологію ручних, та машинних робіт, вимоги до їх виконання Уміти: раціонально використовувати робочий час; правильно організовувати робоче місце; використовувати інструменти і пристрої при виконанні ручних та машинних робіт; підбирати голки і нитки відповідно матеріалу, який обробляється; виконувати строчки ручних, машинних стібків; з'єднувати деталі швейних виробів машинними строчками різної конфігурації
БК.8	Знання та вміння працювати з обладнанням швейного виробництва	Знати: класифікацію швейного обладнання; основні робочі деталі швейних машин човникового стібка, їх функції та взаємодію; будову та підбір машинної голки; заправлення ниток в машинах човникового стібка; способи регулювання натягу ниток; конструктивні особливості машин човникового стібка; дефекти строчки та методи їх усунення; правила догляду за швейними машинами; характеристика красюбметувальних машин; характеристика обладнання для волого-теплової обробки

		Уміти: класифікувати швейні машини; дотримуватись прийомів безпечного ведення робіт; заправляти швейні машини; регулювати натяг ниток; підбирати машинні голки; здійснювати чищення та змащування швейної машини; виявляти та усувати дефекти строчки
БК.9	Оволодіння основами матеріалознавства, визначення складу, властивостей матеріалів	Знати: класифікацію матеріалів для виготовлення швейних виробів; класифікацію текстильних волокон, їх основні ознаки; технологію виготовлення тканини, її будову та структуру; загальні відомості про асортимент тканин; прикладні та з'єднувальні матеріали для виготовлення швейних виробів; одягову фурнітуру; чищення та зберігання швейних виробів Уміти: визначати вид тканини, волокнистий склад, лицьову та виворітну сторону, напрямок нитки основи та утку; визначати якість швейних матеріалів
БК. 10	Оволодіння основами електротехніки	Знати: електричний струм. Сила струму та напруга; електричне постійного струму коло. Види з'єднань елементів в електричному колі (паралельне, послідовне змішане); умовні позначення елементів електричного кола; закон Ома для ділянки кола, закон Ома для повного кола та закон Джоуля-Ленца; магнітне поле провідника із струмом, соленоїда та постійного магніта; явище електромагнітної індукції; електричне коло змінного струму; характеристики змінного струму. Період і частота; електровимірювальні прилади Уміти: визначати вид з'єднання елементів в електричному колі (паралельне, послідовне змішане); складати прості електричні схеми; застосовувати закони Ома та Джоуля-Ленца; вимірювати електричні величини цифровим

		вимірювальним приладом
БК. 11	Оволодіння основами спеціального малювання	Знати: закони побудови об'ємної форми на площині, виявлення об'єму світлотінню та штрихом; формоутворення складок та драпірування: вертикальних, діагональних, радіальних; принцип побудови складок та драпірування; основні пропорції фігури людини та її частин залежно від зросту, віку людини і статі, схему побудови фігури дорослої людини; ескізування форм одягу Уміти: зображувати прості геометричні тіла: кулю, куб, циліндр, конус з передачею об'єму штрихом та світлотінню; зображувати складки та драпірування; зображувати жіночу, чоловічу та дитячу фігуру; виконувати малювання елементів одягу на бюсті (манекені)
БК. 12	Оволодіння основами креслення	Знати: правила оформлення креслень; лінії креслення, написи на кресленнях; геометричні побудови на кресленнях, нанесення розмірів; креслення плоских предметів; креслення в системі прямокутних проекцій. Уміти: виконувати геометричні побудови на кресленнях; креслення плоских предметів; будувати вигляди; наносити розміри на кресленнях, виконувати написи
БК. 13	Вміння виконувати волого-теплову обробку та клейові з'єднання	Знати: правильну організацію робочого місця при виконанні волого-теплових робіт; призначення волого-теплової обробки та її сутність; обладнання та пристрої для виконання прасувальних робіт; режими і параметри ВТО; термінологію волого-теплових робіт, вимоги до їх виконання; види клейових з'єднань деталей одягу; клейові матеріали Уміти: раціонально і ефективно організовувати працю на робочому місці; правильно виконувати волого-теплові операції;

		дублювати дрібні деталі
БК. 14	Оволодіння основами конструювання одягу	Знати: Загальні відомості про будову скелету та м'язів тіла людини, типи тілобудови, види осанки; антропометричні точки, конструктивні пояси; основні розмірні ознаки, прийняті в конструюванні одягу; правила зняття розмірних ознак; види прибавок та припуски, прийняті в конструюванні одягу Уміти: знімати розмірні ознаки з конкретної фігури; виконувати аналіз знятих мірок; користуватися таблицею прибавок
БК. 15	Використання інформаційних технологій	Знати: поняття про інформацію та інформаційні технології; програми для створення текстових документів, мультимедійних презентацій та публікацій; загальні відомості про локальні та глобальні комп'ютерні мережі; можливості використання комп'ютерів та комп'ютерної техніки в сучасному виробництві одягу; системи автоматизованого проектування одягу Уміти: створювати та редагувати текстові документи; здійснювати роботу з комп'ютерними презентаціями та публікаціями; здійснювати пошук в глобальній комп'ютерній мережі; використовувати комп'ютер у виготовленні одягу; проектувати одяг в системі автоматизованого проектування одягу

1. Основні компетентності
2. Загальні компетентності

Погоджено
Ст. майстер ДПТНЗ
«Рівненський центр
ПТО сервісу та дизайну»
_____ Н. В. Хилюк

Затверджую
Заступник директора ДПТНЗ
«Рівненський центр ПТО
сервісу та дизайну»
_____ Н.Ф.Кацубо

Перелік

Навчально-виробничих робіт на I – II семестр 2017 – 2018 н.р.

Професія : кравець; вишивальник код 7433; 8263

Термін навчання до 3 років

Група № 25

Майстер в/н: Колосюк Л. М.

№ з/п	№ теми	Тема програми, тема уроку	Кількість годин
1 курс I семестр			
Виробниче навчання			
Базовий блок			
	1	Охорона праці. Пожежна безпека та електробезпека в швейних майстернях.	6
	2	Організація робочого місця. Виконання прийомів роботи з інструментами та матеріалами	6
	3	Виконання ручних робіт	12
	3.1	Виконання прямих стібків. Виконання косих стібків	6
	3.2.	Виконання хрестоподібних стібків. Виконання петельних та спеціальних стібків	6
	4	Виконання машинних строчок та швів	24
	4.1	Виконання з'єднувальних швів	6
	4.2	Виконання краєвих швів	6
	4.3	Виконання оздоблювальних швів	6
	4.4	Вправи з виконання робіт на крас обметувальній машині	6
	5	Обробка окремих деталей та вузлів швейних виробів.	48
	5.1	Обробка виточок. Обробка складок	6
	5.2	Обробка накладних кишень у виробах столового асортименту	6
	5.3	Обробка клапанів, погонів, хомутів без дублювання деталей, з дублюванням деталей	6
	5.4	Обробка бічних зрізів нижніх спідниць та інших виробів на спеціальній зшивно-	6

		обметувальній машині	
	5.5	Обробка кокеток	6
	5.6	Обробка накладних кишень у виробках спеціального одягу	6
	5.7	Обробка нескладних планок на пілочках спеціального одягу	6
	5.8	Виконання чистки та впакування виробів легкого асортименту та спеціального одягу	6
	Базовий блок		96 год

1. Вміння виконувати обробку деталей та вузлів виробів спеціального одягу,
2. Вміння виконувати обробку деталей та вузлів весільного одягу

Кужіль Олеся Володимирівна,
викладач іноземної мови
вищого професійного училища №29 смт Володимирець

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сучасний етап розвитку системи освіти в Україні характеризується освітніми інноваціями, спрямованими на збереження досягнень минулого і, водночас, на модернізацію системи освіти відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики. Характерною особливістю цього періоду розвитку педагогічної освіти є пошук нових змісту, форм, методів і засобів навчання; розгортання широкої експериментальної роботи, спрямованої на впровадження освітніх інновацій на засадах сучасної філософії освіти.

Компетентнісний підхід до вивчення іноземних мов розглядається як такий засіб організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, що забезпечує засвоєння ними змісту навчання та досягнення мети навчання при розв'язанні певних проблемних завдань. Сучасна педагогіка визначає декілька груп компетентностей. Відповідно до рішень Європейської Ради основною компетентністю на уроках іноземної мови є комунікативна компетентність, тому що вона забезпечує набуття учнями вміння обговорювати проблеми, доводити власну позицію, виробляти власну точку зору, розвивати критичне і креативне мислення та адаптуватися у мовному середовищі.

Необхідність формування комунікативної компетентності учнів зумовлено реалізацією не тільки відповідно оновленого змісту освіти, але й адекватних методів і технологій навчання. Найбільш ефективними шляхами реалізації комунікативного підходу є застосування інтерактивних методів навчання. Системне використання інтерактивних методів є актуальним для сучасної освіти, та виступає ґрунтовною складовою у формуванні компетентної особистості учня як громадянина демократичного суспільства.

Спираючись на теоретичний матеріал та свій практичний досвід, був зроблений висновок, що педагог не повинен домінувати на уроці, а навпаки, має стати з перших кроків вивчення іноземної мови рівноправним партнером, другом, помічником. Учні повинні не тільки сприймати і відчувати матеріал, а вміти з перших уроків висловлювати своє ставлення до нього, отримувати задоволення від своєї здатності розуміти ситуацію, не боятися припуститися помилок та відчувати доброзичливість і справедливість, повинні вміти критично мислити, навчитись правильно сприймати похвалу і критику, допомогу вчителя і однокласників, відчувати власний успіх.

Я вважаю, що кожен урок " це педагогічний твір, його легше подати, провести, аніж пояснити, як це треба робити. Учителю необхідно знати, на який „важіль" натиснути, щоб досягнути бажаного успіху. А для цього необхідно досконало володіти механізмом уроку, механізмом складним і ніколи до кінця не пізнаним.

Одним з головних критеріїв комунікативного підходу у навчанні є створення мовленнєвих ситуацій в процесі навчання, наближених до реальних.

Навчальний процес в сучасній школі – це перш за все, спільна діяльність учителя та учнів, де учень є суб'єктом навчання та спілкування нарівні з учителем.

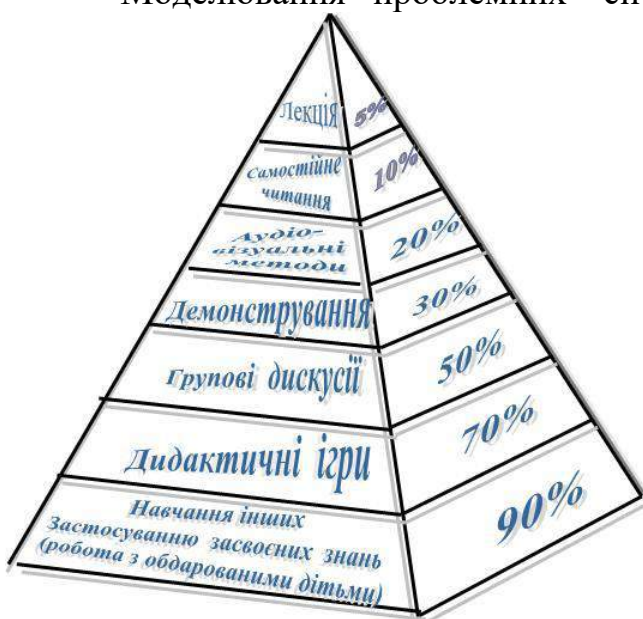
Реалізувати стратегічну мету досвіду, створити умови для розвитку й самореалізації кожної особистості неможливо без урахування наступних умов: знання вікових особливостей та рівня комунікативної компетенції учнів; ознайомлення їх з особливостями інтерактивних методів; поступового введення інтерактивних прийомів у процес навчання; постійної роботи щодо розвитку навичок групової взаємодії.

Комунікативна компетентність учня характеризується цілою низкою здібностей, що виявляються у швидкості, глибині та міцності оволодіння засобами і прийомами діяльності, таким як:

- умінням слухати, сприймати і відтворювати інформацію;
- вести діалог;
- брати участь у дискусіях;
- вести переговори;
- уміння переконувати і відстоювати свою точку зору, тобто спілкуватися.

Моделювання проблемних ситуації, постійна організація пізнавальної діяльності учнів забезпечує на уроці інтерактивне спілкування, що передбачає обмін думками, ідеями, почуттями між співрозмовниками, умінням критично і творчо мислити.

Дослідження, проведені Національним тренінговим центром (США) показують, що інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити процент засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість учня, а й на його почуття, волю (дії, практику). Результати цих досліджень відображені в

схемі, що отримала назву „Піраміда навчання”. З піраміди видно, що найменших результатів можна досягти за умов пасивного навчання (лекція – 5%, читання – 10%), а найбільших – інтерактивного.

Треба звернути увагу на ще один аспект освітньої діяльності - процес впровадження інтерактивних прийомів відбувається в умовах модульно-розвиваючого навчання. Ця система на відміну від класно-урочної має своє програмно-засобове забезпечення навчально-виховного процесу. До незаперечних здобутків модульно-розвивальної системи слід віднести те, що вона теоретично й технологічно розв'язує проблему внутрішньої вмотивованості навчально-освітньої діяльності вчителя й учня, вимагає від них максимальної пізнавальної регуляційної пошукової активності й самостійності.

Тому основними формами навчання є групова та індивідуальна. Значне місце у формуванні комунікативної компетентності посідають проблемні ситуації, письмові роботи у формі твору, комунікативні творчі завдання, асоціативні кола, розробка проектів, широко використовують технології колективно-групового навчання, методи «Карусель», «Коло ідей», «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Ажурна пилка» тощо.

Таким чином, можна зробити висновок, що досягнення належних результатів, формуванні високого рівня володіння комунікативною компетенцією неможливе без використання **інноваційних технологій**, заснованих на особистісно орієнтованому навчанні, а саме:

- розвивального навчання
- інтерактивного навчання
- навчання з використанням ІКТ
- креативного навчання
- проектної роботи.

Розвивальне навчання передбачає не інформативний, а розвивальний освітній процес. Навчання підпорядковане перш за все розвитку особистісних якостей учнів, їх ключових компетенцій. Сприймання поданої вчителем чи здобутої самостійно інформації відбувається у діалозі, учні висловлюють свої думки, діляться інформацією та самостійно аналізують її.

Інтерактивне навчання – це особлива форма пізнавальної діяльності, що ґрунтується на діалозі та полягає у вільному обміні думками.

Інтерактивне навчання передбачає:

- моделювання життєвих ситуацій
- використанні рольових ігор
- спільне розв'язання проблем на основі відповідної ситуації.

Використання ігрової ситуації, рольової гри на уроці підсилює емоційне сприйняття матеріалу, в процесі гри учні набувають досвіду мовного спілкування. Можливість говорити не від свого імені, а від імені персонажу, роль якого грає учень, дозволяє звільнитися від страху бути смішним, від сором'язливості, тривоги. А саме страх, як відомо, формує психологічний бар'єр, який сковує школярів, створює емоційну напругу.

Креативне навчання базується на обов'язковому здійсненні учнями творчої діяльності. Важливим завданням є полегшення і стимулювання творчого процесу,

забезпечення оцінювання його продуктів. Учні звикли до таких видів робіт як реферат, повідомлення, реклама, запрошення, творчі переклади, презентації, власні відеофільми. Створення власних відеороликів підвищує самооцінку учнів, сприяє розвитку самоосвіти, створює ситуації, наближені до реального спілкування, стимулює учнів творчо мислити та відходити від стандарту.

Заняття, які не вкладаються (повністю або частково) в рамки виробленого й сформульованого дидактикою, на яких викладач не дотримується чітких етапів навчального процесу, традиційних видів роботи, - нестандартні. Це можуть бути й заняття-діалоги, диспути, КВК, конференції, аукціони, концерти, подорожі, екскурсії, ігри.

Нестандартне заняття – це, передусім, творчість, самобутність, прояв мистецтва педагога, викладача-майстра, який застосовує власні нетрадиційні форми роботи зі студентами, використовує індивідуальні, найчастіше авторські дидактичні матеріали. Характерна риса таких занять - це інформаційно-пізнавальна система навчання, тобто оволодіння готовими знаннями, через пошук нових, розкриття внутрішньої сутності явищ через гру, лекцію, диспут. Нестандартне заняття стимулює пізнавальну самостійність, творчу активність, ініціативу студентів, сприяє їх розвитку, підвищенню якості знань, формуванню працьовитості, потрібних у житті навичок та вмінь.

При вивченні нового матеріалу, застосовують такі нетрадиційні заняття як: заняття-конференція, театралізовані заняття, заняття-репортаж, заняття-свято, заняття-телепрограма, заняття-подорож, заняття-екскурсія та ін. Рішення завдань, поглиблення та розширення знань, повторення, пов'язане з використанням занять-усного журналу, занять-інтерв'ю, цікавих повідомлень, таких як: “Я хотів би знати”, “Захист проекту”, “Інформаційний пошук”. З цією ж метою використовуються і заняття творчості: заняття-твір, розробка проекту, презентація казок і ребусів, складання кіносценаріїв, КВК, вікторини.

Заняття-конкурс проводиться з читанням віршів, співом пісень, розігруванням сценок. Змагаються декілька команд. Завчасно потрібно проінформувати учнів та дати завдання для виконання (завдання однакові для всіх). Учні ретельно готуються, репетирують, потім демонструють на занятті свої вміння. Враховується якість виконання та грамотне використання матеріалу, в підсумку обираються переможці. Фрагменти занять рекомендується фіксувати на відеоплівку для подальшого перегляду. Можливість побачити себе та свою працю зі сторони підштовхує учнів до кращої підготовки до даних занять, допомагає самим оцінити свої знання, побачити помилки та не допускати їх в майбутньому, критично оцінювати власні можливості.

Заняття-подорож. Заочно можна подорожувати по різних країнах. Наприклад, при вивченні теми “Німеччина”, на занятті дається команда про початок рейсу із України до Німеччини. Необхідно завчасно підготувати план подорожі, комплекти фотокарток, плакати, мультимедійну презентацію, магнітофон та диски з піснями. Протягом заняття не лише викладач розповідає

про Німеччину та її мешканців, а також студенти мають можливість продемонструвати свої знання, отримані в школі по даній темі. Інформація викладача підкріплюється унаочненням і це утримує увагу та зацікавленість студентів. Матеріал повинен містити 30% невідомих фактів з життя та історії країни, що також буде підтримувати цікавість студентів. Перед початком подорожі викладач повинен поставити перед студентами конкретні навчальні завдання, тобто, студенти не просто ознайомлюються з інформацією та розглядають визначні місця, а повинні, наприклад, виписати власні назви, імена визначних людей, скласти пройдений маршрут, дати відповіді на запитання на кожній зупинці, перелічити згадані музеї та навчальні заклади тощо.

Навряд чи варто доводити, що найбільш надійним свідченням засвоєння іноземної мови є здатність студентів вести бесіду з конкретної теми. У цьому випадку доцільно проводити заняття-інтерв'ю. Це своєрідний діалог з обміну інформацією. На такому занятті, як правило, студенти засвоюють певну кількість сталих кліше і користуються ними в автоматичному режимі. Оптимальне поєднання структурної повторюваності забезпечує міцність і свідомість запам'ятовування матеріалу.

Підсумкові заняття можна проводити у формі популярних телешоу або телевізійних програм, наприклад, заняття у формі програм «Я люблю Україну», «Найрозумніший», «Брейн-ринг», «Форд Боярд». Лексичний матеріал, граматичні вправи, діалоги підбираються до декількох тем, які потрібно повторити, а побудова заняття має відповідати правилам вибраної телепрограми.

Застосування проектної технології на уроках німецької мови спрямовує інтерес учнів до нових знань, розвитку пошукових зусиль. Проектна робота сприяє не тільки розвитку комунікативної компетенції учнів, а й збагаченню знань з предмета, створює сприятливі умови для розкриття та виявлення творчих здібностей дитини. Перед вчителем стоїть завдання дібрати такі форми роботи, зміст навчального матеріалу, щоб забезпечити творче мислення учнів, самостійне планування своїх дій, удосконалення своїх навичок та культури міжособистісного спілкування. Проекти виконуються різними способами: і на ватмані, і у вигляді виставки, постійним є створення презентацій Power Point.

Проектна методика передбачає високий рівень індивідуальної і колективної відповідальності за виконання кожного завдання по розробці проекту. Спільна робота групи учнів над проектом невіддільна від активної комунікативної взаємодії учнів. Проектна методика є однією з форм організації дослідницької пізнавальної діяльності, в якій учні займають активну суб'єктивну позицію. При підборі теми проекту викладач повинен орієнтуватися на інтереси і потреби учнів, їх можливості і особисту значимість майбутньої роботи, практичну значимість результату роботи над проектом. Виконаний проект може бути представлений в самих різних формах: стаття, рекомендації, альбом, колаж та багато інших. Різноманітні форми презентації проекту: доповідь, конференція, конкурс, свято, спектакль. Головним результатом роботи над проектом будуть

актуалізація наявних і набуття нових знань, навичок і вмінь та їх творче застосування в нових умовах.

Робота над проектом здійснюється у кілька етапів і зазвичай виходить за рамки навчальної діяльності на заняттях: вибір теми чи проблеми проекту, формування групи виконавців, розробка плану роботи над проектом, визначення термінів, розподіл завдань серед учнів, обговорення в групі результатів виконання кожного завдання, оформлення спільного результату, звіт по проекту, оцінка виконання проекту.

Робота за проектною методикою вимагає від учнів високого рівня самостійності пошукової діяльності, координації своїх дій, активної комунікативної взаємодії. Роль викладача полягає у підготовці учнів до роботи над проектом, виборі теми, в наданні допомоги студентам при плануванні роботи, в поточному контролі і наданні консультацій студентам по ходу виконання проекту на правах співучасника. Основна ідея методу проектів полягає в тому, щоб перенести акцент з різного виду вправ на активну розумову діяльність учнів у ході спільної творчої роботи.

Таким чином, можна зробити висновок, що досягнення належних результатів у вивченні німецької мови, формуванні високого рівня володіння комунікативною компетенцією неможливе без використання активних методів і форм на заняттях іноземної мови та застосування **інноваційних технологій**, заснованих на особистісно-орієнтованому навчанні,

Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час комунікативного навчання іноземної мови значно підвищує якість подачі матеріалу уроку та ефективність засвоєння цього матеріалу учнями. На формувальному етапі було виявлено, що використання та впровадження сучасних технологій, мультимедійного устаткування збагачує зміст освітнього процесу, підвищує мотивацію учнів до вивчення німецької мови. Ефективність НВП забезпечується використанням аудіо-візуальних та інтерактивних засобів навчання, таких як презентації, відеоролики, ресурси мережі Інтернет, навчальні, документальні та художні фільми.

Поряд з використанням вищезазначених способів активізації навчальної діяльності, викладач повинен постійно пам'ятати про цілісність розвитку особистості. У зв'язку з цим на практиці широко застосовуються завдання на розвиток мислення, для цього використовують різноманітні граматичні тренажери у вигляді мультимедійних презентацій. Наприклад, при вивченні граматичної теми «Map+modal Verben» було використано застосування знаків вуличного руху. Такий спосіб подачі матеріалу допоміг учням легше засвоїти і зрозуміти особливості вживання безособових модальних дієслів.

Їх метою є формування основних розумових операцій, таких як розуміння, синтез, аналіз, узагальнення, застосування знань, вмінь і навичок. Учні порівнюють, проводять аналогії, класифікують, абстрагуються, конкретизують тощо.

В процесі своєї професійної діяльності мною було розроблено і застосовано при проведенні уроків тематичну мультимедійну презентацію «Роль засобів масової інформації у житті суспільства», як узагальнюючий урок з теми для учнів II курсу навчання.

При вивченні теми «Відомі художники Німеччини» учнями III курсу навчання, я використовувала мультимедійну презентацію «Август Маке». Яка дала змогу учням не лише засвоїти новий лексичний матеріал, активізувати свої мовні та граматичні навички, а й глибше познайомитися з біографією та творчістю відомого художника, підвищити свій культурно-пізнавальний рівень.

При вивченні нового матеріалу поряд із традиційними уроками використовую нестандартні форми проведення занять, а саме **уроки-подорожі**. Заочно можна подорожувати по різних країнах. Наприклад, при вивченні теми німецькомовні країни, мною була розроблена мультимедійна презентація «Австрія», та «Швейцарія» (дод.3). Протягом заняття не лише викладач розповідає про Німеччину та її мешканців, а також учні мають можливість продемонструвати свої знання, отримані в школі по даній темі. Інформація викладача підкріплюється унаочненням і це утримує увагу та зацікавленість учнів. Матеріал повинен містити 30% невідомих фактів з життя та історії країни, що також буде підтримувати цікавість учнів. Перед початком подорожі викладач повинен поставити перед учнями конкретні навчальні завдання, тобто, учні не просто ознайомлюються з інформацією та розглядають визначні місця, а повинні, наприклад, виписати власні назви, імена визначних людей, скласти пройдений маршрут, перелічити згадані музеї та навчальні заклади тощо.

При вивченні теми «Спорт» для учнів першого курсу підсумкове заняття проводила у формі популярного телешоу «Форд Буайяр». Лексичний матеріал, граматичні вправи, діалоги були підібрані по темі, яку потрібно повторити, а побудова заняття відповідає правилам телепрограми.

В рамках проведення тижня іноземної мови проводжу з учнями **урок-конкурс** як позакласний захід. Такі заняття проводяться з читанням віршів, співом пісень, розігруванням сценок. Змагаються декілька команд. Завчасно потрібно проінформувати учнів та дати завдання для виконання (завдання однакові для всіх). Учні ретельно готуються, проводять репетиції, потім демонструють на занятті свої вміння. Враховується якість виконання та грамотне використання матеріалу, визначаються переможці. Можливість побачити себе та свою працю зі сторони підштовхує учнів до кращої підготовки до даних занять, допомагає самим оцінити свої знання, побачити помилки та не допускати їх в майбутньому, критично оцінювати власні можливості.

Такі форми проведення занять „знімають” традиційність уроку, оживляють думку. Однак необхідно відзначити, що занадто часте звернення до подібних форм організації навчального процесу недоцільне, тому що нетрадиційне може швидко стати традиційним, що в кінцевому рахунку приведе до зниження в учнів інтересу до предмету.

Кожен з методів навчання має певні переваги і недоліки. Ефективність їх застосування визначається специфікою конкретного процесу навчання. Універсальних рекомендацій щодо складу і застосування методів навчання не існує. Педагог самостійно приймає рішення про використання того чи іншого методу на основі свого власного досвіду, врахування особливостей учнівської аудиторії з метою максимальної ефективності процесу навчання.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ НА ЗАСАДАХ МОДУЛЬНО- КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Реформування економіки України, динамічна модернізація різних галузей виробництва та сфери послуг, посилення конкуренції на ринку праці, стійкий попит на робітників затребуваного роботодавцем рівня кваліфікації зумовлюють необхідність пошуку ефективних форм і методів професійного навчання виробничого персоналу, спрямованих на розвиток їх професійної компетентності, ціннісних установок, життєвої стратегії стосовно неперервного вдосконалення знань, умінь, навичок.

Конкурентоспроможність робочої сили визначається її вартісними та якісними характеристиками, що забезпечують максимальне задоволення нею ринку праці.

Як зазначає *Ничкало* Неля Григорівна ринок праці виникає в процесі купівлі і продажу робочої сили, а професійна кваліфікація робочої сили є особливим видом товару, який економіка перетворює в ефективний інструмент ринку праці і заодно стимулює формування конкурентоспроможної робочої сили [18, с. 6].

На думку доктора економічних наук А. Котляра, «ринок праці – це сукупний попит і пропозиція робочої сили, які за рахунок взаємодії забезпечують розподіл економічно активного населення за сферами господарської діяльності в галузевому, територіальному, демографічному і професійно-кваліфікованому напрямі» [15, с. 33].

Оскільки ринок праці є основним результатом ринку робочої сили, то, на думку Н. Ничкало, його доцільно розглядати в трьох аспектах: економічному, соціальному й педагогічному. Ринок праці, як економічну категорію, можна розглядати «як вияв певних відносин між попитом і пропозицією робочої сили». Ринок робочої сили визначається як суспільно-економічна форма руху трудових ресурсів; особливий спосіб включення незайнятого населення в економічну систему, що характеризується системою відносин між власниками робочої сили і роботодавцями; а також співвідношенням пропозиції робочої сили та попитом на робочу силу [19].

Сучасний ринок робочої сили поділяється на ринок кваліфікованої робочої сили, ринок робочої сили середньої та низької кваліфікації. Ринок праці впливає на життєдіяльність усіх соціальних систем. Формування сучасного ринку праці в Україні, відбувається в умовах, коли здібності людини, її кваліфікація, досвід є товаром, а звідси розподіл ринку за освітою та професійним досвідом, а тому

ринок праці не тільки ініціює створення ринку освітніх послуг, перебуває з ним у постійній взаємодії, а й забезпечує розвиток останнього [25, с. 35].

Досліджуючи вимоги ринку праці до професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю, ми виявили ряд важливих проблем, які позначаються на якості. По-перше, роботодавець не тільки зацікавлений у якісній підготовці робітника, але й вимагає здійснити виконання цього замовлення у короткі терміни. Скорочення терміну навчання на основі узгодження робочих навчальних планів з роботодавцями можливе з урахуванням інтегрованого підходу до відбору змісту професійного навчання.

Зважаючи на те, що термін професійно-технічного навчання необхідно скоротити, то відповідно слід змінити підходи до формування у слухачів професійних компетенцій, посилити вимоги до рівня кваліфікації майстрів виробничого навчання і викладачів, ширше залучити виробничий і педагогічний досвід їхньої діяльності.

Не менш важливими є дидактичне та матеріально-технічне забезпечення професійно-технічного навчання робітників будівельного профілю.

Подолати наявні суперечності між рівнем професійної підготовки робітничих кадрів і вимогами роботодавців до її якості можна лише за умови підвищення їхнього кваліфікаційного рівня, а тому неперервний процес набуття знань, умінь та навичок особистістю нині має бути орієнтований на розвиток професійної компетентності.

На думку дослідників І. Васильєва [6], С. Гончаренка [22], І. Козловської [12], Н. Ничкало [9] та ін. поняття «компетентність» є різноплановим. Зокрема, під компетентністю розуміють знання та навички в професійній сфері, що диктуються проблемами виробництва, функціями чи елементами діяльності, які виконує робітник [20]. А. Чабан вважає, що компетентність можна розглядати як відносно самостійні знання та навички робітника, що розширюють професійне поле, на якому можуть бути використані професійні здібності робітника [27, с. 10]. На думку Н. Ничкало, компетентність – це реальна здатність досягнення мети чи результату, тоді як кваліфікація є лише потенційною здатністю виконувати завдання у певній професійній діяльності [9, с. 96].

Академік С. Гончаренко розглядає компетентність як сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності, уміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію [22, с. 143].

У поняття компетентність І. Козловська вводить здатність вибирати оптимальні рішення, аргументовано заперечувати некоректні рішення, володіти критичним мисленням, постійно оновлювати знання.

Водночас В. Васильєв вважає компетентність здатністю робітника кваліфіковано виконувати відповідні види робіт у межах конкретної професії, добиватися високих кількісних і якісних результатів праці на основі професійних знань, умінь і навичок [7, с. 15].

Поняття компетентність може охоплювати: виконання індивідуальних завдань; використання знань і вмінь на робочому місці на рівні встановлених вимог до конкретного виду роботи; здатність відповідально виконувати обов'язки і досягати очікуваних результатів; здатність знаходити рішення у нестандартних ситуаціях; здатність застосовувати знання і вміння в нових умовах виробничої діяльності [9, с. 96].

Оскільки увага акцентується на тому, що повинен знати та уміти той, хто навчається, то нами компетентність розглядається через результат конкретної професійної діяльності. Тобто поняття компетентність, як зауважує А. Чабан, чітко визначає, якими якостями повинен володіти той, хто навчається, на основі теоретичних знань, і практичних дій, зокрема: ефективність на робочому місці; мобільність у межах виробництва; розвиток професійних якостей і загальних знань та навичок, які необхідні для успішної роботи на робочому місці [27, с. 11].

У широкому розумінні професійна компетентність є сукупністю таких складових: технічні знання, відповідність практичних навичок, базові знання, уміння та здібності, мобільні уміння та навички, робочий і життєвий досвід, особистісні якості [27, с. 11]. Професійна компетентність нерозривно взаємодіє з професійною мобільністю.

Для досягнення відповідного рівня компетентності увага надається більш глибокому вивченню технологічного процесу, сучасних матеріалів, організації виробництва; практичному оволодінню сучасними виробничими технологіями, а також розвитку здібностей до засвоєння великої кількості інформації. Тому в процесі підготовки необхідно враховувати вимоги, які допомагають формуванню та розвитку особистості фахівця: вироблення практичних навичок та умінь повинно ґрунтуватися на сучасній теоретичній основі виробничої діяльності; в процесі оволодіння практичними навичками необхідно розширювати, поглиблювати та систематизовувати набуті знання; навчитися застосовувати їх на практиці; привчити тих, хто навчається до адаптації в різних виробничих умовах; виробити у них здатність самостійно корегувати свої дії.

Для того, щоб кожний фахівець зміг досягти конкурентоспроможності, стійкого становища на ринку праці, необхідно, на думку О. Щербак, розробити й зреалізувати державну систему захисту професіоналізму працівників й інтересів роботодавців (як споживачів робочої сили через створення механізму сертифікації працівників, розробку професійних стандартів) [29, с. 33].

Оскільки нині більшість країн світу здійснюють підготовку кваліфікованих робітників орієнтовану на розвиток компетентності, то наявність стандартів професійної компетенції є необхідною умовою для систем професійного навчання, що використовують концепцію компетентності, причому головна увага в розробці стандартів надається вимогам виробництва [27].

Найбільш важливою реакцією на економічні зміни в Європі та інших розвинутих країнах стала розробка стандартів професійної освіти і навчання (ПОН). Такі стандарти в різних країнах Європи мають свої назви. Так, у

Великобританії їх називають Національні професійні стандарти; у Франції – Професійні компетенції; у Німеччині – Порядок навчання. Однак для всіх стандартів є характерним включення до їх змісту трьох специфікацій, які дають відповіді на запитання: що необхідно уміти, вступивши на роботу; що повинен вивчити учень, щоб ефективно справлятися з роботами своєї професії; як узнати, що засвоїв учень і що він може робити зі своєї професії.

Оскільки така форма прийнята у всіх стандартах ПОН, то її можна назвати Міжнародний стандарт ПОН [17, с. 8]. Більшість країн починають розробку програм ПОН з відпрацювання професійної специфікації, у якій визначається перелік робіт та вимоги, що повинні задовольняти потреби ринку праці.

У розробці стандартів ПОН, як вважає Б. Менсфілд, важливими є такі чинники: чіткий зв'язок змісту з вимогами робочого місця; конкретний і повний опис професії й трудової діяльності; вимоги до основних умінь і навичок; гнучкі навчальні розробки (зміст модулів); гнучкість освітніх можливостей слухачів (створення різних форм навчання, навчання на виробництві); аналіз вимог ринку праці з метою визначення професійної кваліфікації [17, с. 42].

Окрім визначеного, стандарти ПОН мають включати: законодавство щодо ПОН, яке регулює розробку і застосування стандарту; класифікацію та опис професій; вимоги до учнів; розробку навчально-плануючої документації; місце реалізації навчальної програми; керівництво для викладачів і інструкторів; кваліфікаційні вимоги, які пред'являються до викладачів та інструкторів; критерії оцінювання навчальних досягнень слухачів [17, с. 44].

Водночас, як зауважив Е. Калицький, у нинішній ситуації дуже важко передбачити конкретні умови професійної праці або конкретні вимоги до фахівця з таких причин: прискоренні темпи технічного процесу і технологічні зміни на виробництві; швидке старіння знань у зв'язку з прискореними технологічними змінами. Це пояснює той факт, що здобута кваліфікація з часом девальвується, а тому знову постає потреба у перенавчанні чи удосконаленні знань та умінь. Соціологічні дослідження показують, що зміна кваліфікаційних вимог розвивається у напрямі підвищення самостійності та ініціативи [10].

Міжнародною організацією праці були запропоновані стандарти компетентності як з професії, так і стосовно відповідного робочого місця. На думку В. Плохія, стандарт компетентності визначає зміст роботи і необхідні для її виконання знання в рамках об'єкта стандартизації (модульного блоку) [20, с. 20]. Він вважає, що кожна складова компетентності, яка закладена в кваліфікаційних блоках, в свою чергу, ділиться на елементи компетентності з критеріями для їх оцінювання.

Зародження модульного навчання розпочалося в рамках індивідуалізованої системи навчання Ф. Келлера. Американський психолог С. Постелзвайт розробив концепцію одиниць змісту навчання (1969), вважаючи невелику порцію навчального змісту за автономну одиницю, яку можна інтегрувати в програми навчання. Ці одиниці, які вчений назвав «мікрокурсами і міні курсами», були

введені в практику навчання американських університетів та коледжів. Разом з тим, модульне навчання є інтеграцією різних видів та форм навчання, узгоджених у часі та упорядкованих в єдиний комплекс, а саме: розподіл змісту навчального матеріалу на відносно самостійні навчальні модулі, цілісна система самостійних робіт, принцип поетапного й автономного оцінювання успіхів.

Загальноприйнято, що модульне навчання ґрунтується на технологічному підході. Теоретичними передумовами модульних технологій навчання є теорія програмованого навчання, теорія поетапного формування розумових дій, яку обстоювали П. Гальперін [8], Н. Тализіна; теорія проблемно-розвивального навчання, яку розробляли Т. Кудрявцев [10], Л. Лернер [15], М. Махмутов [16], М. Скаткін [24], М. Чошанов [28].

У педагогічній науці проблемі модульної організації навчання присвячено немало досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених, зокрема А. Алексюка [1], С. Батишева [2], А. Біляєвої [3], І. Богданової [5], С. Подмазіна [21], П. Сікорського [23], М. Чошанова [28], П. Юцявичене [30] та ін.

Зокрема, П. Юцявичене запровадила поняття «модульна система навчання», елементами якої є модулі, що дають можливість учню активно й самостійно оволодіти певними знаннями [30, с. 140]. Вона вважає, що модулі не тільки є джерелом навчальної інформації, але й керують процесом навчання, й поділяє модулі на два типи: модулі пізнавального типу, які розробляються з метою теоретичної освіти; модулі операційного типу, які створюються для опанування теоретичними методами й практичними способами дій. Сутність модульного навчання, згідно з її міркуванням, полягає в тому, що ті, хто навчається самостійно, працюють над навчальною програмою, яка включає цільовий план дій, банк інформації, методичне забезпечення визначених дидактичних цілей [30, с. 57].

Як цілісну систему навчального процесу, що інтегрує в собі структуру дидактичних засобів, необхідних для вирішення основних цілей навчання, розглядає модульний процес А. Алексюк [1, с. 15].

Модульні системи, як зазначає І. Богданова, повинні будуватися на основі цілісної моделі навчання: ступеневості професійної освіти, інтеграції предметів, доступності, варіативності, диференціації, реалізації програм навчання, формуванні творчої особистості. Вона вважає, що модульне навчання – це спосіб організації навчання, структурування елементів теоретичного і практичного значення на прості незалежні одиниці, а розподіл змісту на навчальні одиниці не є новим, новою є мета такого розподілу, тобто створення основи для прогресу кожного, хто навчається [5, с. 9].

Модульна технологія навчання сприяє систематичній роботі тих, хто навчається, підвищує якість знань, допомагає уникнути нервово-психічних перевантажень у процесі навчання, підвищує зацікавленість в одержанні знань, сприяє індивідуалізації та диференціації процесу навчання, формує уміння

знаходити вихід з нестандартних ситуацій та створює сприятливі умови для формування творчої особистості [5; 13; 14].

ВИСНОВОК

У дослідженні встановлено, що нині оновлення, модернізації потребують усі складові вітчизняної освіти, зокрема професійно-технічної. У зв'язку з цим нині особливої актуальності набуває проблема управління формуванням якості трудового потенціалу, основними векторами діяльності якого є: визначення напрямків розвитку професійної освіти з метою задоволення потреб ринку праці у працівниках певних професій та кваліфікації, що відповідають вимогам структурних змін в економіці та технічному рівню виробництва; організація підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації наявної робочої сили у зв'язку з її перерозподілом між галузями, регіонами та підприємствами; підготовка працівників за новими перспективними професіями тощо.

Визначено, що подальший розвиток професійно-технічної освіти України неможливий без зміни самої системи професійної підготовки – дидактичної категорії, що передбачає єдність змісту, методів, форм та засобів навчання, визначає структуру і послідовність оволодіння учнями необхідними професійними знаннями, уміннями, навичками за певними видами робіт, професією чи спеціальністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти: Курс лекцій. Модульне навчання. – К.: Либідь, 1993. – 218 с.
2. Батышев С. Я. Блочно-модульное обучение: Учебное пособие. – М., 1997. – 255 с.
3. Беляева А. П. Интегративно-модульная педагогическая система профессионального образования. – С.-Пб.: Радом, 1997. – 226 с.
4. Беляева А. П. Теоретические основы взаимосвязи общего, политехнического и профессионального образования в средних профтехучилищах в условиях ускорения научно-технического процесса // Научные основы межпредметных связей в средних профтехучилищах: Сборник научных трудов – Л.: НИИ ПТО, 1986. – 102 с.
5. Богданова І. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій: Дис. ...д-ра пед. наук: 13.00.04. – К., 1998. – 398 с.
6. Васильев И. Б. Профессиональная педагогика: Конспект лекций для студентов инженерно педагогических специальностей: У 2-х ч. – Харьков: ПП: Маракін І. В., 2003. – Ч.1. – 152 с.
7. Васильєв В. В. Система адаптації робітників до професійної діяльності: Монографія. – Дніпропетровськ: Видавництво Дніпропетровського університету, 1999. – 295 с.

8. Гальперин П. Я. Психология как объективная наука: Избр. психол. тр / Под ред. А. И. Подольского. – М.: Воронеж: изд-во НПО «МОДЭК», 2003. – 478 с.
9. Державні стандарти професійної освіти: Теорія і методика: Монографія / За ред. Н. Г. Ничкало. – Хмельницький: ТУП, 2002. – 334 с.
- 10 . Калицкий Э. М. На пути к открытому профессиональному образованию: ключевые квалификации / Республиканский институт профессионального образования. – Минск, 1996. – 30 с.
- 11 . Ковтун Т. І. Інтелектуальний розвиток студентів агротехнічного коледжу засобами технології навчального проектування / Т. І. Ковтун // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали
- 12 .Козловська І. М. Теоретичні та методичні основи інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: Дис. ...д-ра пед. наук: 13.00.04 / Інс-т пед. і психол. проф. освіти АПН України. – К., 2001. – 459 с.
- 13 . Колодійчук Л. С. Професійна підготовка молодших спеціалістів електриків в агротехнічному коледжі: Автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04 / Тернопільський держ. пед. ун-т. ім. В.Гнатюка. – Тернопіль, 2000. – 20 с.
- 14 . Коломієць Д. І. Інтеграція знань з природно-математичних і спеціальних дисциплін у професійній підготовці учителя трудового навчання: Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 2001. – 219 с.
- 15 . Котляр А. О понятии рынка // Вопросы экономики. – 1998. – №1. – С. 33.
- 16 Махмутов М. И. Проблемное обучение: Основные вопросы теории. – М.: Педагогика, 1975. – 367.
- 17 Мэнсфилд Б. Связь между стандартами профессионального образования, обучения и требования рабочего места // Б. Мэнсфильд, Х. Шмідт. Международное руководство. – Минск, 2001. – 72 с.
- 18 Ничкало Н. Г. Методологічні проблеми безперервної професійної освіти//Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти: Науковометодичний збірник / Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та інші. – К., 1994. – С. 22-26.
- 19 .Ничкало Н. Г. Ринок праці і проблеми модернізації підготовки кваліфікованих робітників // Професійно-технічна освіта. – 2004. – № 1. – С. 4-12.
- 20 Плохій В. С. Модульна система професійного навчання: концепція, методика, особливості впровадження: Навчально-методичний посібник / В. С. Плохій, А. В. Казановський / Міжнародна організація впровадження гнучких програм професійного навчання для безробітних. – К., 2000. – 223 с.
- 21 Подмазин С. И. Теория и практика семестрово-блочного-зачетного режима обучения и 12-ти бального оценивания знаний учащихся. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 86 с.
- 22 Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: Монографія. – 2-е видання / За ред. Н. Г. Ничкало, В. О. Кудіна. – Черкаси: Вибір, 2002. – 392 с.
- 23 Професійна освіта: Словник: Навчальний посібник / За ред. Н. Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 2000. – 380 с.

24 Сікорський П. І. Теорія і методика диференційованого навчання в середніх загальноосвітніх і професійних навчальних закладах: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. – К., 2001. – 518 с.

25 Скаткин М. Н. Проблемы современной дидактики. – 2-е изд. – М.: Педагогика, 1984. – 95 с.

26 Скульска В. Є. Організаційно-педагогічні умови професійного навчання безробітних у професійно-технічних навчальних закладах: Дис. канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 2005. – 208 с.

27 Чабан А. С. Повышение профессиональной компетентности: ведущая тенденция развития подготовки рабочих кадров на современном этапе // Проблеми розробки та впровадження модульної системи професійного навчання: Зб. наук. праць / Гол. ред. Г. Є. Гребенюк. – Харків: Каравелла, 1999. – С. 9-15.

28 Чошанов М. А. К вопросу о проблемно-модульном обучении / М. А. Чошанов // Среднее специальное образование. – 1991. – № 7. – С.10-13.

29 Щербак Л. В. Проблеми професійного навчання та підвищення кваліфікації працюючого населення на ринку праці України // Професійне навчання на виробництві: Зб.наук.праць / Редкол.: Н. Г. Ничкало (голова) та ін. – К. Наук. світ, 2003. – Вип. 1. – С. 26-36.

30 Юцявичене П. Теория и практика модульного обучения. – Каунас: Швиеса, 1989. – 272 с.

31 Юцявичене П. А. Основы модульного обучения / П. А. Юцявичене. Вильнюс: Минвуз Лит. ССР, 1989. – 272 с.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СТОЛЯРІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ KEYС-МЕТОДУ (CASE STUDY) В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Ключем до всякої науки є знак питання.

Оноре де Бальзак

Інтеграція України в європейський науковий та освітній простір зумовлює зміни до реформування системи освіти, зокрема професійно-технічної. Становлення професіонала в сучасних умовах не є можливим без чіткого визначення системи знань, умінь та навичок, професійних компетенцій, особистісних якостей фахівця.

Саме формування професійних компетенцій зумовлює зміну підходів, поглядів, діяльності педагогів, управлінців, роботодавців та учнів.

Аналіз тлумачення поняття “компетентність” у словниках означає:

– у перекладі з латинської означає “оволодіння знаннями, що дозволяють міркувати над чимось” [12];

- коло повноважень, наданих законом, уставом чи іншим актом конкретному органу або посадовій особі; знання та досвід в тій чи іншій галузі. [9];

- у Великому словнику німецької мови як іноземній термін „компетентність” характеризується як здатність до дії, як уміння використовувати знання у практичній діяльності. [13].

За визначенням експертів країн Європейського Союзу поняття „компетентність” слід розглядати як здатність застосовувати знання та вміння ефективно й творчо в міжособистісних стосунках – ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми в соціальному контексті так само, як і в професійних ситуаціях.

Поняття компетентності відповідно до Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти визначається як спроможність кваліфіковано проводити діяльність, виконувати завдання або роботу. При цьому поняття компетентності містить в собі знання, вміння та навички і ставлення, що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі або певній діяльності. [11].

В умовах розвитку науково-виробничих технологій на ринку будівельної продукції та постійного впровадження новітніх технологій, сучасний робітник будівельної галузі має бути високо кваліфікованим та здатним до адаптації і мобільності. Основним якісним показником формування професійних компетентностей кваліфікованих робітників є високий рівень самостійного оволодіння новими знаннями, уміння пошуку корисної навчальної інформації із

різних джерел та практичне використання її для набуття професійної майстерності, для безперервного навчання.

Погляди академіка С. Я.Батишева на проблему поєднання професійного навчання з виробничою працею в професійно - технічних навчальних закладах є дороговказом для сучасного покоління педагогів, вчених і практиків, котрі опікуються проблемами професійної освіти.

За С. Я .Батишевим, "професійна педагогіка – не ізольована система знань, вона має відобразити цей процес, осмислити його і вплинути на нього. А для цього необхідно знати як закони виробництва, так і закони педагогіки".

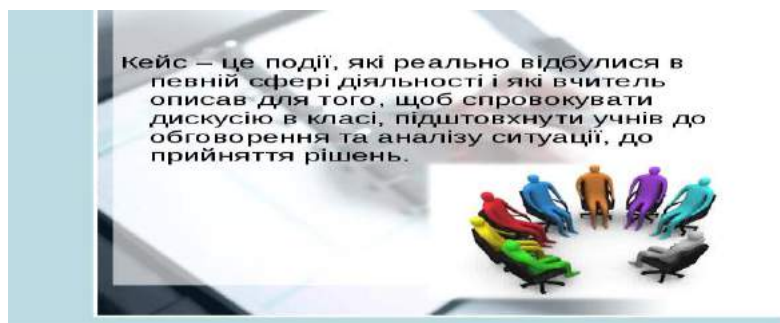
Для якісної професійної підготовки будівельників необхідним є впровадження в навчальний процес передового педагогічного досвіду, удосконалення методики проведення уроків через активні форми і методи навчання.

Методи активного навчання – одна із деяких можливостей значно підвищити ефективність навчання. Активні методи навчання містять у собі будь-які способи, прийоми, інструменти розробки, проведення і удосконалення процесу навчання через те, що вони відповідають наступним вимогам :

- ✓ співробітництво викладача і учня, учня з учнем в команді або з суперником.
- ✓ активна участь учня – вимушена активізація його.
- ✓ максимальна наближеність результатів навчання до сфери практичної професійної діяльності учнів.

Кейс-метод (case study) як форма інтерактивного навчання та шлях до формування професійних компетентностей

Одним з методів, який дозволяє врахувати новітні тенденції в освіті та професійну спрямованість навчального процесу підготовки майбутніх кваліфікованих робітників є *кейс-метод*, який набуває широкого застосування. Це пов'язано з тим, що він передбачає використання реальних ситуацій, які дозволяють поставити учня ще на етапі його професійної підготовки в конкретні умови його майбутньої професійної діяльності.

Проблема
впровадження

методу case study в практику ПТНЗ є актуальною, що обумовлюється двома тенденціями :

- перша стосується розвитку освіти, її орієнтації не стільки на отримання конкретних знань, скільки на формування професійної компетентності, умінь і навиків розумової діяльності, розвиток здібностей особи, серед яких особлива

увага приділяється здібностям до навчання, умінню переробляти величезні масиви інформації;

- друга витікає з розвитку вимог якості фахівця, який повинен володіти також здатністю оптимальної поведінки в різних ситуаціях, відрізнятися системністю і ефективністю дій в нестабільних умовах сьогодення. Новизна і особливості використання case-study вимагають детального аналізу даного методу як виду інтерактивних форм навчання, адаптації до особливостей використання при викладанні різних дисциплін.

Кейс-метод почав застосовуватися ще на початку XX століття. Його розробили англійські науковці М. Шеверон, Ф. Едейем, К. Ейтс. Вперше цей метод був використаний у 1910 році при викладі управлінських дисциплін у Гарвардській школі.

Сутність кейс-методу (case study) – методу ситуаційного аналізу – полягає у тому, що тим, хто навчається, пропонується осмислити реальну професійну ситуацію, опис якої водночас відображає не тільки якусь практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, які необхідно засвоїти з метою її розв'язання. Основне у викладеній проблемі те, що вона не має однозначних рішень [2, с.7].

Завдання викладача полягає у підборі реального матеріалу, а завдання учнів – розв'язати поставлену проблему.

Основна функція кейс-методу – навчити учнів вирішувати складні проблеми, які неможливо розв'язати аналітичним способом. Виконання учнями кейсів передбачає здобуття знань у вигляді певного фактичного матеріалу, засвоєння основних понять, законів, формування вмінь і навичок. З іншого боку, кейси повинні розвивати творче мислення учнів, формувати пізнавальну потребу, забезпечувати переростання її в інтерес, у пізнавальну активність аж до досягнення самостійності.

Навчальні досягнення кейс-методу полягають у:

- ☐ формуванні вмінь та навичок конструктивної критики
- ☐ формуванні навичок та прийомів всебічного аналізу ситуацій, розробленні стратегій розв'язання ситуацій
- ☐ формування вмінь самостійно приймати рішення в умовах невизначеності
- ☐ виробленні умінь розробляти багатоваріантні підходи до реалізації плану дій
- ☐ виробленні умінь формулювати питання і запити
- ☐ формуванні навичок оцінювання ситуації, вибір та організацію пошуку
- ☐ набутті навичок використання теоретичного матеріалу для аналізу

Навчальні завдання кейс-методу

Як слушно зауважує вчений, на ефективність процесу застосування сучасних освітніх технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих

робітників впливають такі фактори:

- стан соціально-психологічного клімату в учнівському колективі;
- соціальна важливість професії;
- рівень професіоналізму педагогічного колективу навчального закладу,
- наявність науково обґрунтованого, професійно спрямованого плану навчально-виховної роботи;
- індивідуальні здібності учнів;
- здатність викладача до ефективного впровадження сучасних освітніх технологій;
- дидактична орієнтація на вироблення позитивного мотивованого ставлення учнів до нового;
- аналіз схеми управління впровадженням сучасних освітніх технологій у підготовці майбутніх фахівців [9].

Перш ніж провести заняття за кейс-методом, викладач повинен провести певну підготовчу роботу до заняття:

- підібрати реальний матеріал та перевірити відповідність теми кейсу вимогам навчальної програми;
- визначити основні і допоміжні матеріали для підготовки учня;
- розробити сценарій уроку, тобто змодельовати реальну практичну ситуацію;
- описати дії учасників.

Як би не був добре підготовлений кейс, але для ефективного проведення заняття необхідно підготувати *методичне забезпечення для самостійної роботи учнів та для проведення заняття*. Після підготовки кейсу і методичних вказівок викладач роздає учням матеріали за декілька днів до його обговорення.

Принципово важливим є те, щоб теоретичний курс, на якому базується кейс, був опрацьованим [10].

Організація обговорення кейса передбачає формулювання перед учнями питань, акцентування уваги на обговоренні. Дуже важливо продумати тип і формулювання запитань, так як вони можуть привести до дискусій різного типу.

Кейс-метод має великий потенціал з позиції формування Я-концепції і розвитку особистісних якостей:

	розвиток креативності
	розвиток працьовитості
	формування здатності до конкурентноспроможності
	формування впевненості у собі
	формування готовності взяти на себе відповідальність за результати власного аналізу ситуації і за роботу всієї групи
	розвиток вольових якостей, цілеспрямованості
	формування потреби в досягненні
	формування навичок роботи в групі
	формування навичок комунікативної культури
	формування соціально активної і життєво компетентної особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації

Формування Я-концепції і розвитку особистісних якостей

На основі аналізу типології запитань можна виділити 7 категорій [8,с.54-55]:

1. Направлені на пошук інформації («хто?», «що?», «коли?», «де?»).
2. Аналітичні запитання, які стимулюють діагностичне і інтерпретаційне мислення, мають вирішальне значення для досягнення того розумового стану, що спроможний для засвоєння особливо важливої інформації («чому?», «як?»).
3. Запитання, які провокують учнів розширювати і поглиблювати їх аналіз, давати позитивні відповіді і реагувати на контраргумент («чому?»).
4. Дієві запитання (типу «що Ви зробите?», «як?», «коли?», «чому?») змушують учнів приймати рішення і мати справу з процесом реалізації.
5. Гіпотетичні запитання типу «що, якщо?», які дозволяють створювати нові ситуації, що сприяють розширенню діапазону мислення.
6. Прогнозуючі запитання типу «що відбудеться?», які можуть принести користь, коли викладач знає, що відбулось фактично і скаже відповідь після дискусії.
7. Узагальнюючі запитання, які виводять учня на більш високий рівень пізнавального мислення.

Кейс із відповідної теми програми включає:

- теоретичний матеріал;
- завдання творчого характеру;
- практичні завдання;
- критерії оцінювання.

Кожен урок з використанням кейс-методу має свій початок і кінець. Початок заняття (дискусії або презентації) - це єдиний момент, коли ситуація повністю знаходиться в руках викладача. І тому потрібно скористатися ним у повній мірі, бо від того, як почнеться обговорення кейсу, залежить загальний тон, інтерес і спрямованість всього заняття. Щоб бути ефективною, навчальна стратегія обговорення повинна бути ретельно підготовлена, структурована, регламентована в часі і контрольована.

Викладач повинен прогнозувати розвиток дискусії і коректувати її хід.

Обговорення потрібно використати для залучення учнів до групової роботи і створення в класі атмосфери, яка б допомагала висловлювати свою думку і захищати її перед групою.

Головне в роботі над кейсом – самооцінка учня, причому у вигляді міркувань, аргументацій, обґрунтувань.

“Кейс учня” є інструментом самооцінки власної пізнавальної творчої праці учня, рефлексії його діяльності:

- електронний підручник;
- роздруковані теоретичні відомості з теми;
- завдання практичних робіт з елементами творчого підходу;
- перелік тем для створення власних творчих робіт;
- завдання репродуктивного плану для надбання практичних

навичок

Під час обговорення кейсу викладач визначає рівень знань учнів, стимулює розумову діяльність і взаємодію в процесі заняття, *формує у них творче відношення до навчального матеріалу* і його засвоєння.

Короткий підсумок заняття викладач може викласти усно або прочитати з підготовленого кейса. Істотний вплив на учнів справляє те, як закінчилося заняття. Якщо це пройшло на недостатньо переконливій ноті, то неминучі розчарування.

Перевірка й оцінювання знань повинні здійснюватися відповідно до дидактичних принципів навчання [6].

Таким чином, треба визначити, що застосування викладачем спецдисциплін кейс-методу:

- стимулює індивідуальну активність учнів;
- формує позитивну мотивацію до навчання;
- зменшує кількість «пасивних» і невпевнених у собі учнів;
- забезпечує високу ефективність навчання;
- формує певні особистісні якості і компетенції;
- дає можливість самому викладачу: самовдосконалюватись, по-іншому мислити й діяти та оновлювати власний творчий потенціал.

Приклади завдань.

Ситуація 1. Ви працюєте в столярному цеху. До вас звертається ваш сусід, який працює шофером з проханням виготовити технологічну картку на

виготовлення тахлевого дверного полотна на 2 тахлі, бо він хоче зробити собі нові двері.

Ситуація 2. Ваш друг вирішив укласти ламінат. Проте ніяк не може розібратися з інструкцією для виконання робіт. Він звернувся з проханням, допомогти розібратися з технологічним процесом. Допоможіть йому! Основні питання, які його цікавлять. (1. Як підготувати основу? 2. Як підготувати ламінат до вкладання? Якому ламінату надати перевагу? Чому? Яка технологічна послідовність вкладання підлоги із ламінату плаваючим методом? Яких вимог охорони праці необхідно дотримуватися при виконанні робіт? Як підрахувати необхідну кількість ламінату?)

Ситуація 3. Для виконання столярних робіт у домашній майстерні друг вашого брата хоче придбати ручний електрифікований інструмент. Допоможіть йому підібрати комплект якісного і ефективного інструменту. Його цікавлять такі питання:

- Якій фірмі-виробнику ручного електроінструменту надати перевагу? Чому саме їй?
- Який набір інструментів необхідно мати для виготовлення столярних виробів?
- Якщо інструменту рекомендованої вами фірми не буде у продажі, що робити?
- Де краще придбати цей інструмент?
- Чому краще купувати електролобзики вітчизняного виробництва?
- Які вітчизняні фірми виробники ви рекомендуєте? Чому?
- Якої потужності інструменти повинні бути?

Учням тоді цікаво, коли перед ними ставляться конкретні реальні завдання. Постараюсь коротко висвітлити методику проведених мною таких нестандартних уроків з предмета «Технологія столярних робіт».

Урок узагальнення, контролю, корекції знань і вмінь по темі «Ремонт столярно-будівельних виробів» був проведений в кінці даної теми у вигляді змагання двох виробничих бригад столярів. Перед ними ставиться реальна проблемна ситуація: відремонтувати (віртуально) двері кабінету, які просіли і погано закриваються, мали певні пошкодження біля замка. Бригади - суперники представляли на загальне обговорення розроблені заздалегідь технологічні картки на ремонт відповідно стертого порогу дверної коробки та нижньої завіси дверного полотна. Бригадири по черзі презентували техкарти на проведення відповідного ремонту. Дефекти дверей у вигляді слайд-шоу демонструвалися на екран. Члени бригади суперника намагалися знайти якнайбільше слабких ланок у змісті техкарт: черговість виконання операцій, види необхідних інструментів, способів усунення дефектів тощо. Відбувалося жваве обговорення, колективний захист своїх міркувань та ідей. Далі були проведені і інші конкурси. Наприклад, один із них – «Надайте консультацію». Для цього учні готували запитання з даної теми і треба було вирішити цілком практичне завдання: визначити види пошкоджень на запропонованому столярному виробі та методи їх усунення. Хто

більш ретельно продумає процес ремонту та професійно це представить – той і є переможець.

Інший урок, аналогічний за типом, на тему «*Типи та конструкції дверних блоків*» був проведений у вигляді ділової гри – виробничої наради.

На повістці дня виробничої наради стоїть питання заміни дверей у секції гуртожитку, де проживають учні групи. Учасники гри отримують ролі представляти різні відділи фірми - замовника (коменданта гуртожитку): конструкторський, технологічний, економічний, дизайнерський, технічний та чотирьох фірм – виробників дверних блоків, які будуть презентувати свою продукцію. Через презентації фірм, які пропонують різноманітні види дверних блоків, учні дізнаються про нові конструкції, види та сучасні матеріали на їх виготовлення. Шляхом аналізу різними відділами запропонованої продукції, обговоренню та голосуванню визначаються найкращі двері по всіх параметрах. На даному уроці учні вчаться виступати, порівнювати і аналізувати, формувати колективну думку відділу.

Надзадачею таких уроків є досягнення ефекту саморозвитку, самоосвіти, саморегуляції.

Однак при всій очевидності переваг і цінностей цього методу на шляху у педагогів-новаторів можуть виникнути й проблеми і труднощі [6].

Одним з недоліків є можливість лише епізодично використовувати методику в навчальному процесі. Підготовка таких занять, порівняно з традиційними, займає більше часу не компенсуючись додатковою заробітною платнею педагогічного працівника. ПТНЗ, які розташовані на периферії, можуть мати обмежений доступ до загальної та регіональної інформації. Треба зважати і на те, що до ПТНЗ вступають учні з різним рівнем інтелектуальних здібностей, культури, менталітету. Тому може виникати складність добору креативних груп з огляду на психологічні особливості та рівні підготовки особистості.

Висновки. Інтерактивні методи навчання відіграють важливу роль у сучасній професійній освіті. Їх перевага в тому, що учні професійно-технічних навчальних закладів засвоюють всі рівні пізнання (знання, розуміння, застосування, оцінка), в групах збільшується кількість учнів, які свідомо засвоюють навчальний матеріал. Учні займають активну позицію в засвоєнні знань, зростає пізнавальний інтерес в їх отриманні. Значно підвищується роль викладача – лідера, організатора навчально-виховного процесу. Але треба зазначити, що моделювання та проведення уроку з використанням інтерактивних методів навчання потребують, перш за все компетентності викладача, його вміння переглянути і перебудувати власну роботу з учнем. Використання методу case-study в навчанні учнів ПТО дозволить підвищити пізнавальний інтерес до навчальних дисциплін, радикально змінити ролі учасників навчально-виховного процесу, сприятиме залученню соціальних партнерів ПТНЗ до навчального процесу, розвитку дослідницьких, комунікативних і творчих навичок майбутніх фахівців столярної справи.

Список використаних джерел:

1. Г.Л. Багиев, В.Н. Наумов. Руководство к практическим занятиям по маркетингу с использованием кейс-метода [Електронний ресурс] <http://www.marketing.spb.ru/>
2. Збірник міні-кейсів з дисципліни «Комунікативні процеси у навчанні» / ред. Л.О. Савенкової, В.М. Приходько. – К. : КНЕУ, 2009. – 343 с.
3. Миронець О.М. Використання кейс-проектів для ПТНЗ сільськогосподарського профілю / О.М. Миронець // Удосконалення управління регіональною системою професійно-технічної освіти в Україні: Інформаційно-аналітичний збірник за підсумками обласного ярмарку педагогічної та учнівської творчості професійно-технічних навчальних закладів. –Дніпропетровськ. – 2008. – С. 19-23.
4. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навч.посіб./ О.М.Пехота та ін. – К.: В-во А.С.К., 2003. – 240 с.
5. Сидоренко О. Передмова // Ситуаційна методика навчання: теорія і практика / Упор. Сидоренко О., Чуба В.. – К.: Центр інновацій та розвитку, 2001.– С.7-8.
6. Шевченко О. П. Навчальний потенціал кейс-методу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/315/84/>
7. Шеремета П.М., Каніщенко Л.Г. Кейс-метод: з досвіду викладання в українській бізнес-школі / За ред. О.І.Сидоренка; 2-ге вид. – К.: Центр інновацій та розвитку, 1999. – 80с .
8. Як викладати ситуаційні вправи / За ред. О.І.Сидоренка. – К.: Центр інновацій та розвитку, 1999. – 64 с .
9. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навч.посіб./ О.М.Пехота та ін. – К.: В-во А.С.К., 2003. – 240 с.
10. Ситуационный анализ, или Анатомия Кейс-метода / Под ред. д-ра социологических наук, профессора Сурмина Ю.П. – Киев: Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
11. Spektor. J. Michael-de Teja. Ileana. ERIC Clearinghouse on Information and Technologigy Syracuse NY. Competencies for Teaching. ERIC Digest. Competence.. Competencies and Certification.-p1.
12. Современный словарь иностранных слов: Ок.20000слов.– 3-е изд., стер.– М.:Руський язык, 2000.742., - С.295.
13. Lanngenscheidts Grosworderbuch Deutsch als Fremdsprache. 1993. 1998 Lanngenscheidt KG Berlin und Munchen/– 1217S. 517..

**Сахненко Любов Миколаївна,
викладач історії
ДПТНЗ „Сарненський
професійний аграрний ліцей”**

ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ

Сучасна система навчання- це певним чином організована взаємодія учителя й учнів, спрямована на засвоєння учнями змісту освіти для набуття ними певних якостей особистості.

Історія як предмет є унікальною, бо впливає на формування системи мислення, надає можливість людині вільно пересуватися в історичному просторі, озброює її знанням історичного досвіду, що в результаті дозволяє правильно оцінювати сучасні політичні й соціальні процеси. До того ж, історичні знання сприяють формуванню власної точки зору особи і, разом з тим, вчать цінувати й поважати думки інших.

Історичні дисципліни виховують та розвивають широту мислення, творчу уяву, толерантність, громадську активність особистості.

Таким чином, історична освіта покликана готувати молодь до самостійного життя у сповненому суперечностей сучасному світі, створити сприятливі умови для взаєморозуміння між людьми, що представляють різні культурні, етнічні й релігійні традиції, допомогти людині усвідомити себе не лише представником певної країни і регіону, але й громадянином Європи та світу.

Компетентність — проінформованість, обізнаність, авторитетність.

Компетенція - наперед задана соціальна вимога (норма) до освітньої підготовки учня, необхідної для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері.

Компетентність - оволодіння, володіння учня відповідною компетенцією, що включає його особистісне ставлення до неї та предмета діяльності. Компетентність - особистісна якість (сукупність якостей) учня, що вже відбулась, і мінімальний досвід діяльності в заданій сфері.

Компетентність базується на знаннях, досвіді, цінностях,набутих завдяки навчанню, та є показником успішності останнього.

Таким чином, відповідність загальної здатності учнів виконувати певну діяльність тим вимогам, які висуваються до її виконання, є ступенем компетентності учня.

Оскільки компетентності - це насамперед замовлення суспільства на підготовку його громадян, такий перелік багато в чому визначається узгодженою позицією соціуму в певній країні або регіоні. Досягти такого узгодження вдається не завжди, адже компетенція - наперед задана соціальна вимога до освітньої

підготовки учня, необхідної для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері.

До предметно-історичних компетенції учнів старшої школи відносять:

- хронологічні (розглядати суспільні явища у розвитку та в конкретно-історичних умовах певного часу; співставляти історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії; використовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу);

*виховні
«Голодомор»*

*Фотографія
години на тему:
1932 – 1933 рр.)*

- картографічні (аналізувати інформацію карти як джерело знань про геополітичні інтереси країн у конкретно-історичний період; аналізувати карту як джерело інформації про основні тенденції розвитку міжнародних відносин та місця в них України; на основі карти пояснювати причинно-наслідкові та інші зв'язки між подіями та явищами; характеризувати історичний процес та його регіональні особливості, спираючись на карту);

- спеціальні (визначати роль людського фактора в історії, давати багатогранну характеристику історичних особистостей, розкривати внутрішні мотиви дій, складати політичні та історичні портрети;

визначати протиріччя в позиціях, інтересах, потребах соціальних груп і окремих осіб та їхньої ролі в історичному процесі; самостійно інтерпретувати зміст історичних джерел та історичні факти, явища, події; критично аналізувати та оцінювати історичні джерела; виявляти тенденційну інформацію та пояснювати її необ'єктивність; оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських та національних цінностей).

Формування тих чи тих компетенцій потребує від учителя обов'язкового врахування вікових особливостей учнів, та особливостей навчальних курсів. Однак важливіше розуміти, які компетенції і як необхідно формувати, що має стати результатом навчання кожного шкільного предмета. Набуття цих

компетенцій учнями можливе за умови цілеспрямованої роботи під час навчального процесу з предмету за конкретними напрямками.

*(Фотографії конкурсу учнівських робіт «Життя і діяльність Михайла Грушевського»
(до 150 – річчя від дня народження))*

Так, формування хронологічної компетентності учнів забезпечать розгляд суспільних явищ в розвитку та в конкретних історичних умовах певного часу; зіставлення історичних подій, явищ із періодами (епохами), а також орієнтація на використання наукової періодизації історії як способу пізнання історичного процесу.

Формування логічної компетентності учня відбувається під час аналізу, синтезу й узагальнення школярем історичної інформації; використання на уроці наукової термінології; всебічній характеристиці учнями історичних постатей, розкритті внутрішніх мотивів дій, створення політичних та історичних портретів; самостійного визначення учнями сутності, наслідків та значення історичних подій і явищ; проведення нескладних досліджень, проектної роботи.

(Фотографія уроку - проекту «Сарненщина в роки Другої світової війни»)

У посібнику «Методика навчання історії в школі» автори О. Пометун і Г. Фрейман відзначають рівні вимірювання результатів навчання.:

– «Результати навчання, що досягаються на одному уроці, на багатьох уроках, при вивченні теми, розділу, навчального курсу, всіх курсів історії в школі можуть вимірюватись рівнем:

- ✓ історичної освіченості учня;
- ✓ сформованості історичної свідомості учнів;
- ✓ розвитку пізнавальних можливостей школярів;
- ✓ розвитку ключових та предметних компетентностей учнів;
- ✓ вихованості й загальної культури особистості».

Компетентнісний підхід полягає у спрямуванні навчального процесу на набуття учнями важливих компетенцій, тобто загальних здатностей особистості виконувати певний вид діяльності.

Історична, хронологічна, картографічна і спеціальна компетентності учнів в групах перших курсів визначаємо на прикладі уроку-узагальнення з теми:

« Українська революція і боротьба за збереження державної незалежності України (1917р.-1920 р.)».

Основні завдання уроку - гри формуються виходячи теми, а саме:

- ✓ Початок Української революції.
- ✓ Центральна рада та її суспільно-політична діяльність (1917 р.)
- ✓ Проголошення незалежності України.
- ✓ ЗУНР - українська держава в Східній Галичині.
- ✓ Держава П.Скоропадського та Українська революція.
- ✓ Діяльність урядів Директорії УНР.
- ✓ Проголошення Соборності України.
- ✓ Видатні політичні діячі та герої визвольної боротьби української

народу.

✓ Історичне значення української революції та національно-визвольної боротьби в 1917-1920 рр.

З учнями других курсів цікаво провести урок- проект на тему: «Сарненщина в роки Другої світової війни».

Теми для підготовки до уроку:

- ✓ Радянсько-німецькі договори 1939 р. й українські землі.
- ✓ Сарненщина в 1941 – 1942 роках;
- ✓ Сарненський «Бабин Яр»;
- ✓ Радянський партизанський рух в нашому краї;
- ✓ Національний Рух Опору на Сарненщині;
- ✓ Визволення міста Сарни, історичне значення перемоги над

нацизмом для майбутнього України.

Дуже сприяє розвитку ключових історичних компетентностей учнів участь у різного роду конкурсах, пошукова робота учнів.

Компетентнісний підхід активно досліджується у вітчизняному та зарубіжному науково-педагогічному просторі.

Загальні теоретичні положення щодо реалізації компетентнісного підходу в освіті описані у роботах Н. Бібік, О. Бондаревської, І. Єрмакова, І. Зимньої, О. Локшиної, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, В. Серікова, Л. Сохань, О. Сухомлинської, Л. Хоружої, А. Хуторського.

Окремі питання методики формування предметних компетенцій учнів розглядаються у працях К. Баханова, О. Кучер, А. Старевої, І. Родигіної, Г. Фреймана, С. Шишова.

Питання змісту та організації шкільної історичної освіти на основі компетентнісного підходу, формування предметно-історичних компетенцій учнів досліджують К. Баханов, А. Булда, Т. Ладиченко, О. Турянська, О. Удод та ін.

Під час вивчення курсів історії України та Всесвітньої історії важливо сформувати в учнів національні, міжнаціональні та загальнолюдські цінності. У зв'язку з цим потрібно звернутися до історичних понять та термінів: крах тоталітаризму і перемога демократії, тенденція посилення європейської інтеграції, еволюційне просування демократичних країн до соціально-орієнтованого суспільства.

В поєднанні з історичним поняття « Державність України» все це дає можливість сформувати цивілізаційний погляд на історію і суспільство, яке може бути визначено такою оцінкою: « Я- громадянин України, Я- громадянин Європи, Я- громадянин Світу».

Використана література та джерела:

1. Асламова Т.А. Интерактивные методики / Т.А. Асламова. -Интерактивные методики. - 1 - ое узд. - М., мсп «Ната» 2001;
2. Лівенцова О.С. Застосування кейс-методу на уроках історії / О.С. Лівенцова // Історія та правознавство (Осн.). - 2012. - № 14/15. ;
3. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навч. посів. - гид., випр. і допов. - Х.: ОВС, 2002. - С. 354-357.);
4. Мержевицкая Т.А. Применение интерактивных методов обучения на уроках истории в школе / Т.А. Мержевицкая // Обдарована дитина.- 2012.;
5. Наровлянський О.Д. До проблеми створення системи правової освіти / О.Д. Наровлянський // Історія та правознавство.-2012.-№ 2-4
6. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. Кадров / Под ред. Е. С. Полат. - М. : Академия, 2001;
7. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І. Пометун Г.О. Фрейман. - К.: Генеза, 2006;
8. Сербин Л.П. Система застосування інтерактивних технологій на уроках історії / Лілія Петрівна Сербин // Таврійський вісник освіти. - 2013, № 3;

9. Скрипник М. Вступ до теорії інтерактивних технологій післядипломного навчання / М.Скрипник // Післядипломна освіта в Україні. - 2012. - N2.;
10. Тягай І. Суть та історія запровадження інтерактивного навчання / Ірина Тягай // Математика в сучасній школі. - 2012. - № 11/12.;
11. Фрейман Г. Кооперативна технологія навчання як засіб формування громадянської позиції старшокласників на уроках історії / Г.Фрейман // Історія в школі. - 2011.;
12. Химинець В.В. Інноваційно-освітня діяльність. - Ужгород, 2007;

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ – ЗДАТНІСТЬ КОРИСТУВАТИСЯ МОВОЮ ЗАЛЕЖНО ВІД КОНКРЕТНОЇ СИТУАЦІЇ

*Повноцінними є тільки ті знання, які
дитина здобула власною активністю.*

Йоганн Песталоцці

У глобалізованому світі постійно зростає важливість розуміння іноземних мов і здатність спілкування ними, оскільки мови збагачують суспільство й особистість, сприяють взаєморозумінню, економічному й культурному розвитку. Тому в розвинутих країнах відбувається трансформація поглядів на вивчення й викладання іноземних мов з метою забезпечення молоді необхідними вміннями користуватися іноземними мовами в міжнародному бізнес середовищі, на ринку праці та під час подорожування, можливостями вивчення мов протягом життя як умови подолання бар'єрів між націями.

Сьогодні в українських навчальних закладах, вчителі і громадськість виявляють готовність до сприйняття таких ініціатив, як інтеграція в багатокультурне європейське та світове співтовариство. Міжкультурне спілкування поступово стає невід'ємною частиною повсякдення. Здатність вести міжкультурний діалог та висока комунікативна компетенція українських учнів забезпечать високий міжнародний імідж України та авторитет її громадян у міжнародному суспільстві.

Тому слова А.Дістервега «... Учитель повинен свідомо йти в ногу із сучасністю, проймається й надихатися силами, що пробудилися в ній» є моїм педагогічним кредо.

Актуальність науково-методичної проблеми «Формування в учнів комунікативної компетенції на уроках англійської мови шляхом впровадження інтерактивних технологій навчання» яку я обрала для опрацювання, зумовлена масштабними завданнями, поставленими на міжнародному і державному рівнях, необхідністю прийняття інших культур, усвідомлення культурних розбіжностей.

Під інноваціями у навчанні розуміють процес створення й поширення нових засобів (нововведень) для роз'яснення тих педагогічних проблем, які досі розв'язувалися по-іншому. Я вважаю, що кожен учитель повинен творчо підійти до їх пошуку і розв'язання.

Тому що іноземна мова – це не просто навчальний предмет. На відміну від інших академічних предметів, це ціла галузь, оскільки розкриває перед людиною скарбницю іншомовної культури, нові стилі життя, дає змогу зрозуміти іншу ментальність. Інтеграція України у світову спільноту потребує досконалого володіння іноземними мовами. Без таких знань прилучитися до міжнародного

співробітництва буде неможливо. Тому оволодіння іноземними мовами визначене як один з пріоритетних напрямів реформування середньої освіти.

Методичним змістом сучасного уроку іноземної мови має бути комунікативність. Сутність комунікативного навчання полягає у підготовці учня до участі в іншомовному спілкуванні в умовах іншомовного спілкування, створених у класі.

Але зараз існує тенденція зниження інтересу учнів до навчальної діяльності. Тому навчити дітей спілкуватися іноземною мовою, використовуючи застарілі, нецікаві для учнів форми навчання, майже неможливо. А в умовах модернізації освітньої галузі в Україні змінилися вимоги та потреби людини.

Тож бачимо, що теперішнє суспільство вимагає від людини:

- певних умінь, які можна застосовувати за будь-яких обставин;
- уміння мислити, а не накопичувати певну суму знань і поглядів;
- не вузьких знань, а загального підходу до вирішення питань;
- комунікабельності – уміння працювати у злагоді з іншими і спільно

доходити мети.

Саме тому ми усвідомили необхідність застосування під час викладання іноземної мови таких інтерактивних форм і методів, які б збуджували творчість учнів, створювали атмосферу розкритості, емоційного піднесення, залучали позашкільні інтереси і захоплення дітей до навчального процесу. Вони справді відрізняються від звичних технологій навчання і метою, в якій переважає орієнтація на розвиток здібностей, інтересів, нахилів учнів, їхніх специфічних умінь, на отримання певних знань.

У процесі навчання за комунікативним методом учні набувають комунікативної компетенції – здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації. Вони навчаються комунікації у процесі самої комунікації. Відповідно усі вправи та завдання повинні бути комунікативно виправданими дефіцитом інформації, вибором та реакцією. Найважливішою характеристикою комунікативного підходу є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються носіями мови. Мовленнєва взаємодія учнів інколи, хоч і далеко не завжди, проходить за співучастю викладача в найрізноманітніших формах: парах, тріадах, невеликих групах, з усією групою. З самого початку учні оволодівають усіма чотирма видами мовленнєвої діяльності на понад фразовому і текстовому рівнях при обмеженому використанні рідної мови. Об'єктом оцінки є не тільки правильність, але й швидкість усного мовлення та читання.

У рамках навчання мовлення за комунікативною методикою широко використовуються опори різних видів: змістові та смислові, словесні й зображальні, що допомагають керувати змістом висловлювання (текст, мікротекст, план, логіко-синтаксична схема), а також засвоювати граматичний матеріал; мовні ігри, що дають змогу спілкуватися в різних соціальних контекстах та в різних ролях.

Основні принципи комунікативності

Відомий теоретик комунікативної методики Й.І. Пассов виділив п'ять принципів комунікативності, яких слід дотримуватися у навчанні спілкування іноземною мовою.

Перший принцип – мовленнєво-мисленнєвої активності – передбачає мовленнєву спрямованість навчання й означає використання для формування мовленнєвих умінь і навичок умовно-мовленнєвих, а не мовних вправ.

Мовленнєва спрямованість навчального процесу можлива лише за наявності когнітивної (розумової) активності учнів, яка характеризує їхню діяльність. Отже, проблема зводиться до організації мовленнєвого (а не просто навчального) партнерства в навчальному спілкуванні, а мовленнєве партнерство залежить значною мірою від комунікативної поведінки вчителя та зумовлене діяльнісним характером спілкування.

Мовленнєво-мисленнєва активність учнів – серцевина комунікативного процесу навчання. Постійне практичне використання мови робить навчання привабливим для учнів, бо узгоджується із кінцевою метою, а отже, забезпечує оволодіння мовленням як засобом спілкування.

Другий принцип – індивідуалізації – означає врахування всіх особливостей учня як індивідуальності. Своє ставлення до оточення людина виражає в мовленні. А оскільки ставлення до оточення завжди індивідуальне, то і мовлення індивідуальне, особистісне.

Третій принцип комунікативного підходу – принцип функціональності. Він означає, що будь-яка мовна одиниця виконує в процесі комунікації певні мовленнєві функції.

Обов'язковим для комунікативного підходу є ситуативність навчання. Якщо не дотримуватися принципу ситуативності у навчанні іноземної мови, то ситуативний характер дії навички не буде зафіксований у мозку і перенесення не відбудеться. Саме з цієї причини безліч вивчених слів і за автоматизованих граматичних структур залишається невживаною, коли учні намагаються підтримати розмову іноземною мовою. Ситуативність здатна відтворювати комунікативну реальність і таким чином збуджувати інтерес учнів реальністю спілкування.

Процес спілкування характеризується, як відомо, постійною зміною предмета розмови, обставин, умов, задач тощо. Щоб бути адекватним тій або іншій ситуації, той, хто говорить, повинен це врахувати. Не підлягає сумніву, що підготувати учня до евристичності спілкування можливо тільки через розвиток у нього здібності до адекватного реагування.

Ось чому **п'ятий принцип навчання мови як засобу спілкування – принцип новизни.** Новизна забезпечує розвиток мовленнєвого уміння, зокрема його динамічності, здібності перефразувати, механізму комбінування,

ініціативності висловлювання, темпу мови й особливо розвиток стратегії і тактики комуніканта.

Що дає вчителю знання принципів комунікативності? Воно дає йому ключ до розуміння організації комунікативно орієнтованого навчання на уроках іноземної мови.

Інтелектуальна гра в навчальній роботі

Ефективність мовленнєвої діяльності учнів іноземною мовою багато в чому визначається наявністю в них інтересу до вивчення іноземної мови. Підвищити цей інтерес можна через використання в навчальній роботі мовленнєвої інтелектуальної гри – змагання, що значно збільшує практичний, освітній та розвиваючий потенціал.

Саме в такій грі створюються умови для інтелектуального та емоційного самоствердження учнів, а також забезпечується можливість використання мови як засобу спілкування та творчого використання своєчасного матеріалу. До структури гри входять завдання, що вимагають колективних обговорень, базуються на вмінні уважно слухати й осмислювати інформацію, аргументовано й розгорнуто висловлювати свою думку, а також індивідуальні конкурси.

Після проведення гри проводиться її аналіз: що нового й цікавого дізнались учні, які питання були найбільш складними, які мовні проблеми виникали, над чим ще потрібно попрацювати на уроках, щоб краще спілкуватись англійською мовою.

Отже, мовленнєві інтелектуальні ігри сприяють підвищенню рівня засвоєння учнями мови.

Усім відомо, що вибір лексики зумовлюється тематичним принципом. Після введення та закріплення нових слів і виразів необхідно активізувати їх у мовленнєвій діяльності.

Активізацію лексики я проводжу за допомогою таких вправ:

- ✓ answer the following questions;
- ✓ translate the sentences;
- ✓ make up sentences using the new words.

Часто використовую вправи типу: complete the sentences.

Засвоєнню лексики допомагають комунікативно-ігрові прийоми, які я використовую доволі часто.

Пропоную Вашій увазі деякі з них.

Гра «Країни, столиці, мови та люди, які живуть в цих країнах?»

Мета гри – активізувати знання учнів з країнознавчих тем.

Ведучий називає країну, наприклад: “Great Britain”. Учень, до якого він звернувся, говорить: “Great Britain is a country. The capital of Great Britain is London. The people living in GB are called Britons. The main language spoken in GB is English”. Наступному учневі ведучий говорить: “France” etc.

Гра «Крок-слово»

Ця рухлива гра призначена для закріплення лексичних одиниць.

Для її проведення знадобиться вільний простір в класі, а також картки зі словами. Вчитель розкладає на столі картки лицем вниз. На них написано: nature, fruit, vegetables, professions, school subjects...

Один з учасників витягає картку і починає робити кроки називаючи, наприклад, назви овочів, якщо йому дісталася ця картка. Темп він вибирає сам, але неодмінно умовою є те, що він не має права зупинятися. Якщо запас слів гравця вичерпався, а хтось інший знає ще якісь слова, він може спробувати зробити більше кроків. Перемагає той, хто зробив найбільше кроків і назвав найбільше слів. Далі гра продовжується вже з іншою карткою.

Можливий і такий варіант цієї гри, при якому до ключового слова, наприклад «Nature», слід на кожний крок називати слова, пов'язані з ним на змістом.

Гра «Двадцять питань»

Мета гри – тренувати учнів у формуванні загальних запитань.

Учитель загадує іменних, а учні повинні відгадати загадане слово.

Дозволяється задавати тільки загальні запитання.

Наприклад:

Is it a thing? – No, it is not.

Is it a vegetable? – No, it is not.

Can we eat it? – Yes, we can.

Is it sweet? – No, it is not.

Is it sour? - Yes, it is.

Is it yellow? – Yes, it is.

Is it a lemon? – Yes, it is.

Гра «Що це?»

Ця гра проводиться при вивченні та закріпленні лексики, а також сприяє розвитку навичок усного мовлення.

Вчитель заздалегідь готує картки, на яких записане ключове слово, а також кілька слів, що необхідно використати при поясненні даного слова. Учень має пояснити значення даного слова, не називаючи його, а інші учні повинні сказати, що це за слово.

Наприклад:

Masterpiece

- a picture
- the best work
- high quality

➤ artist

Можливий варіант відповіді:

It is a picture, statue etc that is of extremely high quality.

It is the best work of a particular artist.

Many people regard this painting as Raphael's

Велику увагу на своїх уроках приділяю інтерактивним та проектним технологіям. Адже, саме ці технології ефективно сприяють формуванню комунікативних навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії і дають можливість педагогу стати справжнім лідером учнівського колективу. Завдяки таким сучасним технологіям учні вчаться бути демократичними, критично мислити, приймати продумані рішення, а отже, відбувається постійна співпраця всіх учнів класу у ході уроку. При цьому учень і вчитель – рівноправні, тобто знають, вміють і здійснюють свою діяльність разом, чудово розуміючи, що вони роблять і для чого.

Основними формами інтерактивної роботи є навчальна взаємодія учнів у парах і мікрогрупах.

Щоб сформувати в учнів комунікативні навички в умовах модернізації освітньої галузі в Україні, педагоги повинні впроваджувати інтерактивні технології навчання.

А для цього вчителі мають дотримуватися таких вимог при проведенні сучасного уроку іноземної мови:

- ✓ Атмосфера, в якій проходять уроки, має бути максимально привабливою. Слід розставити півколом крісла або парти для учнів, а навпроти – крісло вчителя.
- ✓ Намагайтеся, щоб усе в кабінеті було підібрано з естетичним смаком і любов'ю. Поміркуйте, як розмістити технічні засоби навчання: телевізор, комп'ютер.
- ✓ Подбайте про необхідні, на вашу думку, наочні посібники.
- ✓ Подумайте, яку музику забагнеться учням слухати на уроці. Слід врахувати, що музика є одним із засобів підвищення ефективності навчального процесу, виховання громадянськості, підвищення мотивації під час вивчення іноземної мови.
- ✓ Керуйтеся гаслом: «Частіше посміхайтесь!». Нехай ваша посмішка відіб'ється на обличчях ваших учнів! Атмосфера на уроці має бути максимально дружньою.
- ✓ Нехай учень буде певною мірою розкутий. Йому не слід вставити при промовлянні кожної репліки, він має почуватися вашим товаришем, а не супротивником у майбутньому екзаменаційному двобої.
- ✓ Нехай час, проведений цікаво та змістовно у вашому кабінеті, спонукає учнів приходити до вас просто так, спілкуватися іноземною

мовою, допомагати вам у роботі (наприклад, готувати посібники для кращої організації занять).

- ✓ Наскільки це можливо, утримуйтеся від поганих оцінок. Уникайте конфліктних ситуацій, намагайтеся не викликати стресового стану учнів.
- ✓ Стежте за тим, щоб у вашому кабінеті завжди було легко дихати. Вчитель має бути вимогливим і доброзичливим, енергійним і турботливим, володіти аудиторією, а в разі потреби відійти в бік і спостерігати, як учні спілкуються, коли в групі починається практика у спілкуванні.
- ✓ Не бійтеся заспівати, пожартувати, посміятися! При цьому раціонально використовуйте кожну хвилину уроку.
- ✓ Діти повинні чути англійську мову, яка звучить у нормальному темпі, і самі говорити якомога більше.
- ✓ Розмовляти мовою, а не про мову! Нехай влітаються в малюнок уроку висловлювання, побажання, пропозиції, твердження, описи слайдів, сценок з костюмами і масками, жарти та сміх дітей, мовленнєві ігри, розгадування кросвордів, написання детективних історій, прогнозів погоди, планування міст майбутнього, розповіді про уявні та реальні події. Але нехай не буде місця для двійок нехай діяльна атмосфера уроку повністю захопить учнів та учителя.

Список використаних джерел

1. Інтерактивні технології в особистісно зорієнтованій освіті [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://osvita.ua>
2. Інтерактивні технології на уроках іноземної мови [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.br.com.ua
3. Особистісно орієнтовані технології у навчанні іноземних мов: методичний посібник. – Рівне, 2006 [3, с.6-12].
4. Шевченко Е. Використання інтерактивних технологій для розвитку пізнавального інтересу на уроках англійської мови // Англійська мова та література. – 2005. №24. – [4, с.4-6].

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ХІМІЇ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

Поняття «компетентнісний підхід» одержало поширення на початку ХХІ століття у зв'язку з дискусіями про проблеми і шляхи модернізації освіти.

Педагогічна наука показала, що вона не стоїть осторонь від суспільно-політичних процесів, які відбуваються в державі. Саме тоді з'явилися такі поняття як «особистісний підхід», «компетентнісний підхід», «інтерактивні (або інноваційні) технології навчання».

Для довідки.

Фундаментальні цілі освіти, сформовані в документах ЮНЕСКО:

- навчити одержувати знання /вчись вчитися/;
- навчити працювати і заробляти /вчення для праці/;
- навчити жити /вчення для існування/;
- навчити жити разом /вчення для спільного життя/;

Якщо «вчись вчитись» у нас було [1] вчитель, крім знань з предмета навчав учнів, як самим добувати знання, що для цього потрібно робити, які джерела інформації використовувати тощо, то наступні три цілі освіти радянська, а потім українська школа не вирішували зовсім. Перед школою не ставилось завдання навчити працювати і заробляти гроші, навчити жити, навчити жити разом.

Компетентнісний підхід передбачає не засвоєння учнями окремих один від одного знань і вмінь, а оволодіння ними в комплексі. У зв'язку з цим по-іншому визначається система методів навчання.

При цьому навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання, де всі учні і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Педагог виступає лише в ролі організатора процесу, лідера групи. Таке навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем. Воно ефективно сприяє формуванню вмінь, навичок і цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії. Оскільки світ стає дедалі складнішим, молодь потребує вміння розв'язувати складні проблеми, приймати зважені рішення.

Програма із загальноосвітньої підготовки не в стані сформувати рівень компетентності учнів, достатній для ефективного вирішення проблем в усіх сферах діяльності і в усіх окремих ситуаціях. Основна мета [2] формування ключових компетентностей.

Основні групи компетентностей можна охарактеризувати таким чином:

- *соціальні* (характеризують вміння людини повноцінно жити в суспільстві: брати на себе відповідальність, приймати рішення, робити вибір, безконфліктно виходити з життєвих ситуацій);
- *полікультурні* ? не тільки оволодіння досягненнями культури, але й розуміння та повага до людей інших національностей, релігій, культур, мов, рас, політичних уподобань та соціального становища;
- *комунікативні* ? вміння спілкуватися усно та писемно рідною та іноземними мовами;
- *інформаційні* ? вміння добувати, осмислювати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел;
- *саморозвитку і самоосвіти* ? мати потребу і готовність постійно навчатися протягом усього життя;
- *продуктивної творчої діяльності*.

Внутрішня структура компетентності:

- знання;
- пізнавальні навички;
- практичні навички;
- відношення;
- емоції;
- цінності та етика;
- мотивація.

Слідом за структурою йде сукупність **ключових компетентностей** як перелік певних дій чи вмінь:

- вивчати;
- шукати;
- думати;
- співробітничати;
- братися за діло;
- адаптуватися.

Вивчати:

- вміти вирішувати проблеми;
- вміти використовувати власний досвід;
- самостійно займатися власною освітою.

Шукати:

- добувати інформацію;
- вміти працювати з документами та класифікувати їх;
- консультуватися у експерта;
- працювати з різними базами даних.

Думати:

- критично мислити;
- мати власну позицію та формувати власну думку;

- оцінювати соціальні звички, пов'язані зі здоров'ям, споживанням, оточуючим середовищем;
- вміти оцінювати твори літератури та мистецтва.

Співробітничати:

- вміти співробітничати та працювати в групі;
- приймати рішення;
- вміти домовлятися;
- улагоджувати суперечки та конфлікти.

Братися за діло та адаптуватися:

- нести відповідальність;
- вміти організовувати свою роботу;
- вміти знаходити нові рішення;
- довести гнучкість реагування на зміни в житті;
- бути стійкими перед труднощами.

Спрямованість компетенцій:

1. Формування критичного мислення.
2. Рефлексія.
3. Визначення власної позиції.
4. Прояв у конкретній ситуації.
5. Поєднання потреб особистості та соціуму.
6. Опанування сукупністю способів діяльності.

Дидактичні принципи, на яких базується компетентнісне навчання, включають:

Науковість ґрунтується на відповідності змісту освіти рівню розвитку науки в певний історичний період.

Гуманізм ґрунтується на зверненні до особистості, забезпечення умов для навчання, розвиток здібностей.

Гнучкість ґрунтується на врахуванні специфіки регіону, навчального закладу, умов, що змінюються.

Уніфікація ґрунтується на використанні державних стандартів, єдиних навчальних планів і програм.

Діяльнісна спрямованість ґрунтується на націленні навчального процесу на формування вмінь і навичок шляхом організації діяльності учнів.

Технології компетентнісної освіти:

1. Навчання в групах.
2. Фронтальні технології.
3. Навчання у грі.
4. Навчальні дискусії.

Пріоритетні методи формування компетенцій:

1. Частково-пошуковий.
2. Портфоліо.

3. Метод проектів.
4. Дослідницький.
5. Проблемний.

Організація навчальної діяльності за компетентнісного підходу [?] нестандартність, проблемні ситуації, рольові ігри, уроки-виставки, інтегровані уроки тощо.

Щоб забезпечити формування ключових компетентностей на уроці, вчитель сам повинен бути компетентним в багатьох питаннях, крім знання свого предмета. Тому не дарма у вузах вивчається дуже багато самих різноманітних предметів, які, на перший погляд, не мають навіть точки дотику з обраною професією.

Однією з умов, що забезпечують успішну підготовку кваліфікованих робітників з середньою освітою, є достатньо високий рівень знань загальноосвітніх предметів. Якість підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ у величезній мірі залежить від того, наскільки професійна і загальноосвітня підготовка учнів представляє єдиний взаємозв'язаний і взаємообумовлений процес.

Викладання предметів загальноосвітнього циклу (фізики, хімії, математики та ін.) повинно бути достатньо високого наукового рівня і мати професійну спрямованість. Необхідно показати учням роль і місце даної науки в техніці і технології конкретного виробництва, перспективи його розвитку на основі новітніх досягнень тієї або іншої галузі науки, техніки і технології промислового або сільськогосподарського виробництва.

В профтехучилищі викладач має можливість здійснювати міжпредметні зв'язки не тільки з предметами шкільного циклу, але і з предметами професійного циклу, що сприяє виробленню в учнів зацікавленості до вивчення даного предмета. Для цього необхідно ознайомитись і проаналізувати програми предметів професійного циклу, зіп'яставити їх з програмою свого предмета, наприклад хімії, вибрати ті питання, які вивчаються на уроках хімії і одночасно є важливими для тієї чи іншої професії. Далі під час навчання акцентувати увагу учнів на важливості вивчення даного матеріалу, оскільки він має безпосереднє відношення до обраної ними професії.

Практика свідчить, що поряд із професійними знаннями випускник училища повинен мати повноцінну середню освіту і вміти застосовувати набуті знання із загальноосвітніх дисциплін у своїй професійній діяльності. Тому на уроках ми повинні пробудити в учнів позитивне ставлення до вивчення предмета, постійно розв'язувати і наочно демонструвати актуальність того матеріалу, що вивчається і як він пов'язаний з їх майбутньою професією.

На конкретних прикладах розглянемо сукупність ключових компетентностей як перелік певних дій чи вмінь.

Вивчаючи тему «Нафта, нафтопродукти», пропоную учням розв'язати проблему «бензинової кризи» або чим можна замінити дорогий бензин. Якщо

раніше звучали відповіді «технічним спиртом», говорили про електромобілі, то тепер можна почути відповідь про автомобілі, які працюють на воді. Суть методу: проводиться електроліз води з подальшим згорянням водню у кисні з виділенням величезної кількості енергії. Складність полягає в безпечності цього виду транспорту.

Вивчаючи тему «Естери», зазначаю, що це рідини з приємним фруктовим запахом, які використовуються в харчовій промисловості, як ароматизатори. Пропоную учням із власного досвіду зазначити, що ароматизують (креми, напої, тістечка).

Учням, які пропустили багато уроків по хворобі, пропонується опрацювати пропущений матеріал самостійно, а в разі потреби звертатись за консультацією до викладача.

Вивчаючи тему «Бензен, будова молекули», на уроці пропоную двом учням ознайомитись з фізичними властивостями даної речовини, для цього кожному з них даю по декілька джерел наукової літератури. Учні протягом певного часу добувають потрібну інформацію, а потім на дошці у формі гри «Дуель» записують по-черзі всі фізичні властивості бензену. Виграв той, хто більше назвав фізичних властивостей.

Написання рефератів на ту чи іншу тему також вимагає від учнів вміння працювати з різними джерелами інформації. Однак, останнім часом учні все частіше як джерело інформації використовують Інтернет, тому що це зручно, швидко і легко, не розуміючи того, що для цього потрібно мати глибокі фундаментальні знання з предмета, щоб «відсіяти зерно від половини».

Вивчаючи тему «Харчові добавки. Е-числа», заздалегідь в групі кухар-кондитер даю кільком учням завдання отримати консультацію по даному питанню у експерта [2] вчителя спецпредметів. Детальніше поцікавитись, яке відношення мають харчові добавки до обраної професії, навести конкретні приклади.

Проводжу уроки таким чином, щоб учні думали і робили правильні висновки самостійно.

Наприклад, тема «Будова атома»: пропоную охарактеризувати частинку нейтрон за зарядом. Як правило, відповідь відсутня і лише після незначної підказки, що відповідь приховується у самому слові [2] чути хорову відповідь «нейтральна».

Під час уроків навчаю учнів мати власну позицію та формувати власну думку. Однак зауважую наступне, якщо це стосується уроку, то це добре, але якщо це стосується роботи, то це не дуже добре, тому що може зашкодити вашому подальшому кар'єрному росту.

Після школи учні приходять в училище з дуже низьким рівнем знань з предмета. Навчаю учнів бути стійкими перед труднощами, не боятися їх, не опускати руки, а починати вчити. Не відразу все вийде, але із часом результат навчання буде помітним.

Деяких нестриманих учнів навчаю «правила світлофору»: червоний — жовтий — зелений кольори, що в перекладі на дії означає: зупинись — подумай — дій.

Однією з особливостей сучасної науки є її інтеграція, об'єднання теоретичних знань у цілісну систему, що відбиває об'єктивний світ в його єдності й розвитку. Інтеграція сучасних наукових знань як одна з найважливіших тенденцій розвитку науки має знайти відображення у професійному навчанні.

Інтеграція — поняття загальнонаукове. Під інтеграцією наукових знань розуміють процес взаємопроникнення структурних елементів різних галузей знань, що супроводжується збільшенням їх узагальненості й комплексності, ущільненості.

У цьому розумінні варто згадати про інтегровані уроки.

Останнім часом мною було проведено два уроки хімії, інтегровані з біологією, на тему: «Органічні сполуки і здоров'я людини», «Вітаміни». Викладач біології, присутній на цих уроках, знайомила учнів з роллю і значенням даних сполук в життєдіяльності живих організмів.

Особливо цікавим виявився урок хімії інтегрований із спецпредметом, проведений у групі автомеханіків на тему «Нафта, нафтопродукти».

По тих запитаннях, які звучали в ході уроку від учнів, можна було зробити висновок, що вони компетентні в багатьох проблемах сучасного життя і намагаються їх якимось чином вирішувати.

Під час уроку учні пригадали будову і роботу чотирьохтактного двигуна внутрішнього згоряння. Викладач професійного предмета розповів про процес детонації. Було також розглянуто питання детонаційної стійкості бензинів, октанове число.

В ході уроку учні запитували:

1. Чи відчуває детонацію водій, який сидить за кермом?
2. Як детонаційні процеси позначаються на самому двигуні?
3. Чи в державі є якісь установи, які перевіряють якість нафтопродуктів, що реалізуються на АЗС?
4. Чи можна в домашніх умовах бензин з нижчим октановим числом перетворити в бензин з вищим октановим числом?
5. Чи має газойль октанове число?

Роблячи висновок, можна сказати, що впровадження компетентнісного підходу в практику роботи навчального закладу є необхідним, оскільки дозволяє вирішити найгостріші проблеми, які виникають в учнів при опануванні значного обсягу теоретичних знань, відчувають суттєві утруднення в діяльності для вирішення конкретних життєвих завдань, виявляються безпорадними при визначенні життєвих планів, організації власної самоосвіти.

Компетентності формуються в процесі навчання, і не тільки у навчальному закладі, але і під дією сім'ї, друзів, роботи, політики, релігії, культури тощо. У зв'язку з цим реалізація компетентнісного підходу залежить від всієї освітньо-культурної ситуації в цілому, в якій живе і розвивається учень (школяр, студент).

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ПТНЗ

У сучасно-економічних умовах на ринку праці потрібні не лише знання, вміння і навички, але й здатність їх застосовувати на практиці, виконуючи різні функції. Унаслідок безперервних змін у науково-технічній сфері виробництво потребує таких працівників, які здатні виконувати функції з новим змістом. Воно є замовником освітніх послуг і висуває конкретні вимоги до потенційних працівників. У цьому проглядається схильність системи професійної підготовки до деякого відставання, адже ступінь відставання залежить від часу реакції освітньої системи на актуальні запити виробництва. Виходом з цієї «потенційної ями» є випереджувальна професійна освіта, яка ґрунтується на результатах моніторингу змін в науці, техніці та виробництві. Це докорінно змінює установку педагогів (у ПТНЗ – викладача чи майстра виробничого навчання) щодо підходів до формування такої здатності, зміщуючи кінцеву мету професійної підготовки із знань, умінь та навичок на компетенції.

У вітчизняних і зарубіжних педагогічних дослідженнях обговорюються різні аспекти компетентісного підходу, зокрема: модернізації освіти, методологічні проблеми компетентісного підходу в освіті, теоретичні основи компетентісного підходу, розробки стандартів нового покоління, професійна компетентність фахівця та її вдосконалення. Надалі актуальною проблемою залишається моделювання фахівців у термінах компетентностей, трансляція компетентностей в освітні цілі навчальних програм з дисциплін, модернізація змісту і навчальних програм для професійної підготовки фахівців різних галузей.

Компетентність як інтегральна здібність передбачає не стільки наявність знань, як володіння певними особистісними характеристиками та вмінням у будь-який час знайти інформацію адекватну ситуації та ефективно її застосувати. У цьому бачимо посилення практичної орієнтації освіти взагалі і професійної зокрема.

Запровадження компетентісного підходу на різних рівнях професійної освіти зустрічається з певними труднощами, зокрема, формулюванням переліку і змісту того, що має бути конкретно досягнуто і виміряне в навчанні; добором відповідних методів викладання, форм навчання, засобів оцінювання досягнутого результату; визначенням часу, необхідного в типових умовах для досягнення запланованого навчального результату (трудомісткості навчання) тощо. [7, с. 350].

Щоб найповніше врахувати всі аспекти діяльності працівника, запропоновано застосувати такий провідний методологічний підхід до визначення компетентності будь-якого випускника конкретного навчального закладу, який інтегрує інтелектуальний, професійний, фаховий і суб'єктний аспекти, що характеризують кожну діяльність. За необхідності ці аспекти можуть компенсувати недостатню сформованість певних показників його компетентності, оскільки відсутність будь-якого з них не дозволить досягти основної мети професійної діяльності [10, с. 27]. Компетенцію також розглядають, як «новоутворення, що складають квінтесенцію професійного мислення та індивідуального стилю професійної діяльності» [8, с.155]. У цьому аспекті для формування професійної компетентності майбутнього фахівця набуває значення й інтегративний підхід, особливо інтеграція теоретичної та практичної підготовки, зокрема в ПТНЗ [9].

Під впливом об'єктивних економічних причин відбувся перехід до нових підходів визначення якості професійної підготовки. Провідними якостями сучасного фахівця вважають відповідальність, самостійність і готовність до самовдосконалення на вимогу часу. Сформованість цих якостей визначається через низку компетенцій, за допомогою яких можна визначати зростання кваліфікації без прив'язки до розряду, а також визначати відмінності в кваліфікації працівників із одним розрядом. У цьому аспекті компетентнісний підхід став концептуальною основою Національної рамки кваліфікацій.

Застосування традиційної технології проектування професійних компетенцій призводить до розповсюдження феномена функціональної неграмотності, яка може проявлятися різною мірою в одній або кількох сферах життєдіяльності людини, в тому числі й професійній діяльності. Він виникає через низьку результативність і ефективність професійної підготовки, недостатню адаптацію людини до змінних умов виробництва. До основних причин функціональної неграмотності належать: «репродуктивне, не творче, строго алгоритмізоване мислення; недостатню інструментальність, операціональність знань і вмінь; низький рівень загальної культури і моральної надійності особистості; пасивну стратегію поведінки» [2, с.33]. У цій характеристиці причин проглядається і натяк на їх усунення – потрібно підвищувати мотивацію до постійної самостійної пізнавальної, творчої активності майбутніх і діючих працівників, мобілізувати власні мотиваційні ресурси.

На практиці багато випускників ПТНЗ мають пропрацювати на робочому місці (залежно від професії) 2-5 років, щоб вийти на потрібний для конкретного виробництва і робочого місця рівень кваліфікації. Основною причиною цього явища є не недостатній рівень знань, умінь і навичок, а вміння виконувати необхідні функції, обов'язки на своєму робочому місці через не сформованість тих або інших компетенцій.

Застосування компетентнісного підходу в професійній освіті і навчанні набуває дещо іншого, ніж при традиційному підході, виразу, оскільки він дає можливість досить об'єктивно оцінити придатність кожного претендента на робоче місце, виробити чіткі критерії якості для даної діяльності, орієнтація на які дозволить в майбутньому мати визнання в обраній галузі. За такого підходу відбувається узгодження інтересів усіх зацікавлених сторін, зокрема держави, роботодавця, навчального закладу і самого працівника. Проте важливими моментами цього узгодження є визначення того, які конкретно компетенції формуються на різних етапах професійної підготовки.

Урахування цих моментів у професійній підготовці призводить до зміщення уваги науковців до модульно-компетентнісного підходу і вивчення тих умов, що дають можливість його реалізувати. До таких умов належать, зокрема, й організаційно-педагогічні. Ураховуючи актуальність компетентнісного підходу для професійної підготовки (і, зокрема, професійно-практичної) в системі ПТО, а також технологічно більш проробленого його варіанту – модульно-компетентнісного, важливо врахувати його особливості:

1) спрямованість на становлення ключових і професійних компетенцій, розвиток цих компетенцій;

2) перехід до конструювання змісту освіти на засадах від «знань» до «способів діяльності»,

3) орієнтація на значущі для сфери праці цілі, відмінність поняття «модуль» в системі ПТО (професійний модуль) такому ж поняттю у вищій освіті (навчальний модуль),

4) збільшення ресурсів на підготовку кадрів на засадах модульно-компетентнісного підходу тощо [2, с. 59-60].

Варто відзначити, що в умовах переходу на навчання на модульно-компетентнісній основі, ми вже сьогодні працюємо над впровадженням стандарту професійно-технічної освіти нового покоління за професією “Електрогазозварник”.

Під час освоєння компетенцій відбувається впорядкування та систематизація теоретичних знань на нових засадах. Побудова змісту освіти на цих засадах потребує інтеграції теоретичної і практичної складових навчання, коли для кожного рівня навчання і модуля чітко визначаються і формулюються результати, а також передбачаються критерії їх оцінювання. Застосовуючи компетентнісний підхід під час проектування навчальної програми важливо вибрати такі форми і методи навчання, які дозволяють цілеспрямовано формувати заплановані компетенції як на теоретичному, так і виробничому навчанні, застосовуючи індивідуальний підхід до кожного учня (оскільки кожен учень має навчатись в індивідуальному темпі). На цьому етапі важливо визначити ті компетенції, які вже властиві учням, і не витрачати час на їх формування [6, с. 10]. Перехід на нову основу навчання потребує і впровадження нових методів оцінювання, що ґрунтуються на діяльнісному підході.

Оскільки раніше трудова діяльність робітника (фахівця) поділялась на технологічні елементи (стандартні операції та їх цикли, характерні для масового виробництва), то його кваліфікація прив'язувалася до тарифних розрядів. Нині, коли в галузевій структурі переважають одиничне і дрібносерійне виробництво, на перший план виходять нетехнічні аспекти діяльності робітника – функції, які треба виконувати на робочому місці. Для виконання цих функцій потрібно багато вмінь, які адаптуються під кожну виробничу (професійну, фахову) проблему (ситуацію), яка складається на робочому місці або при їх зміні.

Упровадження компетентнісного підходу в конкретний професійний (фаховий) простір потребує розроблення моделі структури професійної (фахової) компетентності фахівця. Оскільки професійна компетентність є динамічним утворенням, яке має адекватно реагувати на зміни в науці, техніці й виробництві, компетентнісний підхід стає провідним, взаємодіючи з іншими підходами, зокрема інтегративним. На основі моделі структури професійної (фахової) компетентності модернізується професійна підготовка, яка на нових засадах дозволяє майбутньому фахівцю подолати зовнішні та внутрішні перешкоди на шляху формування професійної компетентності та мислення. На ефективність застосування компетентнісного підходу для підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ впливають особливості контингенту, педагогічні умови, навчальне середовище, рівень готовності педпрацівників до його реалізації та співпраці зацікавлених сторін. До подальших перспектив дослідження належать визначення шляхів формування професійної компетентності в ПТНЗ.

Таким чином, майбутній кваліфікований електрогазозварник повинен володіти певними якостями, зокрема для оволодіння необхідними навичками в процесі виконання робіт згідно освітньо-кваліфікаційною характеристикою для електрогазозварник, наприклад, ; потрібно формувати відповідні базові професійні компетенції.

Учні ПТНЗ повинні навчитись самостійно відтворювати здобуті знання, вміти самостійно вдосконалювати свої професійні вміння та навички, вдосконалювати свою особистість. Все це в комплексі дає змогу сформувати особу кваліфікованого робітника, який буде здатним адаптувати свої знання та вміння до умов та вимог конкретного виробництва чи сфер діяльності. Тобто таким чином стає можливим якісне формування базових професійних компетенцій майбутніх кваліфікованих робітників за професією “Електрогазозварник” у процесі фахової підготовки.

Отже, можна зробити висновок, що нині йде активний пошук нової моделі освіти. Традиційна система освіти була розрахована на набуття аналітичних і інтелектуальних знань, вмінь і навичок їхнього вико- ристання. Виникає необхідність зміни стратегічних, глобальних цілей освіти, перестановки акценту зі знань фахівця на його людські, особистісні якості, що постають водночас і як ціль, і як засіб його підготовки до майбутньої професійної діяльності. Нова освітня програма професійної освіти розглядає орієнтацію на інтереси особи, на становлення її ерудиції, розвитку самостійності у здобутті знань тобто на компетентнісний підхід до освіти.

Література:

1. Андреев А. Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа / А. Л. Андреев // Педагогика. – 2005. – № 4. – С.19–27.
2. Блинов В. И. Компетентностный подход на разных уровнях профессионального образования./В. И. Блинов : [Содержание, формы и методы обучения в высшей школе: Аналитические обзоры по основным направлениям развития высшего образования]. – М. : [ФИРО], 2009. – Вып. 7. – 72 с.
3. Камінський Б. Т. Навчальний план та програми для професійного навчання безробітних (перепідготовка). Професія : Монтажник інформаційно-комунікаційного устаткування. Код – 7242.2. / Б. Т. Камінський, Л. К. Стечкевич, О. О. Стечкевич, І. М. Тибель. — Київ : Львів : [б. в.], 2010. – 40 с.
4. Камінський Б. Т. Навчальний план та програми для професійного навчання безробітних (перепідготовка). Професія : Оператор інформаційно-комунікаційних мереж. Код – 4112. / Б. Т. Камінський, Л. К. Стечкевич, О. О. Стечкевич, І. М. Тибель. — Київ : Львів : [б. в.], 2010. – 40 с.
5. Камінський Б. Т. Навчальний план та програми для професійного навчання безробітних (перепідготовка). Професія : Демонстратор-консультант з продажу інформаційно-комунікаційного устаткування. Код – 5220. / Б. Т. Камінський, Л. К. Стечкевич, О. О. Стечкевич, І. М. Тибель. — Київ : Львів : [б. в.], 2011. — 38 с.
6. Мілохіна М. О. Модернізація навчальної програми у професійній підготовці майбутніх операторів комп'ютерного набору: компетентнісний підхід / М. О. Мілохіна // Професійно-технічна освіта. – 2011. – №3. –С. 8–10.
7. Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій освіті України : матеріали методологічного семінару / АПН України, Інститут педагогіки. – К. : Педагогічна думка, 2009. – 360 с.
8. Старшинова Т. А. Интегративный подход как основа формирования компетентности /Т. А. Старшинова, В. Г. Иванов // Высшее образование в России. – 2009. – №8. – С.154–156.
9. Стечкевич О. О. Інтегрований урок виробничого навчання у контексті впровадження інновацій: компетентнісний підхід / О. О. Стечкевич, І. М. Тибель // Розроблення Державних стандартів ПТО нового покоління: проблеми та перспективи : матеріали круглого столу в рамках виставки «Інноватика в освіті України» (м. Київ, 27–29 жовтня) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – К., 2010. – С.58-64.
10. Ягупов В. В. Методологічні основи розуміння та обґрунтування понять «компетентність» і «компетенція» щодо професійної підготовки майбутніх фахівців / В. В. Ягупов // Нові технології навчання : науково-методичний збірник / Інститут інноваційних технологій змісту освіти, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки – Київ ; Вінниця, 2011. – Вип. 69. – Ч.1. – С.23-29.
11. О. О. Стечкевич // [Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.](#) - 2012. - Вип. 33. - С. 511-515.

*Шевчук Ірина Олександрівна,
викладач української мови та літератури,
ДПТНЗ «Березнівське вище професійне
училище»*

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ

*Мета навчання дитини полягає в тому,
щоб зробити її здатною розвиватися далі
без допомоги вчителя.*

Е.Хаббард

Сучасний випускник має знайти своє місце в житті, має володіти певними якостями: бути гнучким, мобільним, конкурентноспроможним; критично мислити; використовувати знання для розв'язування життєвих проблем; генерувати нові ідеї; приймати нестандартні рішення й нести за них відповідальність; володіти комунікативною культурою, вміти працювати в команді; вміти запобігати та виходити з будь-яких конфліктних ситуацій; бути здатним до вибору численних альтернатив, які пропонує сьогодення.

Компетентнісне навчання зорієнтоване на розвиток особистості, культури мислення, самостійності та відповідальності за прийняті рішення. Ми маємо дати учню свободу і самостійність, дозволити йому робити помилки і виправляти їх, розвивати якості лідера і разом з тим наділити відповідальністю, забезпечити гнучкість в навчальних ситуаціях. Тобто потрібно створити умови для формування ключових компетентностей: загальнокультурної, інформаційно-комунікаційної, комунікативної, громадянської, міжпредметної естетичної, проектно-технологічної, соціальної та ін. У цьому допомагають уроки літератури.

Література – своєрідна скарбниця не тільки художньої спадщини, але й багатовікового життєвого досвіду людства. На матеріалі життєвого досвіду багатьох поколінь у художніх творах відображено прагнення людства до справедливості, пошуку істини, страждання, високі ідеали й помисли. Перед читачем розгортаються долі персонажів. З позиції вічних цінностей зображуються різні шляхи досягнення високих мрій і здійснення нищих бажань. Знайомлячись з твором, з авторською манерою відтворення життєвих ситуацій і почуттів, читач співпереживає, спостерігає навколишній світ очима оповідача, оцінює його рішення і вчинки, бачить їх результати і має можливість зробити власні висновки. Психологічно він разом із героєм «проживає» якийсь етап його життя. Непомітно для нього складаються нові переконання не на основі засвоєних повчань, а внаслідок осмислення майстерно відображеного життя персонажів і самостійно зроблених висновків.

Першочерговим завданням стає не просто збагачення учня певною кількістю знань, а насамперед виховання. Тільки духовність звільняє людину від знеособлення, піднімає до вершин свого призначення, формує загальнокультурну компетентність.

Основою буття людини є її серце. Істинне життя людини – це боротьба за чисте, світле серце. У своєму серці людина осмислює, переживає власне буття як повноту, долучається до естетичних вимірів Всесвіту та морально-етичних проблем.

На мою думку, серйозним недоліком у вихованні є нав'язування учням своїх світоглядних норм, позицій, догм. Учень повинен мати право на власний світогляд, а завдання вчителя - давати інформацію і вчити учня робити вибір. Потрібно відкинути звичку навіть після широкої дискусії пропагувати єдино правильне рішення, розглядаючи будь-яку проблему, необхідно забезпечити можливість для роздумів учнів, сумнівів, пошуків істини. Сьогодні світ стає все складнішим, та вимагає вміння вирішувати складні проблеми, критично ставитися до обставин, порівнювати альтернативні точки зору та приймати зважені рішення. Здатність учня аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання орієнтовані на загальнолюдські цінності, мислити критично є навичкою, яку треба формувати, розвивати в процесі навчання та виховання учнів.

В. О. Сухомлинський радив виховувати в учнів прагнення пізнавати навколишній світ, виконуючи складні розумові операції; аналіз, синтез, порівняння, узагальнення; бачити причинно-наслідкові зв'язки; самотійно, без зовнішнього тиску оцінювати явища навколишньої дійсності; розвивати вміння доказово відстоювати свої думки й погляди, прагнення своєю розумовою та іншою працею щось довести, утвердити, відстояти; спостерігати, досліджувати, робити власні висновки з явищ навколишнього життя на основі прочитаного в довідковій літературі, наукових журналах тощо. Важливо залучати учнів до висловлення різних думок, поглядів щодо будь-якої навчальної проблеми. І разом з цим привчати робити власний вибір.

Це й зумовлює специфічну модель взаємодії та взаємних стосунків вчителя і учнів. По-перше, на уроках створюється особлива атмосфера взаємодовіри та взаємоповаги. По-друге, модифікується концепція дитини, дає новий підхід до художнього тексту як основи розвитку духовності.

Особлива увага звертається на:

- ознайомлення з духовними знаннями та традиціями людства з метою заповнення порожнечі внутрішнього світу;
- усвідомлення кожною дитиною власної неповторності та відповідальності перед Всесвітом;
- розвиток любові, вдячності як основи ставлення до світу та людей;

➤ формування культурної людини через спілкування з минулим та майбутнім.

Основні напрямки реалізації даної ідеї такі:

- осмислення духовних і моральних проблем тексту;
- створення ситуації творчого пошуку, розуміння основних ідей та образів тексту;
- дослідження художньої, естетичної цінності тексту;
- «заглиблення» в текст, глибокий аналіз його змісту та ідей шляхом поглибленого дослідження;
- реконструкція смисложиттєвої проблематики тексту щодо вічних моральних цінностей.

Мета уроків – усвідомлення змодельованого в текстах національного, етнічного, загальнолюдського духовного досвіду, вивчення психоемоційного переживання зображених у них проблем, образів, ідей.

Алгоритм інтерпретації та аналізу тексту передбачає такі етапи:

- створення відповідного емоційного настрою, щоб допомогти учням налаштуватися на рецепцію духовно-мистецького виміру тексту;
- учитель дає настановку на сприйняття тексту, учень зосереджується на рефлексії та саморефлексії. Відбувається заглиблення в певну історико-культурну епоху, психологічна адаптація до неї;
- аналіз моделі світу автора в тексті. Осягнення філософсько-естетичних ідей тексту. Перетворення художніх образів в поняття, судження, ідеї, концепції. Естетичний рівень усвідомлення. Емоційний відгук, оцінка, співучасть, співпереживання учнів щодо тексту;
- осмислення проблем тексту та розгляд його як художньо-естетичної моделі світу. Засвоєння учнями досвіду певної культури. З'ясування тогочасних ідеалів людства, зафіксованих в даному тексті, зіставлення їх із сучасними, зокрема власними.

За результатами досліджень, найбільш сприятливі умови для творчої думки складаються тоді, коли людина стикається з протиріччями, які вона не в змозі пояснити на підставі наявних у неї досвіду і знань, коли перед нею виникає проблема, питання, що вимагає розв'язку. Труднощі долаються посиленою роботою думки, активними пошуками рішення. Активізується мислення, людина прагне співставити наявні знання з новими обставинами, зрозуміти причини і суть нових фактів і явищ, пояснити протиріччя.

Створення на уроках проблемних ситуацій сприяє розвитку особистості, формуванню активної життєвої позиції, умінню висловлювати і відстоювати свою точку зору, толерантно вести дискусію. Але все це буде відбуватися за умови, коли питання, що пропонуються учням, є цікавими для них. Адже психологами доведено, що однією з важливих пізнавальних потреб людини є прагнення до пізнання незрозумілих для неї явищ. Великий інтерес викликають питання:

- Чіпка: істота підла чи піднесена?

- Чому Маруся Чурай не може простити Грицеві зраду навіть після його щирого каяття?

- Роман Івана Багряного «Тигролови» має відкритий фінал. Чому?

На уроках з вивчення біографії письменника використовую цікаві факти з життя, рекомендую самостійно складати на основі підручника логічну схему-конспект. Такий вид роботи вчить вибирати головне, логічно компонувати матеріал. Творчому пошукові сприяють і такі завдання: знайти цікаві факти з життя письменника, написати і захистити реферат на задану тему («Новаторство драматурга Івана Карпенка-Карого в жанрі комедії», «Берегиня української літератури Ліна Костенко»).

Об'єктом вивчення літератури є художній твір, що й зумовлює організацію системи роботи з учнями, в основі якої естетична природа та духовна сутність.

Однією з основних форм у моїй практиці є діалог, який відбувається на всіх етапах навчальної діяльності і до якого я залучаю учнів, спонукаю їх розмірковувати, робити узагальнення і висновки, висловлювати власні думки і оцінки, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства. Так, вивчаючи повість Ольги Кобилянської «Людина», ставлю запитання: «Про що ця повість?», «Кого ми називаємо людиною?», «Який зміст слова «людина» для героїні твору, для письменниці, для вас особисто?». Перед прочитанням п'єси Миколи Куліша «Мина Мазайло» ставлю питання: «Які проблеми піднімає автор у своєму творі?», потім обговорюємо проблематику п'єси, а також аналізуємо чи актуальні проблеми п'єси сьогодні.

На уроках літератури розвивається асоціативне мислення учнів. Враховуючи особливості учнів даю завдання знайти образи-символи, що найкраще передають почуття, враження від образу чи твору; створити словесну рекламу прочитаного твору.

Проблема формування загальнокультурної компетентності дає результат тільки тоді, коли вчитель ставиться до учня як до особистості, надає йому змогу самореалізуватися, враховує його можливості, особливості, здібності.

Зважаючи на викладене, у вивченні літератури стає нагальною потреба формування цілісного, системного уявлення про світ, людину в ньому та культуру як спосіб буття людини в світі, формування загальнокультурної компетентності.

Список використаної літератури:

1. Волобуєва Т. Вітагенні технології компетентісного навчання / Т. Волобуєва // Відкритий урок. – 2007. - № 11. – С. 8.

2. Губрієнко К. М. Професійна етика в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / К. М. Губрієнко // Педагогічна майстерня. – 2014. - № 11. – С. 36-42.

3. Компетентності [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki

4. Корольова Н. Упровадження інноваційних методів навчання на уроках загальноосвітніх дисциплін / Н. Корольова // Профтехосвіта. – 2014. - № 7. – С. 13-15.

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ВИВЧЕННІ БІОЛОГІЇ

*Без передбачення і плану
робота неможлива,
але контури гарного уроку
народжуються в уяві вчителя лише
наочно, загалом, - гарний урок,
як справжня творчість учителя,
створюється вже на самому уроці.
В. Сухомлинський*

Компетентність

- Це здатність застосовувати набуті знання, вміння, навички, способи діяльності, власний досвід у нестандартних ситуаціях з метою розв'язання певних життєво важливих проблем.

Формування ключових компетентностей на уроках біології

- інформаційна компетентність
- комунікативна компетентність;
- здоров'язберезувальна компетентність.

Інформаційна компетентність

- За допомогою реальних об'єктів (телевізор, магнітофон, телефон, факс, комп'ютер, принтер, модем, копір тощо) й інформаційних технологій (аудіо-, відеозапис, електронна пошта, ЗМІ, Інтернет) формуються вміння самостійно шукати, аналізувати та відбирати необхідну інформацію, організовувати, перетворювати, зберігати та передавати її. Дана компетентність забезпечує навички діяльності учня стосовно інформації, що міститься в навчальних предметах та освітніх галузях, а також у навколишньому світі.

Учень:

- **уміє адаптуватися до різних життєвих ситуацій;**
- **уміє працювати з інформацією;**
- **самостійно здобуває необхідні предметні знання для виконання практичних робіт;**
- **розвиває здібності до адаптації в мінливому інформаційному середовищі.**

Комунікативна компетентність

- Включає знання необхідних мов, способів взаємодії з оточуючими й окремими людьми та подіями, навички роботи у групі, відігравання різних соціальних ролей у колективі. Учень має вміти презентувати себе, написати лист, анкету, заяву, поставити запитання, вести дискусію й ін. Для освоєння даної компетентності в навчальному процесі фіксується необхідна й достатня кількість реальних об'єктів комунікації та способів роботи з ними для учня кожного ступеня навчання в рамках кожного досліджуваного предмета чи освітньої галузі.

Учень :

- виявляє гнучкість, мобільність, проникливість, толерантність, творчу ініціативність;
- критично мислить;
- виявляє комунікабельність у різних соціальних групах;
- самостійно працює над розвитком власного інтелекту, культури.

Здоров'язбережувальна компетентність

- ▶ здатність учня застосовувати в умовах конкретної ситуації сукупність здоров'язбережувальних компетенцій, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей.

Учень:

- ▶ здатність застосовувати в умовах конкретної ситуації сукупність здоров'язбережувальних компетенцій, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей

Приклади формування ключових компетентностей на різних етапах уроку

Інформаційна компетентність

- ▶ розробка уроків із застосуванням мультимедійного проектора, що допомагає ілюструвати теоретичний матеріал;
- ▶ проведення віртуальних лабораторних і практичних робіт;
- ▶ урок-семінар з теми «Віруси» (створення і демонстрування учнівських презентацій);
- ▶ урок-конференція з теми «Вплив діяльності людини на стан біосфери»

Комунікативна компетентність

- ▶ технологія проблемного навчання (Віруси – це істоти чи речовини? Чому віруси неможливо знищити? Чи може бути живий організм отрутою).
- ▶ робота в групах;
- ▶ інтерактивні вправи :
 - «Завершіть фразу»,
 - «Я так думаю»,
 - «Мікрофон»,
 - «Мозковий штурм»,
 - діаграма Вена.

Здоров'язбережувальна компетентність

Прийоми та методи:

- створення проблемних ситуацій – ситуативні завдання;
- використання методу проектів (Профілактика ВІЛ-інфекції/ СНІДу та інших вірусних захворювань людини);
- групові форми роботи;
- різноманітні самостійні роботи;
- розв'язування задач;
- практичні та лабораторні роботи (Н-д «Порівняння симптомів захворювань, які викликаються вірусами і бактеріями»);
- застосування елементів інтерактивного навчання

Здоров'язбережувальна компетентність

- Самостійна робота учнів: виконайте тест. Виберіть окремо відповіді (в цифрах), які стосуються вуглеводів та ліпідів:
- Головними хімічними елементами цих речовин є: C,H,O.
- До складу цих речовин можуть входити інші елементи.
 - Ці речовини абсолютно гідрофобні.
 - Назви багатьох речовин цього класу закінчуються на «аза».
 - Назви багатьох речовин цього класу закінчуються на «оза».
 - Для цих речовин характерні різні види ізомерії.
 - Ці речовини- обов'язкові компоненти мембран.
 - Основне джерело енергії.
 - Запасне джерело енергії.
 - Ці речовини енергосмішні.
 - Ці речовини – складні ефіри.
 - Серед них є полімери.
- Для цих речовин характерні глікозидні зв'язки.
- Крохмаль.
 - Целюлоза.
 - Терпени.
 - Воски.
 - Рибоза.
 - Стероїди.
 - Хітин.
 - Глікоген.
 - Вітамін К.
 - Відповідь.
 - Ліпіди:
 - Вуглеводи:

Біологічний диктант.

- а) Загальна формула моносахаридів- $C_nH_{2n}O_n$
- б) Дезоксирибоза і рибоза-це-пентози
- в) Глюкоза і фруктоза-це-гексози
- г) Лактоза, мальтоза, сахароза-це-дисахариди
- д) Фруктоза і глюкоза утворюють- сахарозу
- е) Чи однакову формулу мають крохмаль і целюлоза?- Так
- є) Тваринний крохмаль-це-глікоген
- ж) При розщепленні 1г вуглеводів виділяється 17,6 кДж теплової енергії
- з) Скільки відомих рівнів просторової організації білків?- Чотири
- и) Первинна структура білків з'єднана за допомогою пептидних зв'язків
- і) Необоротний процес руйнування первинної структури білків називають- деструкцією

► **Експрес-опитування**

1. Властивість живих організмів називається розмноженням.
 2. Форми розмноження організмів: ... і
 3. До форм нестатевого розмноження належать:
 4. Одноклітинні організми розмножують в основному
 5. Для грибів та спорових рослин характерне розмноження
 6. Відокремлення від материнського організму багатоклітинної частини властиве для розмноження.
 7. Термін «регенерація» означає
 8. Поліембріонія – розвиток кількох зародків із
 9. Унаслідок нестатевого розмноження дочірні особини за набором спадкової інформації є точними копіями
-

- Я вважаю, що формування ключових компетентностей учнів, сприяє підвищенню інтелекту дитини, зміцнює віру у власні здібності, стимулює активність і творчість, а сучасні інноваційні технології створюють сприятливі умови для формування пізнавального інтересу до вивчення предмету, підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу.
-

**Шукалюк Галина Петрівна,
викладач**

Рівненський професійний ліцей

РОЗВИТОК ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПТНЗ ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

За сучасної економічної ситуації в Україні значно зросли вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців. Різноманітні підприємства, особливо нової формації, воліють отримувати фахівців максимально високої професійної кваліфікації. Процес підготовки таких фахівців починається у професійно-технічному навчальному закладі.

Професійне навчання сприяє вихованню в учнів творчого ставлення до праці, вміння самостійно приймати те чи інше рішення, застосовувати на практиці здобуті знання тощо. Одне тільки те, що професійна підготовка учнів проходить у спеціальних приміщеннях — майстернях, де майстер дає інформацію про сучасне виробництво, сприяє формуванню та усталенню інтересів до обраних професій, є найважливішим етапом для якісного формування в учнів мотивів подальшої професійної адаптації, уявлень про основні, найнеобхідніші на даний час регіону, галузі практичної діяльності, основи сучасного виробництва, існуючий професійний попит на робітничі професії.

Реалізація Законів України «Про освіту» [1], «Про професійно-технічну освіту» [2] та перехід професійно-технічних навчальних закладів України на зміст і структуру навчання, викладені у Державних стандартах професійно-технічної освіти (ДС ПТО), потребують змін у процесі навчання й виховання учнів, розробки нових підходів до формування у них ключових компетентностей.

Одним із шляхів практичної реалізації зазначеної мети є імплементація міжпредметних зв'язків. Їх основною метою є забезпечення цілісного сприйняття учнем професії, розуміння необхідності знань і вмінь, що здобуваються при вивченні кожного з предметів.

Міжпредметні зв'язки займають важливе місце в педагогічній практиці ПТНЗ і широко використовуються викладачами як спецдисциплін, так і предметів загальноосвітнього циклу. Але вони часто не систематизовані і не завжди для учнів очевидні можливості застосування отриманих знань у майбутній професійній діяльності.

Таким чином, ми бачимо, що розробка методики використання міжпредметних зв'язків та їх практична реалізація у вигляді конкретних уроків у ПТНЗ потребує вдосконалення, а зміст матеріалу і форма його викладення потребує приведення у відповідність до парадигми компетентісно зорієнтованої педагогіки.

На уроках теоретичного та виробничого навчання учні ознайомлюються з основами виробничих технологій, особливостями умов праці, випробовують

свої сили на практиці, у процесі цих уроків формується їхня майбутня професійна придатність.

Одним із провідних напрямів розвитку освіти в Україні визнається збереження здоров'я учнів. Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми, зокрема робіт Н. Васіної, А. Зубко, О. Матафоновой, А. Москальової, Е. Шатрової та інших, дає підстави стверджувати, що ефективність педагогічної діяльності в галузі збереження та зміцнення здоров'я учнів значною мірою залежить від рівня відповідної підготовки педагогів [3, с. 302].

Зважаючи на вимоги Державних стандартів професійно-технічної освіти, процес розробки робочих навчальних програм та планів уроків повинен включати підготовку викладача до:

- формування в учнів мотивації до дбайливого ставлення до життя та здоров'я, сталої мотиваційної установки на здоровий спосіб життя як провідної умови збереження й зміцнення здоров'я;
- стійких переконань щодо пріоритету здоров'я як основної умови реалізації фізичного, психічного, соціального та духовного потенціалу людини з урахуванням її індивідуальних особливостей;
- виховання в підлітків бережливого, дбайливого й усвідомленого ставлення до власного здоров'я як однієї з найвищих людських цінностей, потреби самопізнання та всебічного самовдосконалення; ознайомлення учнів з основними принципами й закономірностями життєдіяльності людини в природному та соціальному середовищах, спрямованої на збереження життя й зміцнення здоров'я, шляхами й методами збереження життя та зміцнення всіх складових здоров'я;
- навчання учнів методам самозахисту в умовах загрози для життя, самооцінки й контролю стану та рівня здоров'я протягом усіх років навчання та протягом життя.

Зрозуміло, що для виконання відповідних завдань у викладача також мають бути сформовані мотивація на збереження здоров'я (свого й учнів), цілісна система валеологічних цінностей, у якій здоров'я має займати одне з провідних місць, необхідна база знань із проблеми здоров'язбереження відповідно до специфіки професій, за якими здійснюється підготовка у конкретному ПТНЗ, а також відповідні вміння й навички, необхідні для здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

Сучасні дослідження з проблеми здоров'язбереження та реальний рівень стану здоров'я вчителів засвідчують, що особисте розуміння сутності здоров'я як цінності залишається в педагогів на досить низькому рівні. Високе психофізіологічне й емоційне навантаження, порушення режиму праці та відпочинку, нераціональне харчування, гіподинамія, криза моральних цінностей, невпевненість у своєму майбутньому, зміна місця мешкання та багато інших

факторів вимагають від педагога мобілізації сил для адаптації до нових умов проживання й подолання складних життєвих ситуацій [3, с. 304].

Відтак освітнє середовище навчального закладу має стати провідним чинником професійного й особистісного розвитку педагога, адже саме це середовище охоплює комплекс природних і соціальних факторів, які можуть впливати прямо чи опосередковано на якість життя й професійну діяльність майстра виробничого навчання і викладача.

Саме тому визначального значення набуває розвиток здоров'язбережувальної спрямованості діяльності викладачів ПТНЗ. Такий розвиток передбачає формування в педагогів ціннісних установок і стійких мотивацій до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів. Цей компонент являє собою комплекс дій, спрямованих на розвиток системи цінностей особистості педагога (провідна цінність — здоров'я), які мотивують його до здоров'язбережувальної діяльності та до активного залучення до цієї діяльності учнів. Проявляється це в інтересі та потребах викладача (майстра в/н) ПТНЗ до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів. До основних завдань цього компоненту належать: формування в учнів стійкої особистої мотивації на збереження та зміцнення здоров'я; прийняття здорового способу життя як більш раціонального способу реалізації своїх професійних планів; формування в учнів навичок здоров'язбережувальної організації інтелектуальної діяльності, а також профілактики нервово-емоційної та психологічної втоми; формування в учнів уявлення про збереження здоров'я в ході майбутньої професійної діяльності; розвиток уміння самостійно орієнтуватися в питаннях збереження індивідуального здоров'я й здоров'я оточуючих; формування в учнів ієрархії життєвих цінностей, у якій здоров'я займає одне з провідних місць [3, с. 304].

Важливим результатом правильної організації підготовки викладача (майстра в/н) ПТНЗ до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів має стати ієрархія цінностей самого викладача (майстра), в якій одне з провідних місць посідають цінності здорового способу життя й збереження здоров'я — свого й учнів.

З огляду на вищесказане, перспективною є робота над розробкою уроків, які дозволяли б реалізувати міжпредметні зв'язки, і при цьому були сфокусовані на розвитку здоров'язбережувальної компетентності та за змістовим наповненням відповідали Державним стандартам професійно-технічної освіти. Над цим працюють педагоги Рівненського професійного ліцею, впроваджують передовий педагогічний досвід і діляться власним, беручи участь у науково-практичних конференціях та друкуючи свої напрацювання у фахових виданнях. Прикладом такого досвіду може слугувати розробка уроку охорони праці, направленою на розвиток здоров'язбережувальної компетентності верстатників широкого профілю [4, с. 40–42]. Під час уроку учні вивчають особливості безпеки праці при

роботі на металообробних верстатах, при цьому згадавши будову верстатів різних груп, особливості їх конструкції та пов'язані з цим питання охорони праці, вивчили особливості обробки металів та їх сплавів.

Навчальний матеріал уроків, побудованих таким чином, забезпечує не просто узагальнення і систематизацію знань, а й виявлення суб'єктивного досвіду учнів, а міжпредметна компетентність майбутніх верстатників розглядається як інтегрований результат уроків теоретичного й виробничого навчання. Такі уроки сприяють розширенню обсягу знань, їх структуруванню, інтегруванню. Раціонально обрані технології навчання сприяють узгодженню суб'єктивного досвіду учнів з науковим змістом знань, здобутих на уроках охорони праці, технології верстатних робіт, матеріалознавства, виробничого навчання, основ правових знань. Сучасні методи навчання стимулюють самостійну діяльність учня, дозволяють йому відчувати важливість свого внеску в успіх групи; викладачеві такі методи дозволяють виявити види навчальної роботи, якими самостійно, стійко і продуктивно послуговується учень, здійснити контроль не лише результатів, а й процесу учіння.

Розподіл ролей у групі (як формальний, так і неформальний) дає учням змогу займатися тими видами діяльності, що викликають у них найбільший інтерес, адже учні всередині групи визначають інтенсивність та обсяг такої діяльності. Грамотно скомбіновані технології й методи навчання допомагають учням формулювати цілі, опановувати необхідні навички навчальної діяльності. Ефективність уроків підвищується проблемною постановкою питань, які орієнтують учнів на хід думок, що приведе їх до бажаних результатів.

Таким чином, педагоги Рівненського професійного ліцею сприяють розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів. Досягти цього вдається шляхом формування в них професійно-зорієнтованих мотивів навчально-пізнавальної діяльності, культури безпеки праці, вміння самостійно розпізнавати потенційні небезпеки та встановлювати заходи безпеки, спрямовані на їх усунення.

Використані джерела

1. Закон України «Про освіту».
2. Закон України «Про професійно-технічну освіту».
3. Поліщук. Н. М. Поетапна реалізація моделі підготовки вчителя в системі післядипломної освіти до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. — 2013. — № 5 (31).
4. Шукалюк Г. П. Міжпредметні зв'язки на уроках охорони праці // Профтехосвіта: журнал. — 2016. — №4 (88).